

AMATEURSKÉ RÁDIO

ČASOPIS PRO PRAKTIKOU
ELEKTRONIKU

ROČNÍK XL (LXIX) 1991 ● ČÍSLO 6

V TOMTO SEŠITĚ

Náš interview	201
Digital Equipment Corporation	202
Členění nám pří	203
AR seznamuje (hudební systém Philippe F 1358)	204
Směry a možnosti dalšího rozvoje televize	205
AR mládeži (Přístroje pro letecký tábor)	206
Jak na to?	209
Měřicí operačních zesilovačů	210
Směšovací pult (pokračování)	213
Zkušenosti s obvodem CTI	215
Dodatek k článku „Dálkový příjem televize a roční číslo“	216
Mikroelektronika	217
Technologie povrchové montáže (dokončení)	225
Profesionální kompandér (pokračování)	226
Jednoduchý regulátor otáček pro as motorky	228
Antenní zesilovač pro OK3	229
Indikátor vypnutí spotřebičů v automobilu	229
Jedna anténa pro dvě amatérská pásmá	230
Z radioamatérského světa	232
Mládež a radiokluby	235
Inzerce	237
Ceník jmen	238

AMATÉRSKÉ RÁDIO ŘADA A

Vydává Vydavatelství MAGNET - PRESS. Adresa redakce: Jungmannova 24, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7. Šéfredaktor: Luboš Kalousek, OK1FAC, f. 354. Redaktori: Ing. P. Engel, Ing. Jan Klabal, OK1UKA - f. 353, P. Havíř, OK1PFM, Ing. J. Kellner, Ing. A. Myslik, OK1AMY, f. 348; sekretář: f. 355.

Ročně vychází 12 čísel. Cena výtisku 9,80 Kčs, pololetní předplatné 58,80 Kčs. Redakce distribuci časopisu nezajišťuje. Rozšířuje Poštovní novinová služba a Vydavatelství MAGNET - PRESS s. p. Informace o předplatném podá a objednávky přijíma každá administrace PNS, pošta, doručovatele, předplatitele sítě sítě a administrace Vydavatelství MAGNET - PRESS s. p., Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-9. Objednávky do zahraničí vyfizuje ARTIA a. s. Ve směrkách 30, 111 27 Praha 1.

Tiskna NASE VOJSKO, s. p., závod 8, Vlasti na 889/23, 162 00 Praha 6 - Ruzyně. Inzerci přijímá Vydavatelství MAGNET - PRESS, s. p., Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, f. 1. 294. Za původnost a správnost příspěvku ručí autor. Redakce rukopis vrátí, bude-li vyžádán a bude-li připojena frankovaná obálka se zpětnou adresou. Návštěvy v redakci a telefonické dotazy po 14. hodině. C. indexu 46 043.

Rukopisy čísla odevzdány tiskárně 14. 4. 1991. Číslo má výjít podle plánu 7. 6. 1991.

© Vydavatelství MAGNET - PRESS, s. p. Praha.

NÁŠ INTERVIEW

s panem Františkem Butorem, vedoucím provozovny 164 výrobního podniku META, a panem Václavem Koukalem, kooperátorem této provozovny, o jejím výrobním programu i společenském významu.

Kdy a s jakým záměrem byla vybudována vaše provozovna?

Počátek činnosti naší provozovny se datuje do května loňského roku. Po výrobní stránce je tato činnost zaměřena na lehké montážní práce elektrotechnického, popř. mechanického oboru. Zajímavé a z celospolečenského hlediska významnější je její další poslání: jsou v ní přednostně zaměstnáváni lehce i těžce zdravotně postižení občané. Objekty provozovny jsou spolu s obytnými a dalšími domy součástí komplexu budov s bezbariérovými přechody a s dalším vybavením, usnadňujícím činnost osobám se ztíženou pohyblivostí.

Pan František Butor, vedoucí provozovny

Pan Václav Koukal, kooperátor

Na jakých zakázkách pracujete?

V provozovně se v současné době osazují desky s položnými spoji elektronickými součástkami, tyto jednotky se pájí činovou vlnou a pak ručně opravují mikropáječkami. Součástí výroby je stoprocentní vizuální kontrola v rámci oprav pájení vlnou. Kromě toho se u nás sestavují a na miniaturních bodovkách svařují díly pro vnitřky výbojek.

Spolupracujeme např. s podnikem TESLA Strašnice, a to na výrobě kanálové jednotky pro zařízení nosné telefonie TESLA KNK 12. Dalším naším zákazníkem je např. firma TESSEK APPION, pro kterou montujeme soubory zásuvných jednotek pro elektronická zařízení, používaná v rámci ekologických programů. Pro akciovou společnost TESLA Holešovice sestavujeme nosné části výbojek SHC1 (70 W) a SHLP (110 W).

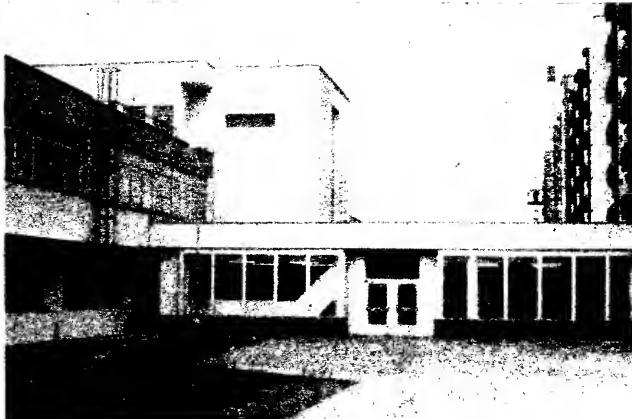
V současné době jednáme i s dalšími zahraničními zájemci (např. s firmou Orbit Controls, o níž jste shodou okolnosti psali v minulém čísle Amatérského radia).

Jaké jsou vaše výrobní možnosti?

Provozovna svým charakterem plně odpovídá požadavkům na montáž jakkoli náročných elektronických součástek. V jedné

Kompletace sestaveného systému
výbojky 110 W

Kryté bezbariérové propojení výrobních objektů s obytnými budovami

Pan Rada při kontrole, zahrnující i případné opravy po pájení vlnou

vání v rámci rekvalifikaci, které spolufinancuje Městský úřad práce města Kladna.

V obytných domech souvisejících s provozovnou má být po dokončení výstavby celkem 250 bytů; zatím je obydleno 110 bytů. V provozovně je v současné době zaměst-

náno 111 osob, cílový stav je asi 450 osob. V evidenci požadavků na zaměstnání je nyní 196 žadatelů.

Rádi bychom touto cestou nabídli volnou kapacitu v elektrotechnické výrobě a spolupráci s podniky i soukromými firmami při

výrobě nových výrobků či zařízení – a poděkovali našim současným kooperátorům.

Děkuji vám a přeji vám mnoho úspěchů ve vašem úsilí.

Rozhovor připravil Ing. Přemysl Engel

Dne 7. března uspořádal v Praze tiskovou konferenci jeden z největších světových dodavatelů síťových počítačových systémů, programového vybavení a služeb, společnost

digital Equipment Corporation

a mezi reprezentanty firmy byl i pan Alberto Fresco, nejen Vice-president Europe, ale i velmi výrazná osobnost.

Kromě oznámení o zahájení činnosti pobočky v ČSFR se účastníci seznámili s historií, rozsahem činnosti i se současnou aktivitou společnosti.

Za 34 let své existence se firma Digital nejen dostala na nejvyšší příčky světového žebříčku ve svém oboru. V technickém vybavení znamenalo několik zařízení Digital i mezníky vývoje výpočetní techniky: v roce 1960 byla uvedena na trh ve světě první pracovní stanice (PDP-1) pro jednoho uživatele – 1963 bylo ohlášeno zahájení výroby prvního minipočítače (PDP-5) na světě – o rok později přišel první z řady 36bitových počítačů – první světový minipočítač, vyráběný ve velkém, byl Digital PDP-8 v r. 1965 – v r. 1975 byla uvedena na trh síťová architektura Digital (DNA) – roku 1980 nejvýspější síť v počítačovém průmyslu, DECnet Phase III – 1985 předvedla firma Digital systém Microvax II s revoluční myšlenkou „Vax-on-a-chip“.

Digital zahájila svou činnost se třemi zaměstnanci a na 790 m² výrobní plochy v adaptované továrně na vlnu ve státě Massachusetts. Založil ji Ken Olsen se dvěma kolegy – inženýry známého Massachusetts Institute of Technology. V loňském roce se firma Digital umístila na 27. místě z pěti set amerických společností s největším oborem. Zaměstnává více než 120 tisíc lidí v 82 zemích v celém světě a její roční příjem činí 12,7

miliardy amerických dolarů. Prosperita firmy je založena na zásadě maximálně využití potřebám zákazníků. K tomu slouží mj. Společnost uživatelů počítačů Digital Equipment – DECUS –, která svým počtem členů (jen v Evropě přes 40 tisíc) je největší na světě.

Reakcí společnosti Digital na politické a ekonomické reformy ve východní a střední Evropě je např. první primá investice v této oblasti – Digital Equipment Ltd. v Maďarsku.

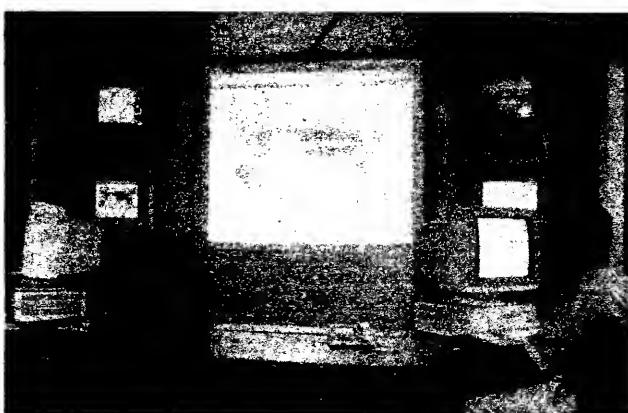
V červnu by již měla být v činnosti pobočka v ČSFR. Společnost již na počátku roku začala pracovat se třemi partnery u nás: podniky Kancelářské stroje v Praze, Datasystem-Soft v Bratislavě a VUVT Žilina. V Praze je sídlo společnosti, na podzim by měla být v činnosti i kancelář v Bratislavě.

Pracovní stanice systému DEC jsou nejrychlejší a nejmodernější z dosud vyráběných

Zařízení z „rodiny“ VAX 4000, model 300

Jeden z osobních počítačů, Digital PC, které patří spolu s pracovními stanicemi k nejjednodušším zařízením ze širokého sortimentu

Cílem společnosti Digital je být největším prodejcem integrovaných počítačových sítí

ČTENÁŘI NÁM PÍSÍ

Vážená redakce,
prosili bychom vás, jestli byste zveřejnili plánek na dálkové ovládání modelů i s plošnými spoji. Předem děkuji za otisknutí.

Přemek a Jirka

P.S. Prosíme o odepsání, v kterém čísle plánek zveřejnите.

Dopis otiskujeme nejen jako odpověď jeho pisatelům, ale také jako námět na popis konstrukce, který bychom rádi uveřejnili. Jak si možná mnozí z vás ani neuvědomují, můžeme publikovat jen to, co nám autoři do redakce nabídnou.

Redakce AR.

Často dostáváme dopisy s nejrůznějšími námi, které by stálo za to realizovat. Z dopisu čtenáře Dušana Bielka ze Zvolena na téma využití článků a baterií, vyjímáme:

„Ak je batéria vybitá a nedá sa nabiť, vyhadzujú sa do koša. Prečo sa nezbierajú, ved je to zdroj surovín, ktoré ostávajú nevyužité. Nedajú sa z nich použiť niektoré na výrobu nových baterií, alebo niečoho inšeho? Riešenie nám ponúka aj zahrianie, tam zbierajú všetko, čo sa dá spracovať, napr. v SRN. Na dosť o tomto probléme, sú na to múdrejší ludia, ktorí to vyriešia...“

Již delší dobu odebírám časopis Amatérské radio, kde jsou uvedeny různé návody k postavení zařízení, které bych si rád vytiskl. Ovšem k realizaci většiny přístrojů jsou zapotřebí různé dráty a jádra na výrobu cívek apod. Tyto součástky nejsou v běžných prodejnách k dostání, prosím proto o radu, kde je možno potřebné věci zakoupit.

Děkuji předem a jsem s pozdravem
R. Franz

Podobné dotazy dostáváme do redakce často a těžko je můžeme úspěšně zodpovídat.

Řešením by bylo otisknout v AR stručně seznam prodejen, který by mohl být postupně doplňován, tak jak stále nové soukromé obchody či zásilkové služby vznikají. K tomu však bychom potřebovali pomoc především ze strany samotných obchodníků. Napište nám adresu, popř. název prodejny, a heslovitě sortiment – např. pokrovcičové součástky, pasivní součástky, transformátory, relé, konstrukční prvky pro nf – v techniku, měřidla apod.; jednalo by se o nabídku pouze součástek, nikoli finálních výrobků.

Bude-li možné uveřejnit seznam prodejen, nebude se jednat o inzerci. Chceme tím

pomoci především amatérům při jejich problémech s nákupem součástek a usnadnit jejich zájmovou činnost.

Uvítáme, sdělí-li nám své kladné zkušenosti s nákupem součástek v nejrůznějších místech ČSFR i další čtenáři.

Redakce AR.

Z podnětu čtenáře Zdeňka Denéfa vám posílám k uveřejnění opravu k článku

DIGITÁLNÍ TEPLOMĚR v Konstrukční příloze AR' 1990

Vývod č. 10 IO4 má být ve schématu označený správně 16. Ve schématu IO označený MA1457 má být správně MA1458. Na osazovací desce chybí v blízkosti C1 propoj pro rozvod kladného napětí na R19 a dále. Výkres plošných spojů je v pořádku. Na osazovacím výkresu ani na výkresu s plošným spojem není propoj od vývodu 3 IO1 k R22 a R23. Rezistor R21 nemá být pájený z obou stran desky, ale pouze ze strany součástek. V popisu nemá být napsáno, že kondenzátor C7 je zapojen přímo na vývod 15 IO3, ale správně na vývod 14 IO3. Rezistory R1 a R2 mají být správně 47 kΩ.

Za vzniklé chyby se omlouvám a děkuji panu Denéfovi za připomínky.

S pozdravem V. Jopek

Od čtenáře M. Hasmana jsme dostali do redakce žádost o upřesnění některých nesrovnalostí v článku:

Měřicí přístroj DIMO,

otiskněném v AR-A č. 12/1990. Dopis jsme předali autorovi konstrukce ing. P. Žemanovi a jeho odpověď otiskujeme i pro další zájemce o stavbu multimetru:

Vážený pane,

obdržel jsem Váš dopis týkající se připomínek ke stavebnímu návodu multimetru DIMO.

Dopřeňte si, prosím, na straně 450 v odstavci „Lineární usměrňovač“ chybějící větu takto:

... tantalové. Samotný lineární usměrňovač zpracuje signál v poměrně širokém pásmu akustických kmitočtů (v rozsahu až 20 kHz) ...

Dále na obr. 3 patří levý vývod R27 do otvoru spoje výše (tj. spojení R25, R26).

Vzhledem k tomu, že jste se zřejmě článkem podrobň zabyval, přivítám Vaše upozornění na zjištěné závady, které se v případě opakování kontrole, díky zákonu schválenosti, vždy vyskytují.

Protože jste použil izostaty s jinou roztečí, a tím desku podle vlastního návrhu, předpokládám, že Vám chyba na desce Y 68 nezpůsobila problémy, neboť žádnou závadu

schématu (obr. 1) jsem při porovnání s předlohou nezjistil.

S pozdravem

Ing. Petr Žeman

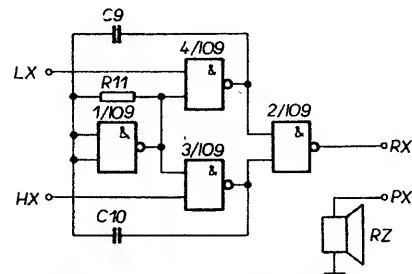

K článku Osciloskop TTL

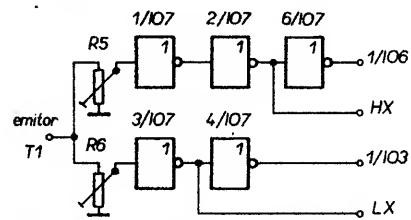
Tento přístroj je bezpochyby velice zdařilou pomůckou pro ty, kteří se zabývají číslicovou technikou.

V tomto článku bych chtěl popsat dvě menší úpravy. První se týká akustické signalizace logické úrovně, která je sice, jak autor uvádí, pouze doplňkovým obvodem, je to však jediný obvod, se kterým byly při oživování potíže. Výstup 3 IO9 je totiž v uváděném zapojení přetěžován a obvod se málokdy rozkmitá. Tento problém zcela odstraňuje zapojení na obr. 1.

Druhá úprava je pouze „kosmetická“. Použití IO MH7475 na místě IO7 je podle mého názoru neopodstatněné. V daném zapojení jeho úlohu bez problémů splní IO MH7404 (obr. 2), popř. MH7400.

Obr. 1. Akustická signalizace

Obr. 2. Náhrada MH7475 za MH7404

Ve věti, která vede od odporového trimru R5, je o jeden invertor více. Toto zapojení je výhodnější pro osazení na starou desku s plošnými spoji, kterou je samozřejmě nutno upravit, a to v prvním i druhém případě.

Karel Tomáš

Vážení pánonové, vážená redakce!

Ve čtvrtém čísle Vašeho časopisu byl otiskněn můj příspěvek „Vyhledavač zkratů“.

Při zběžném pročtení textu jsem objevil tři chyby, které se do příspěvku vložily zřejmě při přepisování.

1. Na str. 130 — výkres označený „obr. 4a“ je strana plošného spoje, výkres označený „obr. 4b“ je strana součástek.
2. Výkres „obr. 4b“, správně tedy strana součástek, je vyobrazen inverzně.
3. Na str. 131 — Označení přístroje — ve 3. řádce má být: vývod 4: —12 V proti „země“.

Zkušený amatér tyto chyby zřejmě zaregistroje, začátečníkům by však mohly značně ztížit stavbu přístroje.

Pokud jsem se na vzniku této chyb jakýmkoli způsobem podílel, velmi se Vám i všem Vaším čtenářům omlouvám.

S pozdravem

Jan Kučera

Na letošním odborném semináři

TESTING '91

LeCroy
Innovators in Instrumentation

organizovaném jako v minulých letech rakouskou firmou ELSINCO, se zájemci mohli seznámit (kromě novinek již dobrě známých značek Kikusui a Anritsu) s jejím novým partnerem, americkou firmou LeCroy. V jejím výrobním programu, jenž celý dředává podléhal vývozním omezením, jsou přesné elektronické měřicí přístroje. Kromě osciloskopů s automatickým zpracováním měřeného signálu, z nichž některé vám představujeme na čtvrté straně obálky, jsou to zdroje signálu, automatické měřicí systémy, přístroje pro fyziku velkých energií, jadernou fyziku, rychlé zpracování dat apod.

ELSIMCO přejala výsadní práva zastoupení včetně marketingu, prodeje a servisu pro ČSFR, Polsko, Jugoslávii a Bulharsko.

AMATÉRSKÉ RÁDIO SEZNA MUJE...

Hudební soustava

PHILIPS F 1385

Celkový popis

Soustava F 1385 obsahuje celkem čtyři základní elektronické díly. V horní části je umístěn gramofon, pod ním rozhlasový přijímač, pak zesilovač a v dolní části jsou dva kazetové magnetofony. Celá sestava je nedělitelná a je dodávána spolu se dvěma dvoupásmovými reproduktovými soustavami. V Praze ji nabízí firma Philips ve své prodejně v Dlouhé třídě za 11 394 Kčs.

Gramofonová část je vybavena přenoskou s keramickou vložkou a její pohonné jednotka umožňuje reprodukci desek s rychlosí otáčení 33 a 45 ot/min. Gramofon je poloautomatický a po dohrání desky se rámene zvedne a vrátí do východní polohy. Náhon od motorku na talíř je realizován plochým řemínkem.

Rozhlasový přijímač má tři vlnové rozsahy a ladění fázovým závěsem (PLL). Indikace nalaďení je číslicová. K dispozici je šest tlačítek předvolby, přičemž každé tlačítko lze obsadit jedním vysílačem na DV, jedním vysílačem na SV a dvěma vysílači na VKV. Stiskneme-li na rozsahu VKV příslušné tlačítko krátce, volíme první předladěný vysílač, při delším stisknutí se ozve druhý předladěný vysílač. Na šest tlačítek předvoleb lze tedy naprogramovat až 24 vysílačů.

Zesilovač této sestavy je vybaven pětipásmoveým ekvalizérem a regulátorem stereofonního vývážení – tyto regulátory jsou posuvné, zatímco regulátor hlasitosti je otočný. Tlačítko s honosným označením Dynamic Bass Boom zapíná či vypíná jednoduchý obvod fyziologické regulace hlasitosti. Tři tlačítka s indikací svítivými diodami slouží k volbě zdroje signálu a další tlačítko přepíná magnetofony na rychlý přepis z jedné kazety na druhou. V levé části tohoto dílu je též hlavní síťový spínač.

Spodní část obsahuje dva kazetové magnetofony poháněné jedním motorkem. Ty umožňují jednak reprodukci z libovolného z nich, jednak přepis z pravého přístroje na levý, a to v případě potřeby i zvětšenou rychlosí posuvu. Kromě toho lze též zajistit automatické přepnutí reprodukce z jednoho z přístrojů na druhý, dojde-li u prvního pásek v kazetě na konec. Oba magnetofony jsou vybaveny automatickou, která je okamžitě vypne, dojde-li pásek na konec nebo při poruše navíjení pásku.

Na zadní stěně přístroje jsou konektory CINCH pro připojení vnějšího zdroje signálu (např. přehrávače kompaktních desek), souosý konektor pro připojení antény, čtyři svorky pro připojení reproduktových soustav a zásuvka síťové šnury.

Na tomto místě obvykle uvádím základní technické údaje podle výrobce, které citují z návodu k použití. V návodu k použití však není jediné slovo, které by hovořilo o technických parametrech, a proto jsem nucen citoval některé údaje z běžného zákaznického katalogu firmy Philips.

Tuner

Provedení: Vlnové rozsahy:

PLL s digitální indikací.
VKV 87,5 až 108 MHz,
SV 522 až 1611 kHz,
DV 150 až 263 kHz.

Gramofon

Rychlosí otáčení: 33 1/3 a 45 ot/min.
Provedení: náhon řemínkem,

autom. vracení přenosky.
keramická.

Přenosková vložka:

5 g.

Svislá síla na hrot:

±0,24 %.

Kolísání otáček:

44 dB (DIN B).

Odstup hluku:

80 až 12 000 Hz.

Magnetofon

54 dB.

Kmitočtový rozsah:

±0,17 %.

Odstup:

±0,17 %.

Kolísání rychl. posuvu:

50 až 20 000 Hz.

Zesilovač

75 dB.

Hudební výkon:

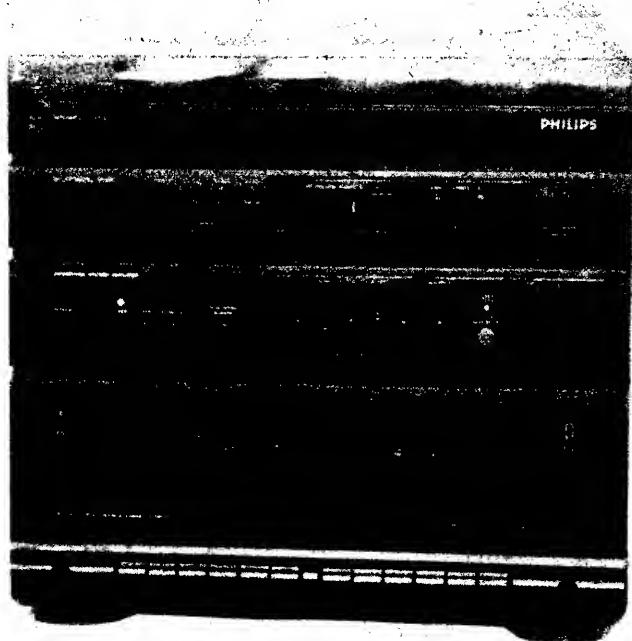
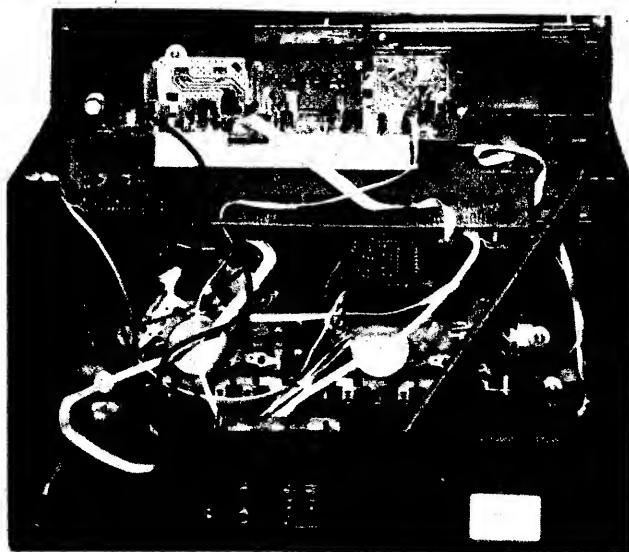
40 dB.

Sinusový výkon:

5 pásmový ekvalizér,

Korekce:

±10 dB.

Zatěžovací impedance:	8 Ω.
Impedance sluchátek:	8 až 1000 Ω.
Reprodukторové soustavy	dvoupásmové, basreflex.
Provedení:	8 Ω.
Impedance:	40 až 20 000 Hz.
Kmitočtový rozsah:	220 V/50 Hz.
Napájení:	36 × 35 × 37 cm.
Rozměry přístroje:	21 × 41 × 16 cm.
Rozměry repr. soustav:	

Funkce přístroje

Hned na začátku této kapitoly je třeba připomenout, že jde o sestavu základní třídy, tedy přístroj relativně jednoduchý, čemuž odpovídají jak jeho vlastnosti, tak i jeho celkové vybavení. Výrobky této třídy jsou v západních zemích prodávány za relativně nízkou cenu, která odpovídá platu za několik dnů kvalifikované práce. K této otázce se v závěru článku vrátíme.

Začnu funkci gramofonu. Ten překvapuje velice malý kolísání otáček (naměřil jsem $\pm 0,14\%$) a též zcela zanedbatelným hlukem mechanismu v reprodukci. Méně příjemné je zjištění, že přenoska s keramickou vložkou má svislou sílu na hrot 5 g. To je důsledkem její malé boční poddajnosti a bohužel to bude mít větší vliv na opotřebování desek, než je běžné u magnetodynamických systémů.

Za velice dobrý lze označit rozhlasový přijímač, laděný fázovým závěsem, přičemž jak způsob ladění, tak i způsob ukládání nadlehčích vysílačů do paměti, je plně vyhovující. Shodně lze hodnotit též dvojici kazetových magnetofonů, neboť i když jsou poháněny jediným motorem, kolísání rychlosti pásku je u nich menší než $\pm 0,17\%$, což je rovněž zcela vyhovující. Výtečně je u nich vyřešeno i automatické vypínání na konci pásku nebo při poruše navíjení. že v jejich elektronice chybí obvody pro zmenšení šaru je sice určitým nedostatkem, ale u sestavy této třídy je nelze vyžadovat.

Jediným poněkud diskutabilním dilem této sestavy je zesilovač. Korekční obvody ekvalizéru jsou zde zapojeny do zpětnovazební smyčky dvoustupňového zesilovače a jsou vyřešeny velice úsporně, neboť umožňují

zdvih či potlačení příslušného pásmu nejvýše o 6 dB, což není vždy postačující. Kromě toho zdůraznění či zeslabení začíná již dvě oktače pod a nad jmenovitým kmitočtem, což rovněž není příliš vhodné. Obvod, zapínáný tlačítkem s označením Dynamic Bass Boom, představuje zcela jednoduchou fyziologickou regulaci hlasitosti rovněž nevalné účinnosti, neboť zdůrazňuje hluboké kmitočty pouze o 6 dB a navíc začíná působit již asi od 500 Hz, takže zvláště při tišším poslechu se jeho činnost projevuje mírným „zaduněním“ reprodukce.

A tak se dostáváme až k reproduktoričovým soustavám, označeným jako dvoupásmové s basreflexovým uspořádáním. Každá soustava obsahuje jeden standardní reproduktor o průměru 15 cm a jeden výškový systém. Skříň je nerozebíratelná, takže konstrukci výškového systému nebylo možno posoudit, ale s velkou pravděpodobností jde o piezoelektrický systém. Vůči hlasitosti reproduktoru však má velice malou účinnost a jeho funkci lze označit spíše za symbolickou. Ani zmíněná basreflexová úprava neprináší v oblasti hloubek podstatnější zlepšení.

Celá sestava má velice logicky vyřešeny všechny ovládací prvky a ty mají velice příjemný chod. Rád bych ještě upozornil, že výhrady, které jsem vyslovil ke konstrukci zesilovače, se týkají především těch případů, kdy posloucháme s malou hlasitostí. Cílem větší bude hlasitost poslechu, tím méně se zmíněné nedostatky projevují, neboť jednotlivé oblasti, především hloubky, není třeba natolik zdůrazňovat.

Závěrem této kapitoly se ještě musím zmínit o návodu, který je k přístroji příkladán. Kupující obdrží jednak originální návod v devíti jazyčích (kromě češtiny), jednak strojopisný český překlad. Zatímco originální návod je v úhledném sešitě, český překlad je na čtyřech neuhledných listech, vzájemně sešitých svorkou. Český návod však obsahuje celou řadu neoprávených překlepů či gramatických chyb, kromě toho však také řadu chyb věcných, z čehož vyplývá, že ho tvoří někdo, kdo některé technické otázky vůbec nepochopil a navíc si ani nedal tu práci, aby

eleborát po sobě alespoň přečetl a překlepy opravil. To ovšem firmě Philips velkou reklamu nedělá!

Vnější provedení

Celkové provedení této sestavy lze bezvýhradně označit za prvotřídní. Přestože na zadní stěně nalezneme nápis Made in Singapore, celkový vzhled i provedení činí dojem, že zde působila evropská výtvárná škola. Přístroj je velmi jednoduchý a přitom elegantní a je prost všech těch samoučelných paráděk, jako jsou například nejrůznější blikající světélka, či jiné samoučelné doplňky, kterými hýří mnohé, zvláště pak poměrně levné zámořské výrobky. Také všechny ovládací prvky jsou velice přehledné umístěny a jejich ovládání lze bez problémů rychle pochopit.

Vnitřní uspořádání

Zde se výrobce neodchyluje od standardního uspořádání, běžného u obdobných výrobků. Rád bych jen upozornil na to, že jednotlivé desky či díly jsou vzájemně propojeny řadovými konektory, což nesporně usnadňuje demontáž při případných opravách, ovšem na druhé straně to určitým způsobem výrobek prodražuje. Výhodu použitých konektorů však spíše ocení servis, nikoli zákazník.

Závěr

Jak jsme si již vysvětlili, tato sestava představuje vcelku jednoduchý výrobek základní cenové třídy. Proto je také vybavena pouze nejnutnějšími prvky. Obdobné přístroje se například v SRN prodávají v cenovém rozmezí od 250,- do 350,- DM. Jestliže této sestavě přisoudíme tu nejvyšší cenu, valuty nakupujeme za 20 Kčs za marku a nebudeme odečítat daň z nadhodnoty (MWSt), pak nás taková sestava přijde asi na 7000 Kčs. Připočítáme-li cilo a případné cestovní výdaje, dojdeme k částce 8000 Kčs. Vezmu-li tuto vše v úvahu, pak bohužel musím konstatovat, že zdejší prodejní cena, která činí 11 394 Kčs, je neúměrně vysoká.

Hofhans

Směry a možnosti dalšího rozvoje televize

Současný stav rozvoje televize, charakterizovaný barevným obrazem, teletextem, videozápisem a družicovými přenosy, budí u mnoha lidí dojem, že televize již dosáhla meze svých možností. Současný vývoj v zahraničí však ukazuje, že technické možnosti jsou daleko větší a že je pouze ekonomickou otázkou, kdy a do jaké míry budou využity. Na letošní výstavě spotřební elektroniky v Chicagu se např. objevily tyto novinky:

- trinitronová obrazovka Sony s diagonálem 110 cm (43"),
- televizor se zadní projekcí obrazu Mitsubishi, s diagonálem 180 cm (70"),
- televizor s přední projekcí Sharp se systémem LCD s diagonálem 254 cm (100"), vše se zlepšeným barevným podáním a s digitální korekci zlepšující ostrost obrazu.

Zajímavý je zejména LCD systém Sharp, který rozděluje světlo xenonové výbojky dichroickými zrcadly na tři základní barevné složky, které procházejí třemi displeji LCD s diagonálem 7,5 cm. Ty jsou řízeny tenkovrstvými tranzistory, napařenými na okrajích displejů. Dílčí barevné obrazy se pak promítají na společné plátno Schmittovou optikou (sférická zrcadla s korekčními čočkami) a transfokátorovou soustavou. Celý projektor váží pouze 13,5 kg. Podobné systémy, které přinášejí

též Toshiba a Sanyo, mají zajímavé kombinace cylindrických a Fresnelových čoček.

Podstatná část zájmu veřejnosti se však soustředila kolem problému HDTV, tj. High-Definition-Television, televize se zvýšenou rozlišovací schopností. Současné systémy televizního přenosu mají totiž ostrost a rozlišovací schopnost obrazu omezenou jednak šíří kmitočtového pásma kanálu (5,5 nebo 6,5 MHz), jednak počtem rádků obrazového rozkladu (650 nebo 525). Po-

něvadž satelitní systémy a optoelektronické systémy televizního přenosu dávají možnost využít podstatně širší pásma kmitočtů a poněvadž také konstrukce obrazovek a displejů byly zdokonaleny, otevírá se možnost ke zdokonalení přenosových systémů, aby se rozlišovací schopnost zlepšila alespoň na úroveň srovnatelnou s ostrostí a rozlišením obrazu v filmu 16 mm nebo dokonce 35 mm (nyní je na úrovni dobrého filmu 8 mm). Na výstavě byla předvedena celá řada systémů

HDTV ve spojení s velkými obrazovkami nebo projekčními systémy a s novými širokopásmovými systémy videozáznamu, s vynikající kvalitou obrazu, ale vše ve stadiu vzorků, poněvadž zatím neexistuje jednotná norma přenosového systému. O té se jedná v USA před Federální komunikační komisí FCC, kde bylo předloženo 23 různých návrhů od 14 organizací. Na zasedání

11. studijní skupiny CCIR (Mezinárodní poradní sbor radiokomunikací) v Ženevě v květnu 1990 se též jednalo o HDTV, ale jednání se omezilo na výběr technických parametrů, které by měly být mezinárodně normovány, poněvadž dosud chybí experimentální zkušenosti a ověřené možnosti navržených systémů. Některé z nich jsou zatím pouze ve stadiu počítačových modelů. Čelní odborníci proto soudí, že vypracování konečné normy pro HDTV si ještě vyžadá 2 až 3 roky práce a že širší zavedení tohoto systému potrvá 10 až 15 let. V případě zájmu čtenářů se můžeme k této problematice vrátit článek s podrobnějšími údaji.

Doc. Ing. J. Vackář, CSc.

**PŘIPRAVUJEME
PRO VÁS**

Cyklovač s pamětí
pro vůz Škoda Favorit

PŘÍSTROJE PRO LETNÍ TÁBOR

Přístroj pro „akupunkturu“

Lidové lékařství má svoje oprávnění. K tradičním způsobům léčby patří mimo jiné akupunktura – při ní jde o nalezení většího počtu citlivých bodů na lidském těle. V různých časopisech a zdravotnických příručkách (případně na táborech podle zkušenosti zdravotnice tábora) zjistíte, které citlivé body ovlivňují různá nervová centra. A tak tlakem prstu na nalezené (nejlépe elektronicky) citlivé místo můžete i na táborech bez prášků vyléčit bolavou hlavu...

Pro účely akupunktury jsou v prodeji elektronické přístroje, které využívají při vyhledávání citlivých míst toho, že v těchto místech je odpor lidské kůže menší, než jinde. Obdobný elektronický přístroj na obr. 1 pracuje s využitím integrovaného logického obvodu CMOS typu MHB4046. Část tohoto obvodu je výhodná pro naše účely.

Rezistor R3 a kondenzátor C1 určují rozsah, ve kterém oscilátor integrovaného obvodu

vodí mění svůj kmitočet v závislosti na řídícím napětí. Toto řídící napětí dodává napěťový dělič v kombinaci lidská kůže – rezistor R1 – odporový trimr P1. Čím bude odpor lidské kůže menší, tím větší bude řídící napětí a tím také kmitočet. Zesílení signálu tohoto kmitočtu jako tónu určité výšky obstarává pro malý reproduktor tranzistor T. Hlasitost reprodukce můžete řídit odporovým trimrem P3.

Z bezpečnostních důvodů je nutné napájet přístroj výhradně z baterie (proud je při 9 V menší než 40 mA), **připojení síťového zdroje je nepřípustné!**

Na obr. 2 je obrazec desky s plošnými spoji, na obr. 3 umístění součástek přístroje na desce. K výstupu připojte reproduktor s větší impedancí, např. ze stavebnice TESLA Junák, který má $Z = 100 \Omega$. Na vstupu je připojena sonda – kovová trubička, v níž je izolovaně umístěn vodič z tlustého drátu,

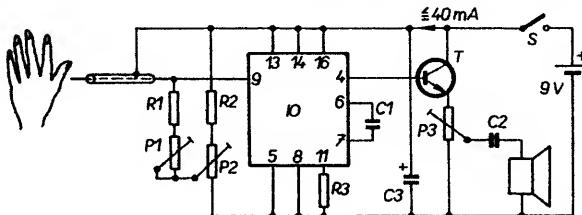
zašpičatěný do hrotu. Hrot je připojen k vývodu 9 integrovaného obvodu, trubka na kladný pól zdroje. Sondu držíte v ruce a hrotom vyhledáváte citlivá místa na kůži.

Seznam součástek

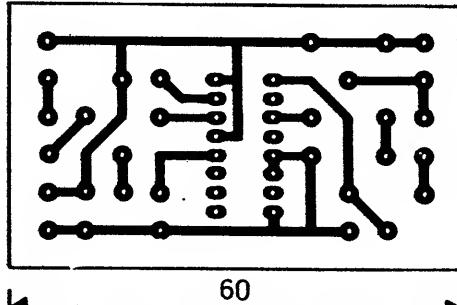
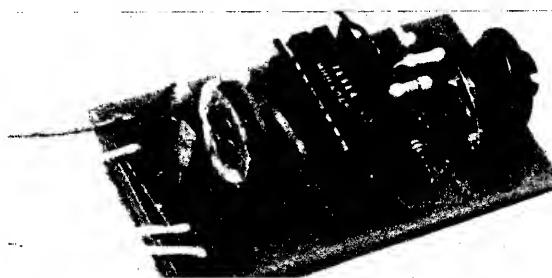
R1	rezistor 0,1 MΩ, miniaturní
R2	rezistor 12 kΩ, miniaturní
R3	rezistor 0,18 MΩ, miniaturní
P1	odporový trimr 4,7 MΩ nebo větší (do 10 MΩ), typ TP 040
P2	odporový trimr 10 kΩ, TP 040
P3	odporový trimr 220 Ω, TP 040
C1	kondenzátor 560 pF
C2	kondenzátor 22 nF, keramický
C3	elektrolytický kondenzátor 4,7 μF/16 V, tantalová kapka
T	tranzistor KC507 nebo ekvivalentní
IO	integrovaný obvod MHB4046
	objímka pro integrovaný obvod DIL 16
	reprodukтор
	destičková baterie 9 V
	deská s plošnými spoji Z33

Literatura

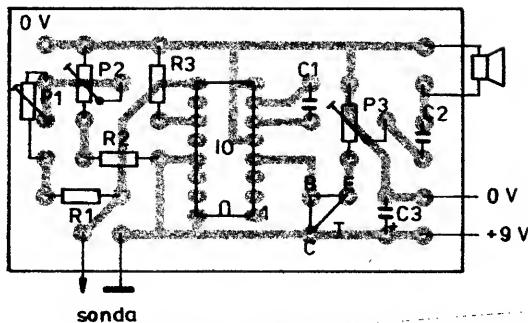
[1] Elektor č. 7-8/88, s. 87.

Obr. 1. Schéma zapojení „akupunktury“

Obr. 2. Obrazec desky (Z33) s plošnými spoji

Obr. 3. Umístění součástek přístroje na desce

Jednoduchý VOX

Na táborové diskotéce jistě využijete zařízení VOX – tj. spínač, který automaticky připojí jeden ze vstupů zesilovače (obvykle mikrofon) k reproduktoru výstupu. VOX můžete samozřejmě využít i jinak, např. k sepnutí osvětlení na určitém místě, pokud někdo promluví či způsobí větší hluk. Přístroj připojte k výstupu zesilovače mikrofona s označením „repro“ nejlépe přes potenciometr (odporový trimr), abyste mohli nastavit vstupní citlivost.

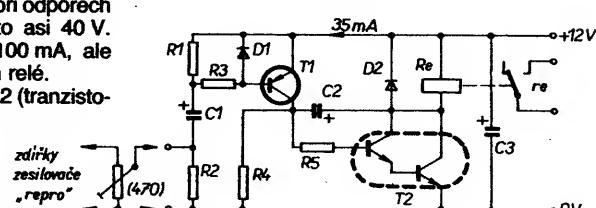
Nízkofrekvenční signál z tohoto výstupu nabíjí elektrolytický kondenzátor C1 a spíná tranzistor T1 (obr. 4). Rezistor R3 omezuje

proud báze, pokud vstupní napětí překročí úroveň 600 mV, dioda D1 nastavuje napětí báze-emitor tranzistoru T1 na asi 0,6 V. Tranzistor T2 (Darlingtonovo zapojení) spíná relé, jeho správná funkce je nastavena rezistorem R4. Kondenzátor C2 představuje spolu s tranzistorem T1 filtr, který zabrání sepnutí relé při rušivých impulsech.

Největší mezivrcholové vstupní napětí je závislé na rezistorech R2 a R3, při odporech podle seznamu součástek je to asi 40 V. Proud celého přístroje je asi 100 mA, ale závisí samozřejmě na použitém relé.

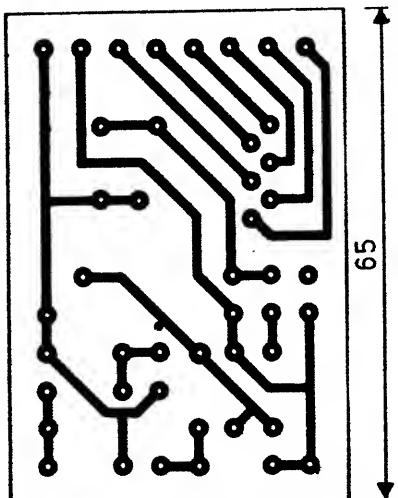
Na místě T2 byla kromě KSZ62 (tranzisto-

ry n-p-n v Darlingtonově zapojení) vyzkoušena i dvojice křemíkových tranzistorů n-p-n KC810 (510), jejíž vývody propojte podle zapojení T2 na schématu (obr. 4). Relé může být jakékoli do 200 mA, v prototypu to bylo relé typu LUN 2821.41, které odebírá při 12 V proud asi 50 mA a má dva přepínače

Obr. 4. Schéma zapojení VOX

kontakty. Pro takové relé je upraven obrazec plošných spojů na obr. 5. Umístění součástek je na obr. 6.

Obr. 5. Obrazec desky s plošnými spoji Z34

Literatura

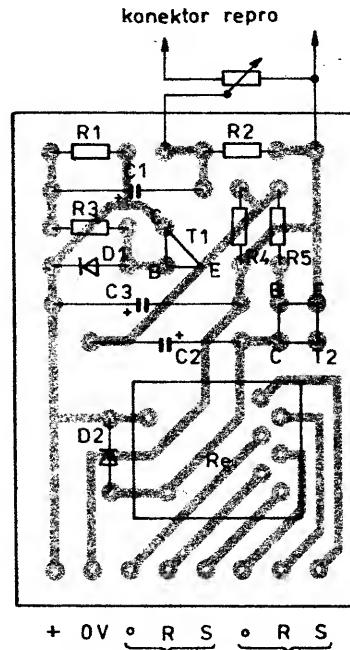
[1] Elektor č. 7-8/89, s. 69

Obr. 6. Umístění součástek přístroje na desce

Seznam součástek

- R1 rezistor 4,7 kΩ, miniaturní
- R2 rezistor 330 Ω, miniaturní
- R3 rezistor 220 Ω, miniaturní
- R4 rezistor 510 Ω až 1 kΩ, miniaturní
- R5 rezistor 100 Ω, miniaturní
- C1, C2 kondenzátor 10 µF/15 V, elektrolytický
- C3 kondenzátor 47 µF/25 V (16 V), elektrolytický
- D1, D2 dioda KA207 (1N4148)
- T1 tranzistor p-n-p BC178 (BC179, BC557B aj.)
- T2 tranzistor KSZ62 (BC517, příp. KC810, 510 apod.)

Re relé 12 V
objímka relé LUN
deska s plošnými spoji Z34

automaticky zajišťují diody D3 až D6.

Výstupní napětí regulátoru je pevně nastaveno Zenerovou diodou D7 a odporovým děličem R2/R3. Protože Zenerová dioda mívá často větší tolerance Zenerova napětí, můžete místo rezistoru R4 zapojit odporový trimr až 5 kΩ a jím do jisté míry nastavovat napětí na výstupu. Při použití jiné Zenerovy diody můžete samozřejmě získat regulátor pro odlišné napětí, např. 4,5 V (nebo 6 V při $U_{st} > 7$ V pro žárovky 6 V/50 mA).

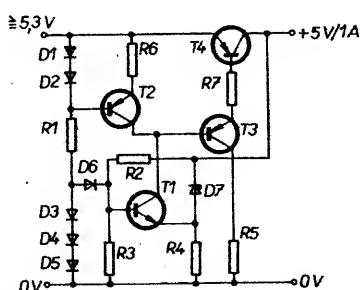
Při různých pokusech, při kterých použijete tento regulátor, nezapomeňte na to, že v zapojení není žádné omezení proudu. Vyuvarujte se proto zkratů!

S elektrickou energií je to na tábore vždycky špatně: dovezené baterie při různých večerních taškařích „nic nevydrží“ a od poloviny pobytu jsou vybité, ať už vezmete jakékoliv množství. Nebo zjistíte, že bylo možné do stanu rozvést elektrické napětí pro osvětlení, ale, ouha, jen 12 V a k tomu nemáte s sebou žárovky.

Zkuste uvažovat a předem připravit regulátor napětí, který by pracoval s minimálními ztrátami. Taková zařízení však obvykle pracuje s proudy do 400 mA – dále uvedené jednoduché zapojení posouvá tuto hranici a k tomu potřebuje jen čtyři tranzistory.

Ve zdroji konstantního proudu (obr. 7) zajišťuje tranzistor T2, diody D1, D2 a rezistor R6 podstatné potlačení střídavé složky při velkém zesílení. Tranzistory T3 a T4 jsou v Darlingtonové zapojení, řízeném tranzistorem T1. Kromě báze je k výstupnímu napětí regulátoru připojen i emitor T1. Jestliže se výstupní napětí zvětší, zvětší se i napětí emitoru T1 oproti napětí báze. Tranzistor T1 se proto zavírá a řídí napětí pro Darlingtonovou dvojici T3/T4 je menší – výstupní napětí se opět zmenší.

V okamžiku připojení zdroje není na výstupu žádné napětí – proto správnou funkci

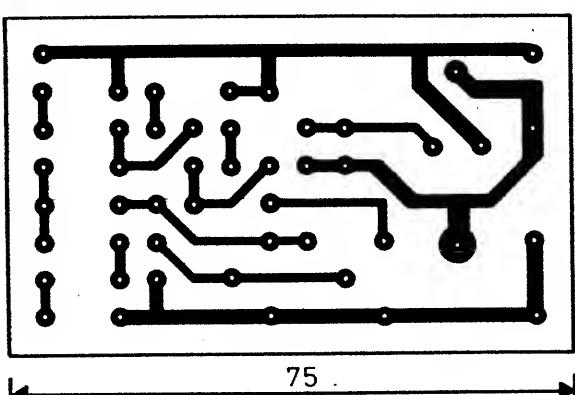

Obr. 7. Schéma zapojení regulátoru napětí

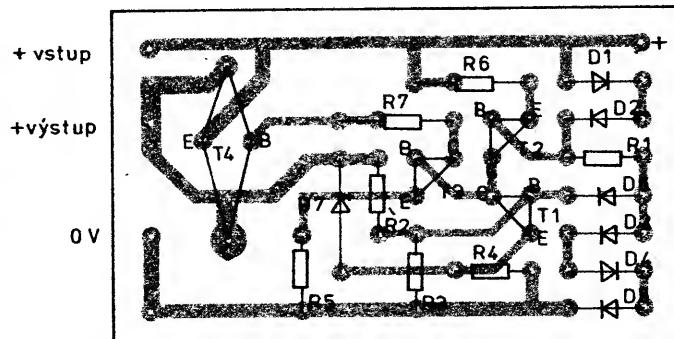
Seznam součástek

- R1 rezistor 1 kΩ, miniaturní
- R2, R3 rezistor 2,7 kΩ, miniaturní
- R4 rezistor 220 Ω, miniaturní
- R5, R7 rezistor 180 Ω
- R6 rezistor 330 Ω
- D1 až D6 dioda KA207 (1N4148)
- D7 Zenerova dioda, např. 3V3, 400 mV (ZF3,3 až ZF3,9 nebo lze vybrat měřením z diod KZ140)
- T1, T2, T3 tranzistor n-p-n KC507 (BC547B)
- T4 tranzistor p-n-p BC177, BC177A (BC557B)

T4 tranzistor p-n-p KD334 (KD336, KD338, KD136, BD242, BD355 aj.)
deska s plošnými spoji Z35

Obr. 8. Obrazec desky s plošnými spoji Z35

Obr. 9. Umístění součástek regulátoru napětí na desce

Vstupní napětí (např. z baterie) volte alespoň o 0,3 V větší, než je napětí nastavené na výstupu, aby regulátor uspokojivě pracoval.

U prototypu (na fotografiích) jsme použili na místě D7 Zenerovu diodu ZF3.9, regulátor byl určen pro žárovky 3,8 V/0,3 A. Proud

regulátoru bez zatížení byl při vstupním napětí 4,5 V z ploché baterie asi 8 mA, při napětí 16,5 V na vstupu kolem 19 mA. Výstupní napětí se měnilo při různé zátěži nejvýše o 0,2 V. Při výběru tranzistorů T1 až T3 (typy použité v prototypu jsou uvedeny v seznamu součástek) se snažte dodržet

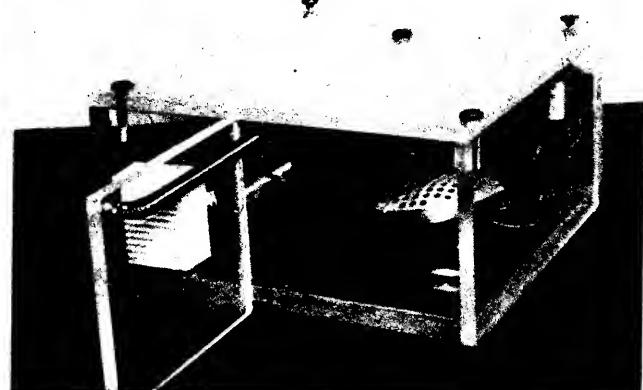
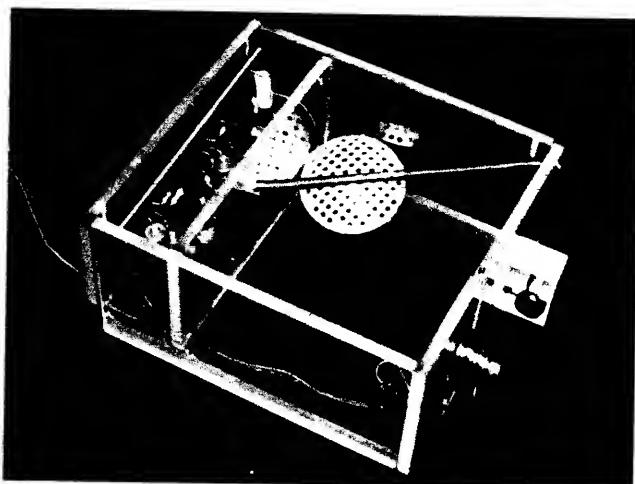
tyto parametry: $I_C = 100 \text{ mA}$, $U_{CE} = 45 \text{ V}$, $h_{21E} = 110 \text{ až } 800$.

Obrazec desky s plošnými spoji regulátoru je na obr. 8, umístění součástek na obr. 9.

Literatura

Elektor č. 7-8/88, s. 23

Mírumilovná myši past

Příklad mechanického uspořádání. Cívka elektromagnetu je na kostce z plastické hmoty (cívka na spodní nitě k šicímu stroji) o $\varnothing 18 \text{ mm}$; cívka je zcela vyplňena drátem o $\varnothing 0,1 \text{ mm CuL}$.

Kdepak myši na táboře! Ale co s nimi, když je s námi oddíl ochránců přírody a jeho členové odsuzují zabíjení myší smrticími pastičkami. Ale i když mají pro myši porozumění, nemíň s nimi sdílet společné prostory a zásoby potravin. Myši nepatří k vymírajícím druhům a proto jim přece jen musíme dát občas najevo, kdo je jejich párem. Jenže: mnozí páni tvorstva jsou alergičtí na kočičí chlupy a tak kočky k lovu myší nechťejí používat a kočka na tábor také nepatří.

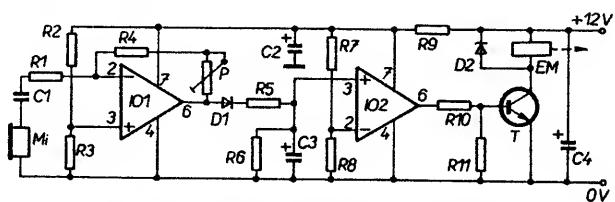
Bylo již mnoho nápadů, jak myši chytat či zapudit – zde je naše řešení pro oddíl táborových elektroniků.

Jistě okamžitě pochopíte princip pasti: krabička s otevřenými dvířky a v ní kus voňavého sýra. Myš, „oslněná“ vidinou sýra, pravděpodobně přehledně (a taky nemá to vzdělání), že dvířka jsou ovládána pružinou a zajištěna elektromagnetem (fotografie) a také to, že sýr je položen na vestavný mikrofon.

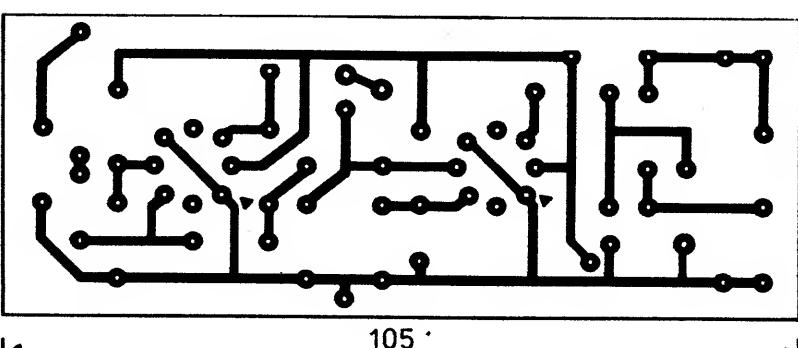
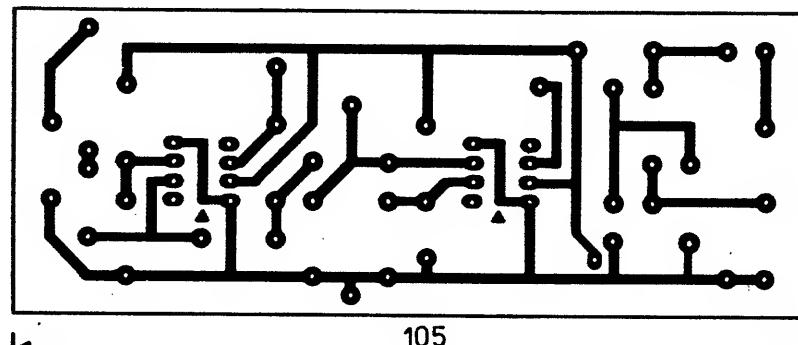
Elektronika pasti (obr. 10) je jednoduchá: při hluku, způsobeném myší, předá mikrofon slabé signály na integrovaný obvod IO1, který je zesílen (zesílení je řízeno odporovým trimrem P) a po usměrnění se jimi nabíjí elektrolytický kondenzátor C3. Po nabití kondenzátoru na určité napětí se aktivuje i integrovaný obvod IO2 a tranzistor T – elektromagnet se vybudí a pružina „zabouchne“ myši dvířka.

Použijte krystalový mikrofon (vložku), který pevně připevněte ke dnu krabičky. Na něj přilepte malý šroubek, např. M2, na který volně nasadte tenký kousek plechu tak, aby se nepatrně pod myší pohyboval. Plíšek bude také přidržovat nástrahu. Posouvání plechu po mikrofonu stačí pro dobré vybuzení IO1.

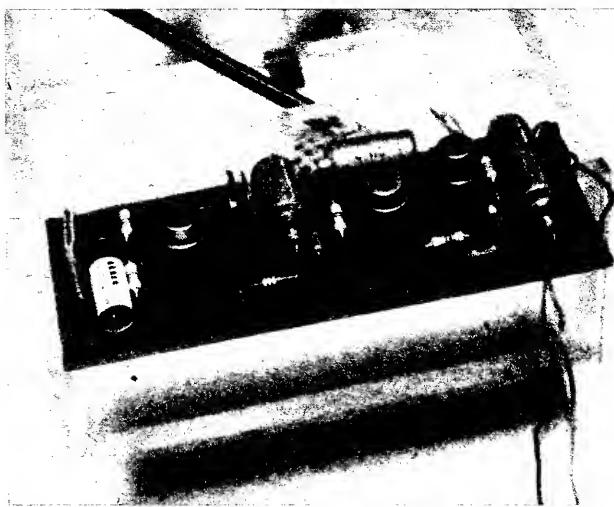
Obr. 11 a 12 představují jedno z možných řešení obrazce plošných spojů a umístění součástek pro velikost krabičky, jaká byla použita u prototypu (fotografie).

Obr. 10. Schéma zapojení pasti na myši

Obr. 11. Obrazec desky s plošnými spoji Z36 (nahoře) a Z37 (dole)

Obr. 12. Umístění součástek pasti na desce

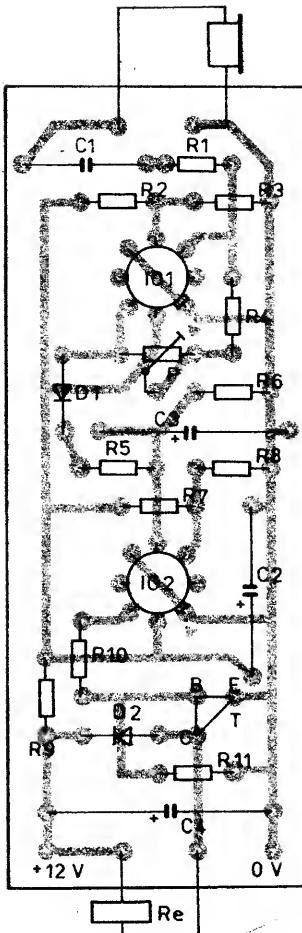
Nevírm, co potom budou členové oddílu Ochránci přírody s myškami dělat. Prosílýchá se, ale určitě je to jen pomluva, že letos místo tradiční výpravy pro vlajku sousedního tábora tajně odnesou nachystané myši do kuchyně nepřátelského tábora. Že by chtěli své „protivníky“ tímto způsobem vyhladovět?

Seznam součástek

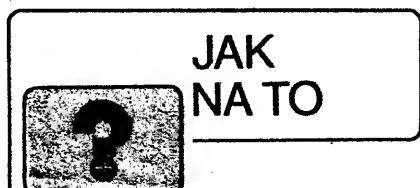
Sestava součástek		KP 300
R1	rezistor 1 k Ω , miniaturní	D1, D2 křemíková dioda (KA207, 1N4148 . . .)
R2, R3, R7	rezistor 47 k Ω , miniaturní	Mi krystálový mikrofon (mikrofonní vložka)
R4	rezistor, 0,1 M Ω , miniaturní	EM elektromagnet 12 V
R5, R9	rezistor 100 Ω , miniaturní	
R6	rezistor 0,22 M Ω , miniaturní	tažná pružina
R8	rezistor 68 k Ω , miniaturní	
R10	rezistor 4,7 k Ω , miniaturní	deska s plošnými spoji Z36 (popř. 37)
R11	rezistor 2,7 k Ω , miniaturní	

Literatura

Elektor č. 7-8/88, s. 75

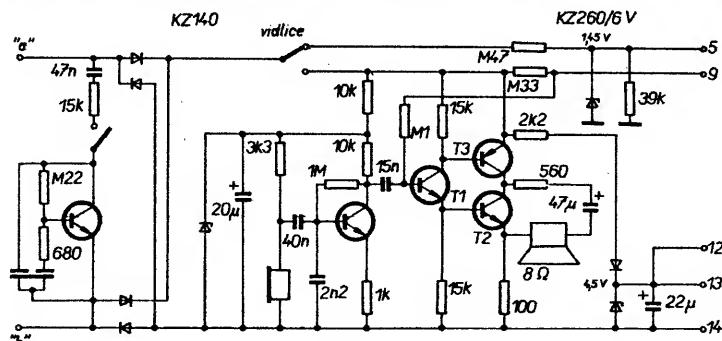

一九一

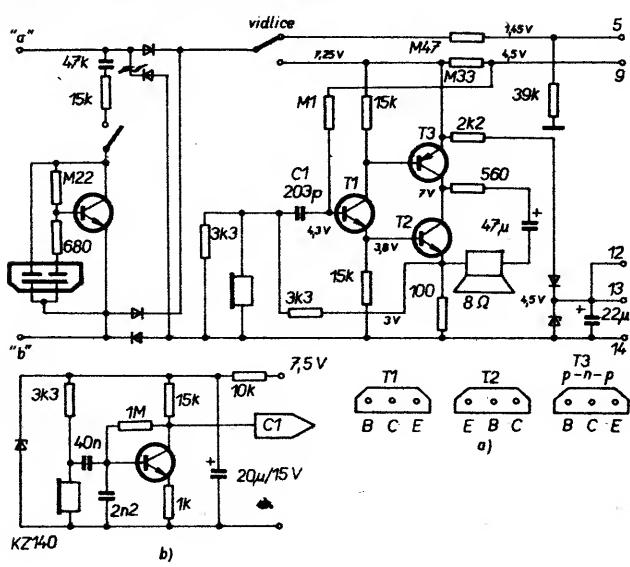

ÚPRAVA TLAČÍTKOVÉHO TELEFONU

V poslední době k nám bylo dovezeno velké množství tlačítkových telefonů. Popis těchto telefonů byl uveřejněn v ST

Obr. 2. Upravené zapojení

Obr. 1. Schéma zapojení malého tlačítkového telefonu Levis (a) a nového vstupního zesilovače (b)

č. 10/1988 a AR-A č. 2/1986. Většina šťastných majitelů však záhy zjistila, že musí zvyšovat hlas, aby je volaný slyšel. Je to způsobeno malým zesílením mikrofonního zesilovače.

Osvědčilo se vestavět do telefonu jednoduchý zesilovač. Na obr. 1 je původní zapojení (může se lišit podle výrobce) a schéma zapojení přídavného zesilovače. Na obr. 2 je upravené zapojení (bez obvodu volby). Nemá žádné záloudnosti, zesílení lze nastavít odporem, zapojeným v obvodu emitoru. Vzhledem k akustické zpětné vazbě doporučuji zalepit mikrofon do otvoru, vyvrtaného do krycí mířízky. Takto upravený telefon používám již rok a plní spokojenosti volaných. Závěrem připomínám, že tento telefon nelze používat ve veřejné telefonní sítí.

Ing. Jan Schromm

Měřič operačních zesilovačů

RNDr. Václav Pasáček

Operační zesilovače (OZ) jsou rozšířeným elektronickým prvkem v amatérských konstrukcích. Často je vhodné mít možnost měřit některé jejich základní parametry. V AR bylo uveřejněno několik různých testerů, které sice odhalí, zda je OZ funkční, ale o jeho kvalitativních parametrech údaje neposkytuje. Výjimkou je jediný z uveřejněných měřiců – z AR-B č. 4/1977, ten však vyžaduje parametry počítat a v některých případech může vyzádovat změnu odporu některých rezistorů. Nedostatkem je, že kompenzační prvky je nutné pro různé typy OZ pájet. Proto vznikl tento měřič OZ, kterým lze měřit všechny bipolární OZ vyráběné v ČSSR, včetně dvojíh typů MAA1458.

Technické údaje

Měřené parametry:

Vstupní napěťová nesymetrie (U_N):
do 10 mV.

Vstupní proudová nesymetrie (I_N):
do 100 nA,
do 1000 nA.

Vstupní klidový proud invertujícího vstupu (I_{-}):
do 100 nA,
do 1000 nA.

Vstupní klidový proud neinvertujícího vstupu (I_{+}):
do 100 nA,
do 1000 nA.

Test funkce OZ:

Výstupní napětí:
0 až ± 1 V.

Měřitelné typy:

MAA501 až 504, MAA725, MAA741, MAA748, MA1458, MAC155 až 157, MAB355 až 357 (pouze U_N a test).

Popis a koncepce přístroje

Protože vestavět do měřiče napájecí zdroj a měřidlo je pro amatérskou praxi neekonomické (jen občasné používání), využívá přístroj vnějšího laboratorního zdroje a voltmetru s rozsahem do 1 V. Jako voltmetr je velmi vhodný multimeter (např. PU 510), přepnuty na rozsah 1 V, a který je vybaven automatickou indikací polarity (nebo má alespoň možnost ji přepínat). Vnější laboratorní zdroj by měl být regulovatelný, lze měřit při různých napájecích napětích, případně ověřit vliv jeho nesymetrie na měřené parametry. Aby se dal použít i nesymetrický napájecí zdroj, je v přístroji vestavěn obvod, který jej pro měřený OZ vytváří. Měřený parametr se volí otočným přepínačem, stejně jako měřený typ OZ. Vzhledem k značnému rozptylu vstupních proudů i proudové nesymetrie vstupů obsahuje přístroj dva základní rozsahy pro měření těchto veličin, přepínané páčkovým přepínačem v poměru 1 : 10.

Pro rychlou orientační kontrolu OZ je vestavěn obvod se dvěma svítivými diodami, jejichž střídavé rozsvícení a zhasání signalizuje správnou činnost OZ.

Definice veličin a jejich měření

Skutečný zesilovač nikdy nemá vlastnosti ideálního OZ (nekonečná vstupní

impedance, nulový signál na výstupu při nulovém napětí mezi vstupy, nekonečné zesílení, ...) a ne vždy lze odchylky od vlastností ideálního OZ zanedbat. Proto se definují veličiny, z jejichž měření lze pro daný OZ usoudit, do jaké míry se liší od ideálního, a zda je možné ho v daném zařízení vůbec použít. Ve většině případů jsou pro posouzení jakosti OZ směrodatné jeho vstupní parametry. Přitom ze statistiky plyně, že jsou-li tyto parametry v mezičech technických údajů, vyhovují v naprosté většině případů i ostatní parametry.

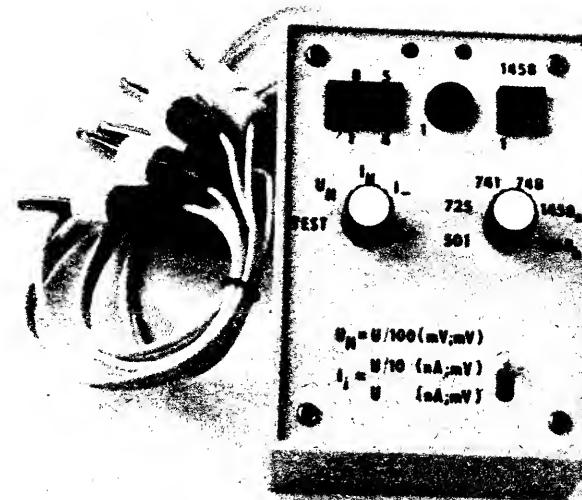
Vstupní napěťová nesymetrie U_N je definována jako stejnosměrné napětí, které musí být přivedeno mezi vstupy OZ, aby na jeho výstupu bylo nulové napětí.

Vstupní proudová nesymetrie I_N je definována jako rozdíl proudů, tekoucích do obou vstupů při nulovém výstupním napětí.

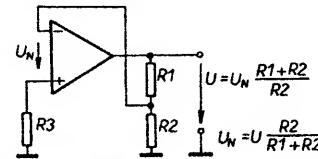
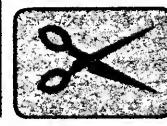
Klidový proud invertujícího (neinvertujícího) vstupu je proud, tekoucí do tohoto vstupu. V katalogu součástek bývá uváděna střední hodnota těchto proudů, nazývaná vstupní klidový proud. Současně platí, že absolutní hodnota rozdílu proudů do obou vstupů je vstupní proudová nesymetrie (proudová nesymetrie vstupu).

Prakticky se pro měření vstupní napěťové nesymetrie U_N používá zapojení podle obr. 1 v nepříliš podstatných obměnách [1], [2]. Na výstupu OZ je napětí U_N , násobené zesílením OZ, které je nastaveno odporem rezistoru R_1 a R_2 na 100, čímž je umožněno snadno měřit výstupní napětí (má dostatečnou velikost a přitom nehrozí jeho omezení např. při použití malého napájecího napětí ± 3 V, neboť U_N je pro všechny OZ udávána v katalogových menší než 10 mV a výstupní napětí nepřekročí proto 1 V). Setina naměřeného napětí je pak U_N . Vliv napěťové nesymetrie je prakticky vyloučen užitím relativně malého odporu rezistoru R_2 a R_3 .

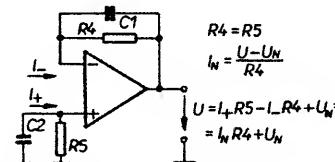
Pro měření vstupní proudové nesymetrie I_N je doporučené zapojení na obr. 2. Pro jednotlivé typy OZ se liší pouze odporem rezistoru R_4 , R_5 . Vstupní proudy vytváří na těchto rezistorzech příslušná napětí, jejichž rozdíl se objeví mezi vstupy a přenáší se na výstup (OZ ve funkci zesilovače se zesílením 1). Na výstupu se však objeví i napětí U_N , které při malé proudové nesymetrii ovlivní měření a je proto nutno v těchto

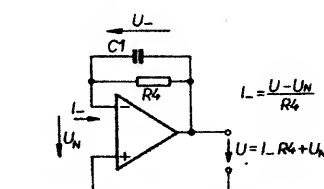
VYBRALI JSME NA OBÁLKU

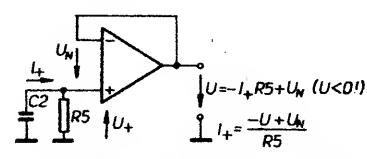
Obr. 1. Měření vstupní napěťové nesymetrie

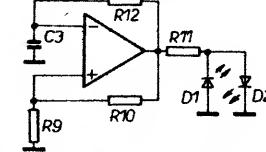
Obr. 2. Měření vstupní proudové nesymetrie

Obr. 3. Měření klidového proudu invertujícího vstupu

Obr. 4. Měření klidového proudu neinvertujícího vstupu

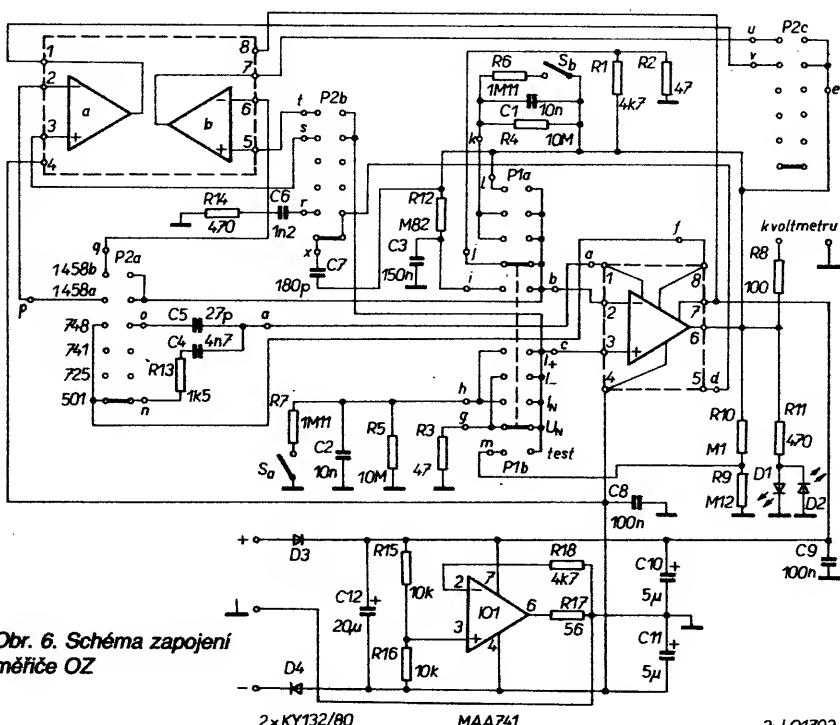
Obr. 5. Zapojení pro ověření správné činnosti OZ

případech napětí U_h od změřeného napětí na výstupu odecít (je nutno respektovat i znaménka těchto napětí!). Toto není nutné, volí-li se odpory rezistorů R4, R5 dostatečně veliké, přičemž s jediným odporem nelze vystačit pro všechny OZ. V popisovaném přístroji mají rezistory odpor 10 MΩ a proto každému mV výstupního napěti odpovídá vstupní proud 0,1 nA. Spínačem lze jejich odpor zmenšit desetkrát a 1 mV pak odpovídá 1 nA.

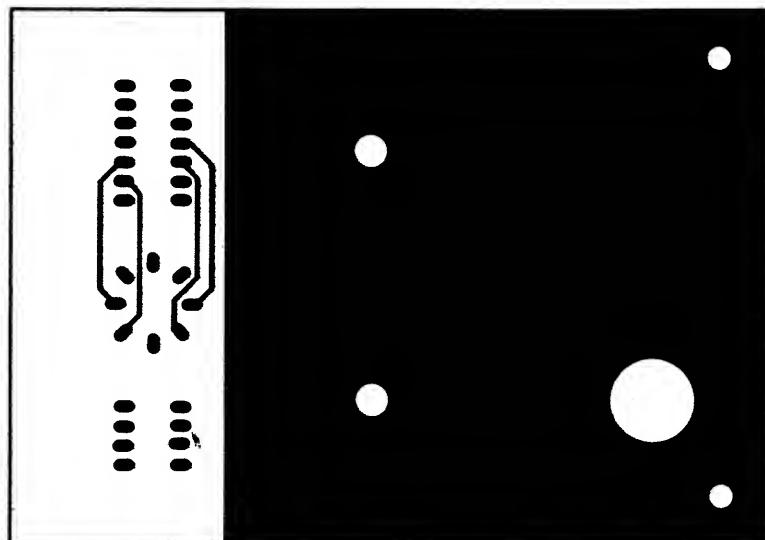
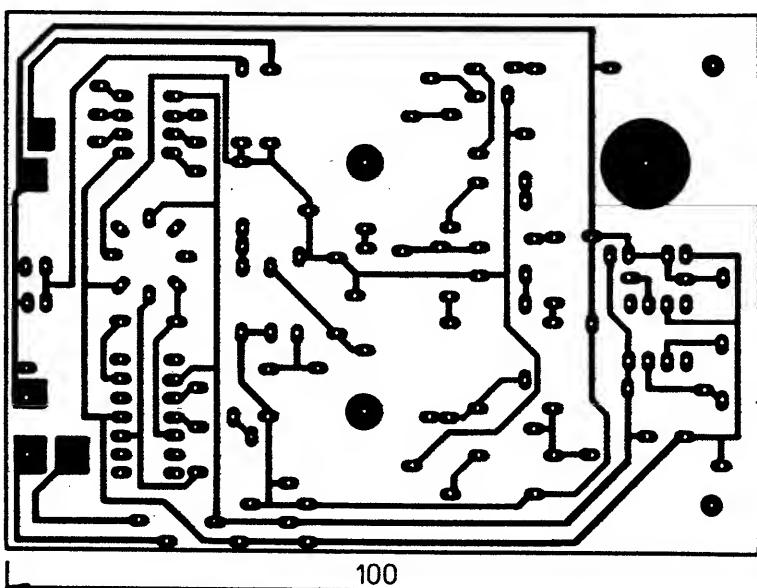
Proud tekoucí do invertujícího vstupu je měřen v zapojení podle obr. 3. OZ pracuje jako invertující zesilovač se zesílením 1 a na výstupu je proto úbytek napětí U , vznikající na rezistoru R4 vlivem vstupního proudu invertujícího vstupu. O vlivu U_h na měření platí, což bylo řešeno při měření I_h . Rovněž určení vstupního proudu je zcela shodné.

Vstupní proud, tekoucí do neinvertujícího vstupu, se měří v zapojení podle obr. 4. Výstupní napětí má opačnou polaritu než v předchozím případě, neboť napětí na neinvertujícím vstupu je záporné díky úbytku napětí na rezistoru R5. O vlivu U_h i o určení proudu platí již řešené, ale protože vstupní proudy bývají řádově 10× větší než jejich nesymetrie, vliv U_h lze ve většině případů zanedbat.

Správná činnost OZ se testuje v jednoduchém zapojení podle obr. 5. Při správné

Obr. 6. Schéma zapojení měřiče OZ

Obr. 7. Deska Z38 s plošnými spoji

činnosti OZ diody střídavě blikají. Svítivé diody se vzhledem ke své voltampérové charakteristice při ostatních měřených neplatní, třebaže jsou trvale připojeny na výstup měřeného OZ.

Přesnost všech měření závisí hlavně na přesnosti odporu rezistorů R1, R2, R4 a R5 (pro běžnou praxi vyhoví dovolená odchylka 1 %) a na přesnosti použitého voltmetu (multimetr). Při respektování metodické odchylky, tj. vlivu U_h , lze počítat s přesností měření asi 5 %.

Celkové zapojení přístroje

Schéma zapojení přístroje je na obr. 6. Přepínačem P1 se volí měřená veličina nebo testování, přičemž spínačem S lze zmenšit desetkrát citlivost při měření vstupních proudu a nesymetrie. Přepínačem P2 se připojují kompenzační prvky pro jednotlivé typy OZ a vstupy a výstupy při měření dvojitých OZ typu MA1458. Přístroj používá tři objímky pro IO; DIL 14 a TO pro jednoduché OZ (jsou propojeny paralelně, ve schématu je pro přehlednost zakreslena jen jedna) a DIL 8 pro dvojité. Kondenzátory C8, C9 zajišťují vysokofrekvenční stabilitu, C10 až C12 slouží k filtraci napájecího napětí. Zapojení je doplněno obvodem pro vytvoření umělého středu napájecího napětí s OZ IO1 pro případ, že není k dispozici symetrický zdroj napájecího napětí. IO1 pracuje jako invertující zesilovač se zesílením 1, symetrie výstupního napěti je závislá na shodných odporech rezistorů R15, R16. Proti zkratu středu zdroje s některou napájecí větví je IO1 chráněn rezistorem R17. Ten se uplatní i v případě, připojíme-li vnější zdroj symetrického napětí, protože OZ přejde do stavu saturace (napětí z vnějšího zdroje nebudé nikdy přesně odpovídat poměru odporů rezistorů R15 a R16).

Seznam součástek

Resistory (MLT-0,25 ažto TR212, nem. 2 uvedeno jinak):	
R1	4,7 k Ω 1%, TR 161 (TR 191, MLT-0,25)
R2	47 Ω 1%, TR 161 (TR 191, MLT-0,25)
R3	47 Ω
R4, R5	10 M Ω , TR 193 (MLT-0,5), viz text
R6, R7	1,11 M Ω , TR 164 (TR 191, MLT-0,25), viz text
R8	100 Ω
R9	0,12 M Ω
R10	0,1 M Ω
R11	470 Ω
R12	0,82 M Ω
R13	1,5 k Ω
R14	470 Ω
R15, R16	10 k Ω , 1%, TR 161 (MLT-0,25)
R17	56 Ω , MLT-0,25
R18	4,7 k Ω

Kondenzátory:

C1, C2	10 nF, TC 200 (TC 235)
C3	0,15 μ F, TK762
C4	4,7 nF, TK724
C5	27 nF, TK754
C6	1,2 nF, TIG74
C7	180 nF, TK794
C8, C9	0,1 μ F, TC763
C10, C11	5 μ F, TE004
C12	20 μ F, TE006

Pohybové součástky:

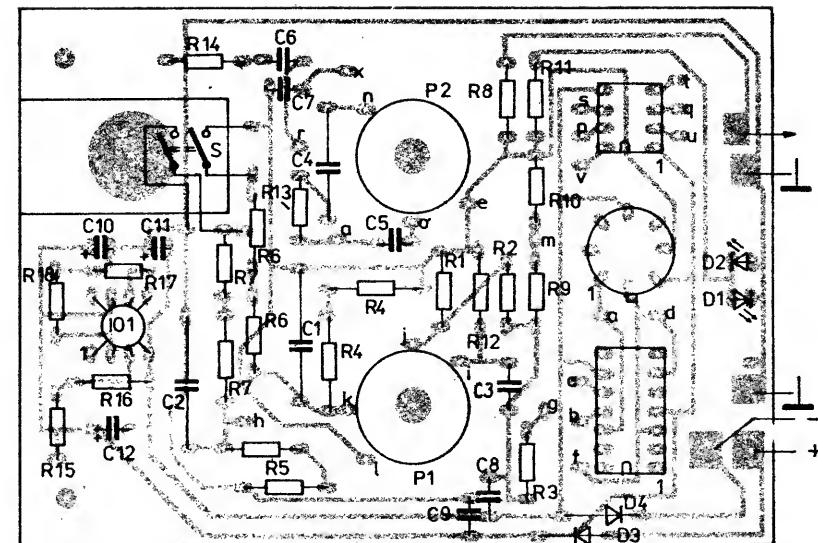
I01	MAA703
D1, D2	LQ1702
D3, D4	KY13260

Přepínač WK553301
Přepínač WK553302
Odporníkový pásek s kroužkem
Montážní krabička K3

Diody D3, D4 chrání přístroj před pře-
plováním vnějšího zdroje, rezistor R8
měřený OZ při případném zkratu výstup-
ních svorek pro voltmetr. Při menších
napájecích napětích je potřeba mít na
zřeteli, že OZ je napojen napětím asi
o 0,5 V v každé věti menším, než je
napětí vnějšího zdroje.

Mechanická konstrukce

Mechanická konstrukce je patrná
z obr. 7 až 10. Je použita montážní
krabička K3. Součástky jsou na jediné
desce s plošnými spoji (obr. 7 a 8), na
které jsou umístěny i objímky pro zkou-
šené OZ. Objímky DIL14 a TO mají
paralelně propojeny příslušné vývody,
objímka DIL8 je zkrácená DIL14. Deska
spojující je v části objímk oboustranná,
aby byla zajištěna větší mechanická
pevnost spojení objímek s deskou. Objímk
jsou pájeny z obou stran. Ze strany
součástek jsou navíc ještě čtyři spoje
mezi objímkami, neboť na straně spojů
nelze mezi vývody objímek žádný plošný
spoj vést (pájení objímek by pak bylo již
příliš obtížné). Na zbytku desky slouží
fólie jako stínění (je spojena středem
zdroje přes oboustranně připájené vývo-
dy C8, C9). V okolí průchodu vývodů
součástek je fólie odstraněna odvrtáním
vrtáku o průměru asi 2,5 mm. Lze
použít i jednostrannou desku a propojit
objímky drátovými propojkami.

Obr. 8. Rozmístění součástek (ze strany spojů; pájecí bod u vývodu 10 patice DIL má být označen jako c)

POZOR!

Máte-li zájem získat kompletní sadu součástek včetně patic pro IO a desky s plošnými spoji, můžete si je objednat na dobríku (viz inzerát v AR-A č. 5/1991) na adresu: ZETKA, 101 00 Praha 10, TF. SNB č. 5. Přibližná cena sady bez desky s plošnými spoji je 140 Kčs, včetně desky 180 Kčs.

Obr. 9. Přístroj po odejmutí vrchního panelu

Obr. 10. Vrchní panel (víčko krabičky) s otvory

Rezistory R4, R5, R6, R7 jsou složeny
ze dvou sériově spojených rezistorů, aby
bylo možno snáze dosáhnout v amatér-
ských podmírkách požadované odpory
10 M Ω , resp. 1,11 M Ω . Rezistory R4
a R5 vybereme jako dvojici z jmenovitých
odporů 4,7 M Ω a 5,2 M Ω , rezistory
R6 a R7 z 1 M Ω . Dvoupolový spínač S je
v desce upevněn dvěma maticemi
v takové poloze, aby po sestavení při-
stroje byl těsně pod vrchním panelem.
Deska spojující a tento panel (víčko uvedené
krabičky) jsou upevněny čtyřmi
šroubkami, které jsou dodávány stejně jako
potřebné podložky s krabičkou. Na víčku,
které je v Novodoru, drží tak velmi
špatně a proto je vhodné nápis z obtisku
Propisot chránit dalším panelem z or-
ganického skla.

Připojení vnějšího zdroje a voltmetu
lze řešit zdířkami, ale lepší je opatřit
přístroj dvěma trvale připojenými šnůrami
délky asi 50 cm (dvojlinky k voltmetu,
trojlinky ke zdroji), zakončenými
různobarevnými banánky s příslušným
označením. Je to pohotovější a zmenší
se pravděpodobnost chybného zapoje-
ní.

Měření

Přepínačem nastavíme typ měřeného
OZ, který pak zasuneme do objímky
a připojíme zdroj napájecího napětí. Pře-

pínač funkcí je v poloze TEST. Pracuje-li
OZ, rozsvěcují se střídavě diody. Připojí-
me multimeter, přepnutý na rozsah 1 V,
a měříme požadované parametry. Je-li
výchylka ručky při měření proudu či
proudové nesymetrie malá, přepneme
spínačem S na citlivější rozsah, aby se
vstupní napěťová nesymetrie méně u-
platnila. Nemáme-li multimeter s automatic-
kou volbou polarity, je vhodné vestavět
přepínač polarity do přístroje (páčkový
dvoupolový přepínač nebo Isostat).

Objímku DIL14 používáme pro typy
OZ MAA503, 741CN, 748CN (u OZ
s osmi vývody se využívá jen vyznačená
část objímk), objímkou IO pro MAA501,
502, 504, 725, MAC155 až 157,
MAB355 až 357 a objímkou DIL s osmi
vývody výhradně pro typ MA1458. Při-
strojem lze testovat a měřit napěťovou
nesymetrii vstupů uvedených OZ se
vstupem JFET v poloze přepínače pro
typ 741. Lze měřit i zahraniční OZ, mají-li
shodné zapojení vývody a nevyžadují-li
kmitočtovou kompenzaci, nebo shoduje-
li se kompenzace s některou používa-
nou (např. CA3140 v poloze 748).

Možné úpravy

Při použití větší krabičky, např. K5, lze
měřit OZ doplnit panelovým měřicím při-
strojem (upraveným přepínačem a dvě-

ma rezistory pro rozsah 0,1 V a 1 V) a přepínačem polarity. Velmi vhodný (z hlediska funkčního, ne však finančního) je modul digitálního voltmetu ADM 2000. Má automatickou indikaci polarity, 3 a 1/2místný zobrazovač z kapalných krystalů, základní citlivost (rozsah) 100 mV při malém odběru napájecího proudu (asi 2 mA). Při použití děliče 1:10 na vstupu bude nejmenší indikované napětí 1 mV (největší měřitelné 1,99 V), což vyhoví pro běžná měření bez dalšího přepínání rozsahů.

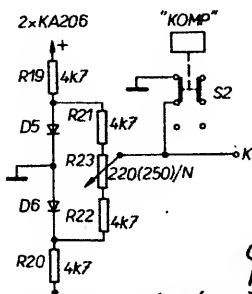
Umístíme-li do měřče dvě destičkové baterie 9 V, obejdeme se i bez vnějšího zdroje. Všechny parametry pak budou měřeny při napětí asi $2 \times 8,5$ V.

Měřič doplněný obvody pro kompenzaci vstupní napěťové nesymetrie umožní po jejím vykompenzování přesněji měřit malé vstupní proudové nesymetrie. Bez kompenzace je měření spíše orientační – lze se o tom přesvědčit výpočtem ze změřených proudů jednotlivých vstupů. Problémem je však odlišné zapojení obvodu pro jednotlivé typy OZ (OZ typu MAA501 až 504 a MA1458 ani nemají vývedeny příslušné vývody). Typ 725 je kompenzován potenciometrem $0,1 \text{ M}\Omega$ mezi vývody 1 a 8, běžec připojen na kladně napájecí napětí, typ 741 potenciometrem $5 \text{ M}\Omega$ mezi vývody 1 a 5, běžec na kladný pól zdroje. Přepínač P2 pak bude mít čtyři pakety, přepínat se budou vývody k potenciometrům pro jednotlivé typy OZ, běžce budou

trvale připojeny. Nutné bude doplnit měřič tlačítkem (čtyřnásobným typu Isostat), odpojujícím vývody od objímek (1, 5, 8) k přepínači P2 při měření vstupní napěťové nesymetrie. Použití čtyř potenciometrů by bylo neúnosné, schůdnější je sestavit dva tandemové potenciometry amatérsky tak, aby měly odpovídající dráhy potřebných hodnot. Ideální by bylo jejich hřídele mechanicky spřáhnout nebo vyzkoušet, zda by nešlo vystačit jen s jediným (popř. dvěma) odporem potenciometru (přepínač P2 by musel mít pátý paket na přepojování jezdce potenciometru). Uvedenou úpravou by však přístroj ztratil hlavní výhodu: jednoduchost konstrukce i obsluhy. Proto nebyla realizována, ale bylo navrženo zapojení, použitelné u všech OZ (obr. 11). Jde o jednoduchodrž zdroj regulovatelného „přepětí“ (od asi $-10\text{mV} + 10\text{mV}$) pro neinvertující vstup. Je třeba pouze odpo-

jit od středu zdroje napájecího napětí OZ rezistory R3, R5 a kontakt spínače S, který připojuje rezistor R7, a připojit odpojené vývody do bodu K. Spínač S2 umožňuje vyřadit obvod z činnosti, což je nutné při měření U_N . Je vhodné použít tlačítko Isostat s aretací, zapojené tak, aby v zamáčknutém stavu byl obvod kompenzace připojen (označíme ho „KOMP“). Diody D5, D6 částečně stabilizují napětí na $\pm 0,5$ až $0,6$ V (podle použitého napájecího napětí) a rezistory R21 a R22 omezují volbu napětí v bodě K asi do ± 10 mV. Po změření U_N zapneme kompenzaci a napětí na výstupu nastavíme nulové. Potom přepneme na měření vstupní proudové nesymetrie I_N .

K zamezení vnějších vlivů na měřič doporučujeme vyrobit nový čelní panel (na místo původního víčka) z hliníkového plechu a spojit jej vodivě se středem napájecího napětí pružným kontaktem.

Obr. 11. Obvod pro kompenzaci vstupní napěťové nesymetrie

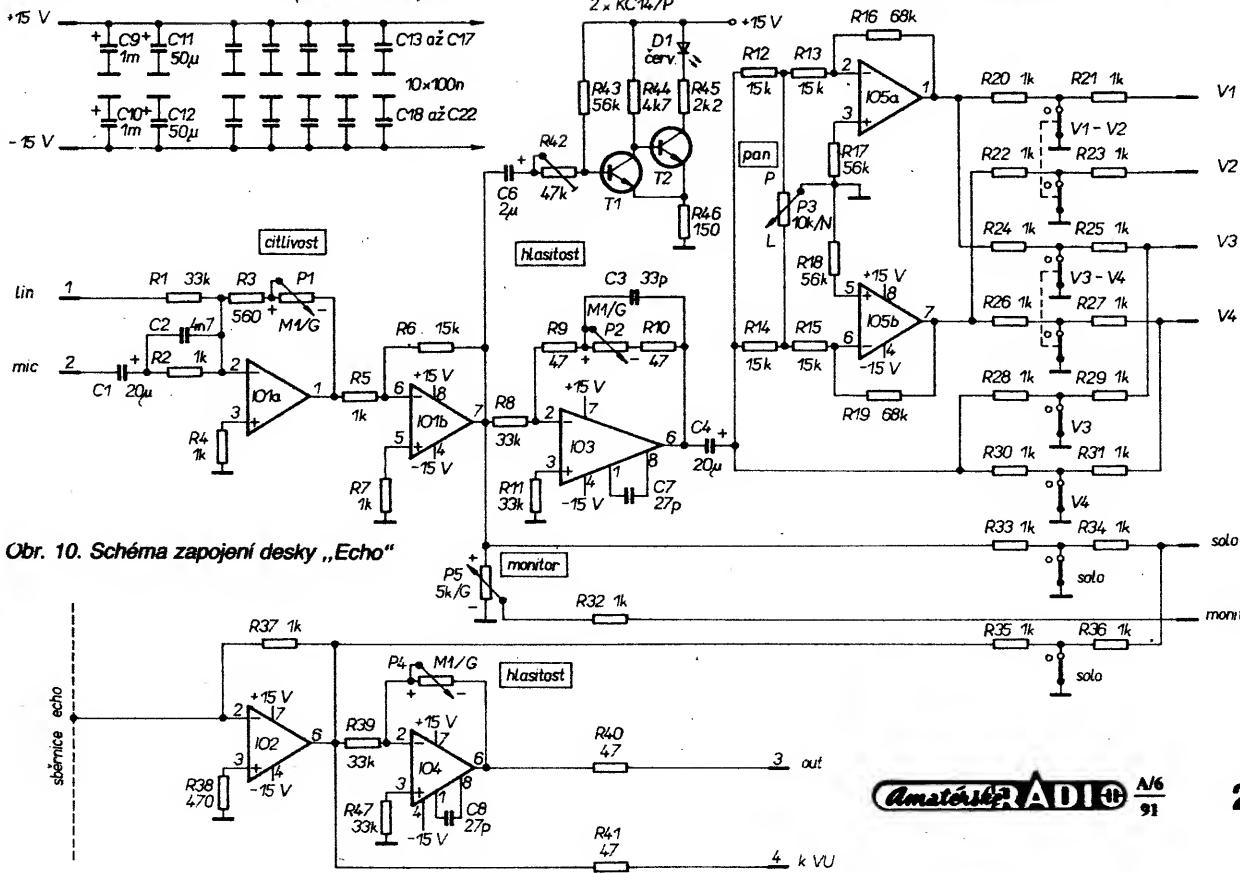
Literatura

- [1] Konstrukční katalog lineárních a logických integrovaných obvodů, TESLA Rožnov 1975-76.
- [2] Analogové integrované obvody pro všeobecné použití (katalog), TESLA Rožnov 1987.
- [3] Michálek, Fr.: Přístroj ke zkoušení operačních zesilovačů, AR-B č. 4/1977, s. 151 až 154.

Směšovací pult

Ing. Ivan Skalka

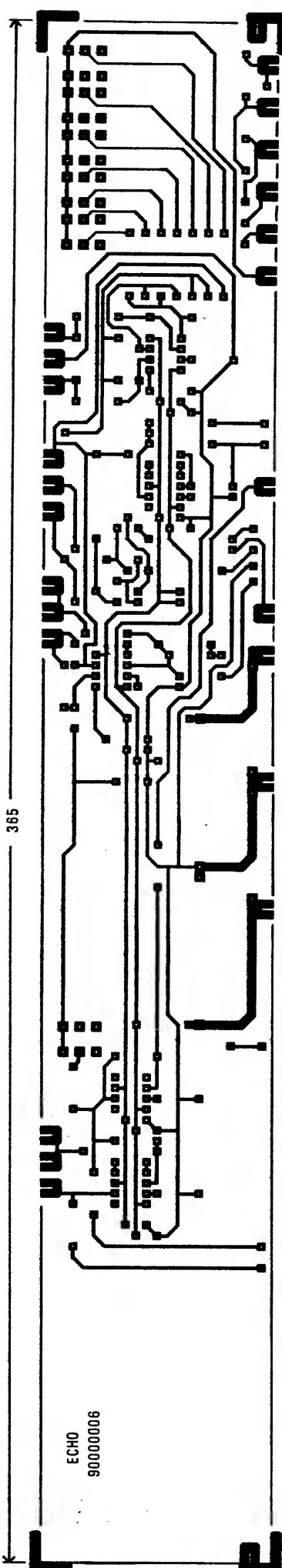
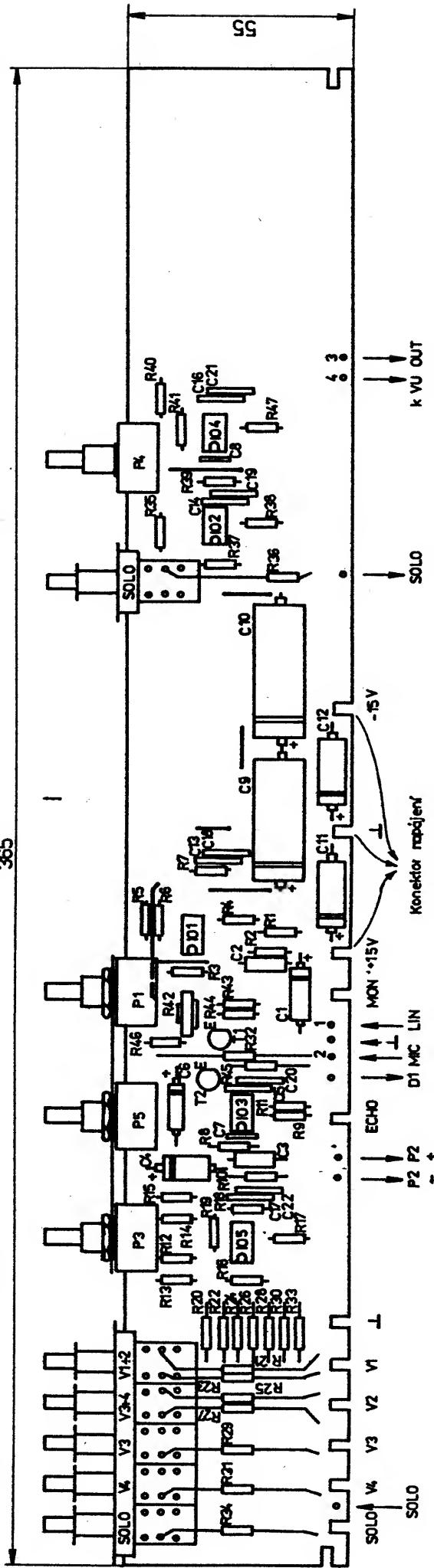
(Pokračování)

Obr. 10. Schéma zapojení desky „Echo“

Echo

Jednotka Echo neplní již tak komplexní funkce, jako jednotka vstupní. Jejím hlavním úkolem je zesílení, regulace a výstup signálu ze sběrnice ECHO. Zvláštností sběrnicového zesilovače IO2 je to, že nemá vstupní rezistor. Tyto rezistory jsou totiž součástí výstupů z potenciometrů příslušných jedno-

tek. Schéma zapojení je na obr. 10 a deska s plošnými spoji na obr. 11. Návrat signálu z externího efektového zařízení umožňuje univerzálně zapojení vstupní obvod vybavený i regulací citlivosti. Tento obvod umožňuje připojení dozvukového mikrofona, ale zároveň předpokládá i vyšší úrovně signálů z efektového zařízení. Zapojení dvou přepínačů SOLO umožňuje sledovat signál při vstupem do externího dozvuku i po jeho výstupu. Výstup 4 je pro indikátor úrovně. Vzhledem k volnému místu byly na této jednotce umístěny i velké filtrační kondenzátory. Napájecí napětí z konektoru je tedy přivedeno nejdříve na tuto jednotku a odtud potom rozvedeno na jednotky ostatní.

Další obvody, jako regulátor hlasitosti P2, indikace přebuzení, odbočení signálu pro efektové sběrnice, panoramatický potenciometr i přepínače sběrnic byly již podrobně popsány a jejich funkce je i v této jednotce stejná.

Seznam součástek

Echo

Precistore (TR 191, MLT 0,26)

R1, R8, R11, R39, R4733 HQ
R2, R4, R5, R7, R20 a2

R37	1.40
R3	500.0
R6, R12 & R15	11.00
R8, R10, R20, R4	17.0
R16, R19	68.00
R17, R18, R43	58.63
R28	470.0
R32	47.00 17.00

P1 P4
P2
P3
P5

ROTATING
ROTATING
10.300W
5.800W

TP. 8000

Principles of Safety

61
11-72
KC-10P
11072
1000
W-1

1990-1991
Yearbook
of the
University of
Tennessee

◀ Obr. 11. Deska Z27 s plošnými spoji

Zkušenosti s obvodem CTI v TVP TESLA

Jiří Krčmář

Postavil jsem si obvod CTI podle AR-A č. 11/90 a zabudoval jej do TVP COLOR 437. Výsledek však nebyl příliš uspokojivý. Začal jsem se tedy touto problematikou podrobně zabývat a dospěl jsem k níže uvedeným závěru.

Barevný kanál

Prvním nepřijemným jevem, který se po zabudování do TVP v určitých scénách projevoval, byly zubaté obrysů při přechodech z červené do černé nebo šedé (pouze v soustavě SECAM). Po dlouhém hledání

jsme zjistili, že příčinou je impedanční nepřizpůsobení dolní propusti LC na výstupu barevného dekodéru (L10, L11, C49, C50). U různých verzí TVP, odvozených od typu 416, je z neznámých důvodů výstup dekodéru zapojen různě. Někde jsou použity zakončovací rezistory R26, R27, jinde zas nejsou: Také odpor rezistorů R38, R39 ve videomodulu byvá různý. Schéma někdy neodpovídá skutečnosti.

Optimální odpor paralelní kombinace obou dvojic rezistorů je asi 1 kΩ. V mém případě rezistory R26, R27 chyběly (na desce na ně ani není místo) a R38, R39 měly odpor 8,2 kΩ. To způsobilo, že dolní propust měla rezonanční vrchol v okolí 4 MHz s převýšením asi 10 dB (!!!). Vypájení R38, R39, jak je doporučeno v [1], způsobi převýšení ještě větší. Obvod CTI pak reaguje na různé harmonické a jiné nežádoucí kmitočtové složky. Obdobná situace nastane, pokud by dolní propust nebyla použita vůbec. Nefiltrovaný signál z MDA3530 obvod CTI dokonale vyřadí z činnosti.

Pojený dekodér s obvodem CTI, které zabezpečí potlačení tohoto jevu, je na obr. 1. Spočívá v doplnění rezistorů R26, R27 na odpor 1 kΩ.

Jasový kanál

Další závadou v obraze bylo nepřijemné přeostření obrysů. Původní vinutá zpoždovací linka má totiž na 4 MHz útlum již asi 3,5 dB oproti nulovému kmitočtu. Gyrátorový zpoždovač v MDA4565 má naopak zdůraznění na 4 MHz asi 2 dB. Úpravou se tedy

kmitočty okolo 4 MHz zesili téměř o 6 dB ve srovnání s původním stavem!

Jelikož TVP řady 416 mají na vstupu videomodulu pásmovou zádrž barvonosné (R1, C1, L1, R3, C2, L2, C3, R9, R10, R13) bez korekce skupinového zpoždění, vzniká vlivem většího zdůraznění zpožděných výšich kmitočtů překmit při ostrých přechodech. Ten se v obraze projeví velmi rušivým a nepřijemným obrysem jasových přechodů v negativu (směrem vpravo).

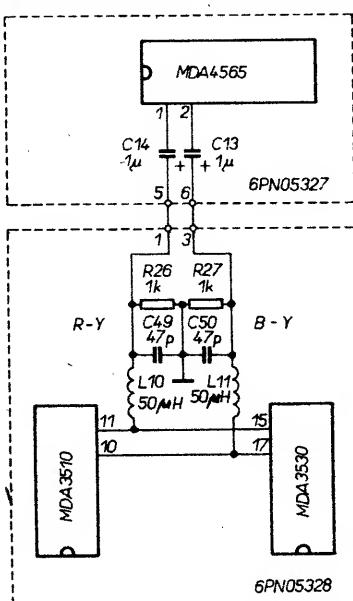
Použil jsem proto upravené zapojení zádrže s korekcí skupinového zpoždění podle [2], které je v podstatě používáno v nových TVP řady 428 a různých zahraničních TVP (obr. 2). Cívku L1' lze použít původní (L1) – dá se doladit. L2' je nutné pečlivě navinout. Kostru i krytym lze použít z původní L2. L2' má 2×70 závitů $\varnothing 0,08$, závit vedle závitu. Vinutí jsou přesně na sobě, oddělená papírovou izolací. Bifilárně nebo divoce vinut nelze z důvodu velké parazitní kapacity mezi vinutími, která způsobí zdeformování kmitočtové charakteristiky. Z důvodu malé vstupní impedance je nutné použít emitorový sledovač.

Součástky filtru lze umístit nejlépe na upravené destičce společně s obvodem CTI. V mém případě však byly pro jednoduchost „dobastleny“ na desku videomodulu vedle destičky CTI.

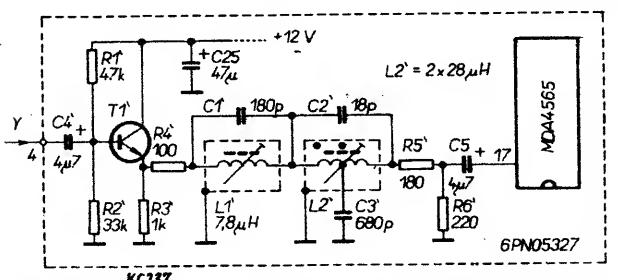
Pro zabezpečení časového krytí jasového a barevného signálu doporučuji změnit rezistory R2, R4 v děliči na destičce CTI tak, aby napětí na vývodu 15 IO bylo asi 7,5 V. Nejpřesnější je však individuální nastavení zpoždění podle monoskopu. Pro optimální úroveň zesílení na výšich kmitočtech je ještě nutno zmenšit kapacity C41, C61, C81 v koncových zesilovačích RGB na 10 pF.

K nastavení filtru je nutný rozmitáč nebo alespoň generátor a indikátor úrovně. Nastavení podle obrazu nebo monoskopu je nemožné. Obvod L1', C1' naladíme kompromisně mezi SECAM a PAL – tj. asi 4,3 MHz. Cívku L2 pak nastavíme co nejvyrovnanější kmitočtovou charakteristiku v pásmu 0 až 3 MHz. Lze dosáhnout tolerance asi 0,5 dB.

Charakteristiky původního a nového filtru byly simulovány programem KOFCE1 na

Obr. 1. Připojení dekodéru s obvodem CTI

Obr. 2. Odladovač barvonosné s korekcí skupinového zpoždění

Seznam součástek

Rezistory (TR 212)	C3' 680 pF, TK 774 (vhodné vybrat s tolerancí $\pm 10\%$)
R26, R27, R3' 1 kΩ	C4 4,7 μ F/63 V
R1' 47 kΩ	
R2' 33 kΩ	
R4' 100 Ω	
R5' 180 Ω	
R6' 220 Ω	

Položidločkové součástky:

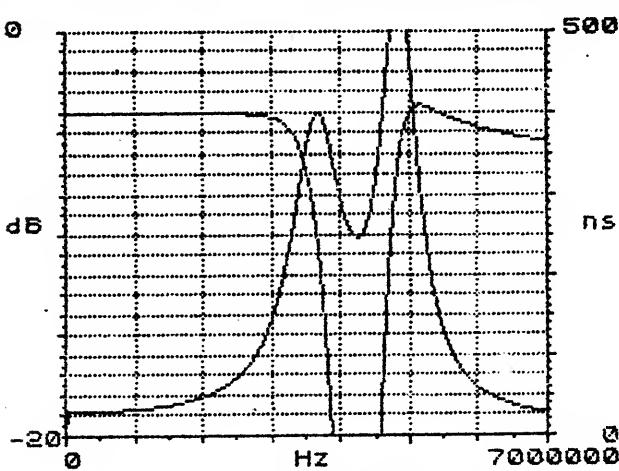
T1' KC238 (237, 239)

Címkovy

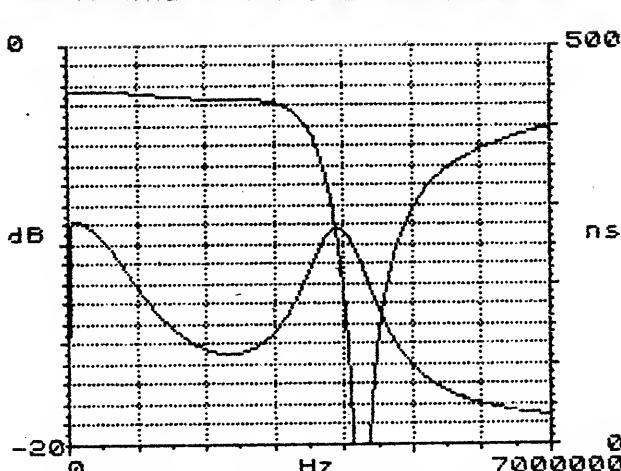
L1' 7,8 μ H (původní L1)

L2' 2 \times 28 μ H (2 \times 70 μ H)

0,08/0,5 vnitru na sobě

Obr. 3. Útlum a skupinové zpoždění původního filtru

Obr. 4. Útlum a skupinové zpoždění upraveného filtru

ZX-Spectrum. Pro případ ideálního nastavení a s uvažováním parazitní kapacity i nedokonalé vazby mezi vnitřními L2' jsou charakteristiky na obr. 3, 4.

Dosažené výsledky

Činnost obvodu CTI je výrazně vidět na kreslených filmech, počítacem generovaných barevných obrazech atd. U běžných pořadů je sice barevný obraz nesporně o něco lepší, nikoli však výrazně. Podle mého subjektivního názoru je podstatnější přenos ve zdůraznění vyšších kmitočtů jasného kanálu spolu s vyrovnaným skupinovým zpožděním. Skupinové zpoždění upraveného filtru není sice úplně rovnoměrné, av-

šak praktické výsledky s tímto zapojením jsou velmi dobré. Pokud je v obraze vidět nějaký negativní obrys, je téměř symetrický na obě strany. Obraz (barevný i černobílý) tím značně získá na ostrosti a „průzračnosti“.

Velká většina zahraničních TVP používá pouze korektor skupinového zpoždění (někdy pro SECAM a PAL zvlášť) a klasickou zpoždovací linku s patřičným kompenzováním jejího útlumu na vyšších kmitočtech. Obvod CTI mají jen luxusní výrobky.

Závěrem je třeba upozornit, že základním předpokladem správné funkce je kvalitní signál z antény. Odrazy od překážek, na anténním svodu, nebo šum mohou nepříznivě

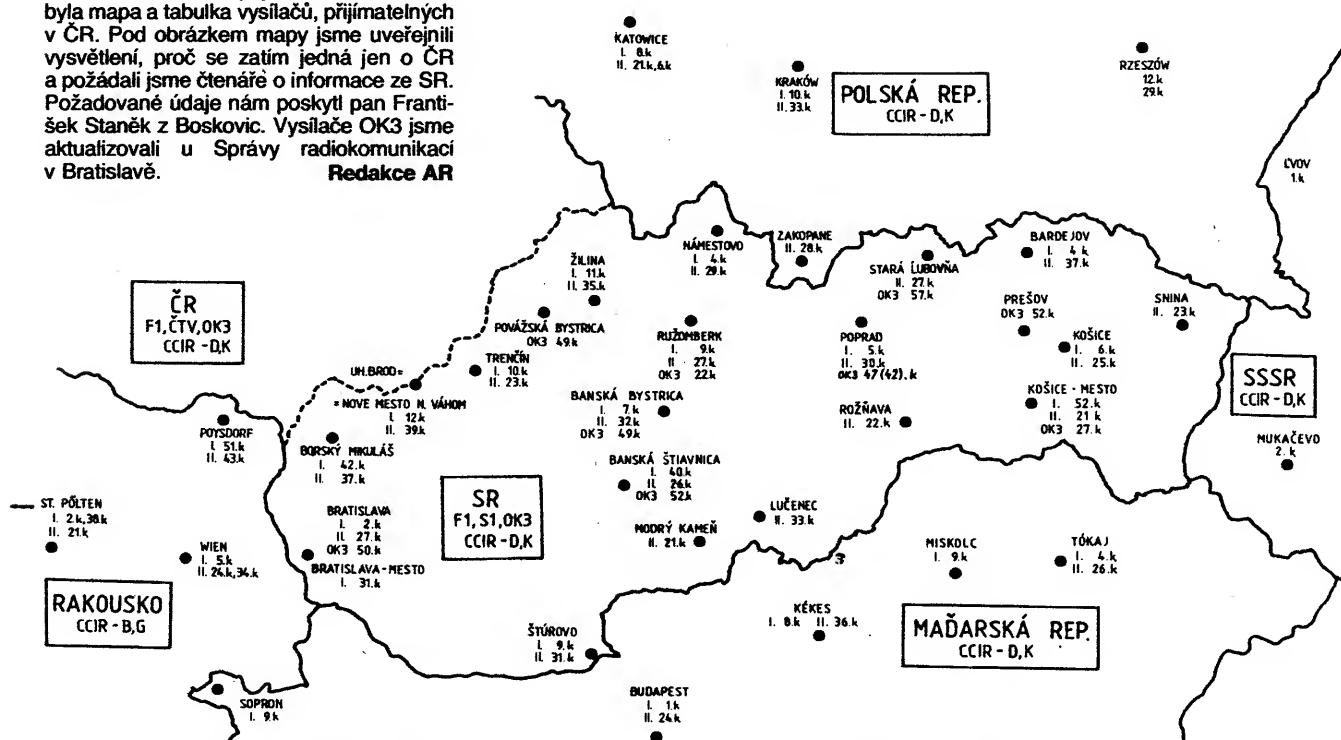
ovlivnit činnost obvodu CTI, což se projeví posunutím nebo roztrzpáním barevných přechodů. Bylo by také mylné se domnívat, že korektor skupinového zpoždění odstraní rušivé obrys, způsobené odrazy od překážek nebo na napájecí.

Literatura

- [1] Trubelík, L.: Obvod CTI do TVP TESLA. AR-A 11/1990.
- [2] Teska, V.: Nová generace obvodů pro BTV. AR-B 5/1990.
- [3] Žebrák, M.: Přijímače pro příjem barevné televize. AR-B 5/1987.
- [4] Katalog 5. Elektronické součástky, novinky – dodatky. TESLA 1989.

V AR-A č. 3/91 jsme uveřejnili článek Ing. B. Glose o dálkovém příamu. Součástí článku byla mapa a tabulka vysílačů, přijímatelných v ČR. Pod obrázkem mapy jsme uveřejnili vysvětlení, proč se zatím jedná jen o ČR a požádali jsme čtenáře o informace ze SR. Požadované údaje nám poskytl pan František Staněk z Boskovic. Vysílače OK3 jsme aktualizovali u Správy radiokomunikací v Bratislavě.

Redakce AR

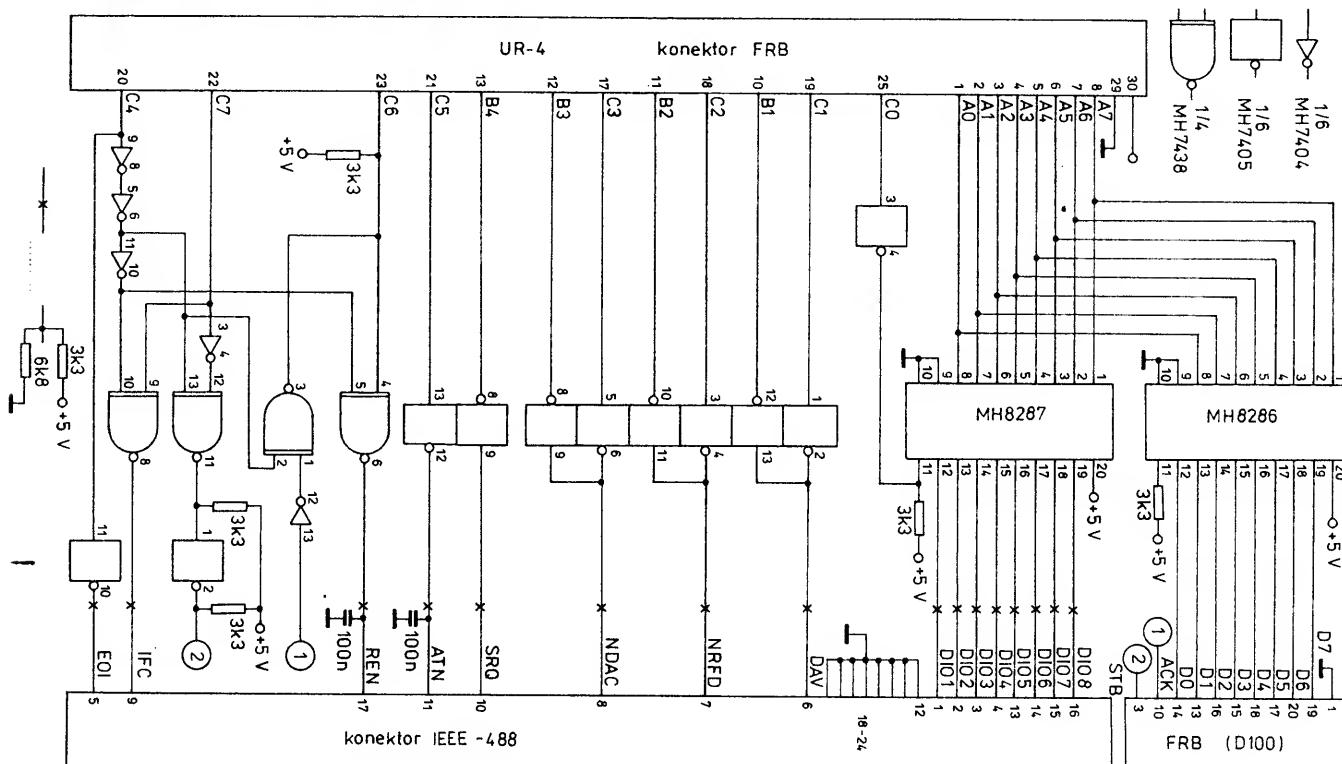
Kraj	Název vysílače	Místo	Program	Kanál	Polarizace	Výkon (kW)
Západoslovenský	Bratislava	Kamzík	I.F1	2	H	150
	Borský Mikuláš	Dubník	I.F1	31	H	2
			II.STV	27	H	1000
	Nové Mesto n/V.	Veľká Javorina	I.F1	42	H	1
		Modrý vrch	II.STV	37	H	100
Stredoslovenský	Trenčín	Nad oborou	I.F1	12	V	2
		Štúrovo	II.STV	39	H	600
		Modrý vrch	I.F1	9	H	1,5
		Modrý vrch	II.STV	31	H	100
		Modrý vrch	I.F1	10	V	1,6
Východoslovenský	Banská Bystrica	Suchá hora	I.F1	7	H	100
	Námestovo	Magurka	II.STV	32	H	600
	Ružomberok	Úložisko	I.F1	4	H	0,8
			II.STV	29	H	100
	Žilina	Kržava	I.F1	9	H	0,95
Východoslovenský	Banská Štiavnica	Sitno	I.F1	11	V	100
			II.STV	35	H	1000
	Lučenec	Blatný vrch	I.F1	40	H	8,8
			II.STV	26	H	300
	Modrý Kameň	Španí Laz	I.F1	33	H	100
Východoslovenský			II.STV	21	H	100

Východoslovenský	Bardejov	Magura	I.F1		4	H	1,2
	Košice	Dubník	II.ISTV		37	H	100
		LF1			6	V	100
	Košice-mesto	Šibenná hora	I.ISTV		25	H	600
		Kráľova	I.F1		52	H	0,1
	Poprad	Rožňava	II.ISTV		21	H	2
		Hoľa	LF1		5	V	80
		Dievčia skala	II.ISTV		30	H	600
	Rožňava	Stará Ľubovňa	II.ISTV		22	H	100
		Kolník	II.ISTV		27	H	100
	Stará Ľubovňa		II.ISTV		23	H	15
Přenos OK3							
Západoslovenský	Bratislava	Kamzík			50	H	0,8
	Banská Bystrica	Suchá hora			49	H	7
	Banská Štiavnica	Sitno			52	H	1,1
	Pov. Bystrica	Pov. Bystrica			49	H	0,04
	Ružomberok	Ružomberok			22	H	1,2
Stredoslovenský	Poprad	Poprad			47 (42)	H	0,01
	Rim. Sobola	Rim. Sobola (zatím UPST)			41	H	0,01
	Košice-mesto	Košice-mesto			27	H	1
	Prešov	Prešov			52	H	0,13
	Stará Ľubovňa	Stará Ľubovňa			57	H	0,1

počítačová elektronika

HARDWARE * SOFTWARE * INFORMACE

OVLÁDÁNÍ SBĚRNICE IMS-2 A TISKÁRNY D100 POČÍTAČEM ZX-SPECTRUM

RNDr. Dobroslav Kindl, CSc., MFF UK, Ke Karlovu 5, 121 16 Praha 2

Popisovaný program zabezpečuje komunikaci mezi počítačem ZX Spectrum a přístroji, které jsou vybaveny sběrnicií IMS-2. Kromě toho umožňuje práci s tiskárnou D100 včetně užívání grafiky a vytisknutí kopie obrazovky.

Pro připojení přístrojů a tiskárny je zapotřebí použít kombinovaný interfejs KI-90, který se skládá z komerčně vyráběného rozhraní UR-4 a ze speciálního doplňku, který výkonově přizpůsobí paralelní interfejs a rozhraní IEEE-488 a umožní jejich softwareové přepínání. Schéma zapojení doplňku s obvody

MH8286, MH8287, MH7404, MH7405 a MH7438 je na této stránce.

Obslužný program má délku 1320 bajtů a není relokovatelný. Je napsán v assemblérnu (GENS3) a jeho komentovaný výpis začíná na str. 220. V paměti musí být program umístěn od adresy 64000.

Vložení programu

1. Úprava hranice RAMTOP příkazem **CLEAR 63999** (může být samozřejmě i nižší).
2. nahrání programu z magnetofonu příkazem **LOAD "IMS-2/D100" CODE** popř. **LOAD ""CODE**.

Počáteční inicializace

Počáteční inicializaci uskutečníme příkazem **RANDOMIZE USR 64000**. Tento příkaz je třeba zopakovat po každém NEW. Po inicializaci lze libovolně kombinovat práci s tiskárnou a s přístroji připojenými přes IMS-2.

Práce s tiskárnou D100

Pro komunikaci s tiskárnou slouží příkazy **LPRINT** a **LLIST**. **LPRINT** může mít prakticky stejné argumenty jako **PRINT** s výjimkou povelů pro řízení barev, jasu nebo blikání (např. INK, BRIGHT, FLASH, OVER) a tabelačních povelů (AT, TAB, čárka).

Kromě řetězců a numerických hodnot určených k tisku lze pomocí **CHR\$** vkládat i řídicí kódy tiskárny D100, např. nastavit široké či vysoké písmo, dvojitý tisk ap. V těchto případech je třeba dbát na to, aby v příkazu **LPRINT CHR\$ x** nebylo $x=13$ nebo $x=31$, neboť tyto kódy mají speciální význam. V argumentu příkazu **LPRINT** se mohou vyskytovat i grafické znaky z implicitní nebo uživatelské grafiky v libovolné kombinaci se standardními znaky ASCII, pokud je nastaven normální typ písma nebo písmo úzké. Při jiném typu písma nelze grafiku použít.

Uživatelská grafika

Znaky UDG se vkládají do paměti počítače obvyklým způsobem v rastru 8×8 bodů, ale tiskárna D100 zpracovává pouze podmnožinu 7×5 bodů (bity 0, 1 a 7 se ignorují, poslední bajt se ignoruje celý):

	128	64	32	16	8	4	2	1
1. bajt								
2. bajt			■■■		■■■			
3. bajt								
4. bajt								
5. bajt								
6. bajt								
7. bajt								
8. bajt								
	7.	6.	5.	4.	3.	2.	1.	0.
	bit							

V uvedeném příkladu je 2. bajt roven 40. Tiskárna však vytiskne totéž i v případě, že tento bajt bude 41, 42, 43, 168, 169, 170.

Za normálních okolností začíná tisk v každém řádku na pozici $p1$ a tiskne se nejvýš n znaků na řádek. Standardní hodnoty jsou $p1 = 10$, $n = 64$. Změnu parametrů $p1$ a n zajistíme příkazy

POKE 64196,n

POKE 64197,p1

Po změně n resp. $p1$ je vhodné zadat příkaz **LPRINT** bez argumentu (prázdný řádek), čímž se zajistí nová inicializace. V opačném případě budou v prvním příkazu tisku použity staré hodnoty n a $p1$. Místo prázdného řádku je pochopitelně možné použít znova počáteční inicializaci **RANDOMIZE USR 64000**.

Libovolnou posloupnost znaků lze ovšem vytisknout až od zvolené tiskové pozice p pomocí tabelačního kódu tiskárny:

LPRINT CHR\$ 9; CHR\$ p; "znaky"

kde p nesmí mít hodnotu 13 nebo 31. Obě vyloučené hodnoty je možno v případě potřeby realizovat pomocí $p+1$ a následujícího **CHR\$ 8** (tj. "back-space"). Přípustné rozmezí tiskových pozicí na řádku závisí na typu písma, např. pro normální písmo může být p od 0 do 79.

Příkazem **LPRINT CHR\$ 31** lze vytisknout kopii obrazovky (tzv. „hardcopy“) za předpokladu, že je nastaven normální typ písma (jako po zapnutí tiskárny). Dvojitý tisk funkci programu nenarušuje a smí být použit. Rozměry obrázku nelze měnit, ale poloha levého okraje může být předem upravena pomocí parametru $p1$.

Pokud není za argumentem příkazu **LPRINT** středník, je vysílán znak CR s kódem 13, po jehož přijetí přejde tiskárna na nový řádek a připraví si tiskovou pozici $p1$. Z tohoto důvodu je takto interpretován též argument **CHR\$ 13**, takže eventuální příkaz **LPRINT CHR\$ 13** způsobuje posun papíru o dva řádky.

Program v jazyku BASIC se vypíše příkazem **LLIST** nebo **LLIST m**, kde m je číslo řádku v programu, od něhož výpis požadujeme. Grafická úprava je ovlivněna parametry n a $p1$.

V případech, kdy klávesa **BREAK** není účinná k přerušení interpretace příkazů **LPRINT** a **LLIST**, je třeba stisknout klávesu **Q**, což způsobí chybové hlášení

n Statement lost

K okamžitému přerušení tisku však zpravidla nedojde, neboť tiskárna D100 má velký buffer. Význam klávesy **Q** spočívá v tom, že vrací řízení do systému BASIC, a to i v případě, že k tisku vůbec nedošlo (např. pro poruchu tiskárny, špatné propojení ap.) a program se dostal do nekonečné smyčky.

Ovládání sběrnice IMS-2

Software pro IMS-2 umožňuje realizovat všechny důležité interfejsové funkce s výjimkou **PPOLL** (tzv. paralelního hlášení), které vyžaduje vyslat signál **EOI = „L“**, což vzhledem k využití této linky pro přepínání mezi IMS-2 a D100 není možné. Vypuštění uvedené funkce nepředstavuje vážnější omezení, neboť se téměř nepoužívá a mnoho přístroje ji ani „neznají“.

V přehledu příkazů jsou užity následující symboly:

REN	Remote Enable
IFC	Interface Clear
SRQ	Service Request
GTL	Go To Local
SDC	Selective Device Clear
GET	Group Execute Trigger
LLO	Local Lockout
DCL	Device Clear

Všechny příkazy se zadávají v jazyku BASIC a mohou být libovolně kombinovány s ostatními příkazy a funkcemi tohoto jazyka. Lze je použít jako přímé povely nebo je umístit do programu. Funkce **SPOLL** vyžaduje programový řádek s definicí uživatelské funkce.

Přehled příkazů a jejich ekvivalent pro počítač HP-85

(viz tabulka)

Adresované povely se týkají zařízení se zvolenou adresou 27, označení proměnných v BASICu může být libovolné.

*) Každé adresování přístroje jako **LISTENER** v příkazech **PRINT#7** nastavuje dálkové ovládání automaticky (po **GTL** se ovšem zruší), proto obvykle není třeba uvedený příkaz používat.

**) Argumentem funkce při jejím volání musí být řetězcová proměnná obsahující adresu zařízení.

činnost	Sinclair BASIC	HP-85 ekvivalent
Vyslání povelového řetězce na zařízení	PRINT#7;"27";a\$	OUTPUT 727;A\$
Příjem údaje do a\$	INPUT#7;"27";a\$	ENTER 727;A\$
Vyslání GTL	PRINT#7;"27,225"	LOCAL 727
Vyslání SDC	PRINT#7;"27,228"	CLEAR 727
Vyslání GET	PRINT#7;"27,232"	TRIGGER 727
Povolení dálkového ovládání *)	PRINT#7;"27"	REMOTE 727
Vyslání LLO	PRINT#7;"241"	LOCAL LOCKOUT 7
Vyslání DCL	PRINT#7;"244"	CLEAR 7
Vyslání REN = „H“	RANDOMIZE USR 64545	LOCAL 7
Vyslání IFC	RANDOMIZE USR 65281	ABORTIO 7
Čtení linky SRQ aktivní: x=0 jinak: x=1	LET x=USR 65269	
Sériové hlášení **) (s=status bajt)	LET a\$ = "27": LET s = FNf(a\$) a na libovolném místě v programu: DEF FNf(x\$)=USR 65159	S = SPOLL(727)

Formát příkazů a syntaktická pravidla

1. Příkaz PRINT#7

Je-li třeba adresovat současně více přístrojů pro funkci LISTENER, lze užít například povel

PRINT#7;"2,13,27";a\$

pro vysílání a\$ přístrojům s adresami 2,13,27. Jednotlivé adresy musí být odděleny čárkou. Adresová i datová část mohou být spojeny do jediného řetězce, např.

PRINT#7;"12,18,ROX"

nebo **PRINT#7;"12,18ROX"**

(čárka mezi adresovou a datovou částí může, ale nemusí; mezera zde být nesmí). Adresy i data se mohou zadávat jako řetězové konstanty nebo pomocí řetězových proměnných. Mezi řetězci musí být středník nebo znaménko + pro skládání řetězců (nesmí zde být čárka). První datový řetězec za adresou musí začínat písmenem. K vytvoření řetězců lze použít též funkci CHR\$, STR\$ a VAL\$ kromě případu CHR\$13. Příkladem může být povel

PRINT#7;"3";"Y"+CHR\$10 + "X"

Mezi adresou a kódem speciálních povelů (GTL, SDC, ...) musí být čárka jako mezi adresami.

Argument příkazu nesmí být zakončen středníkem ani čárkou.

2. Příkaz INPUT#7

V příkazu lze adresovat pouze jeden přístroj, neboť současně nemůže existovat více zařízení ve funkci TALKER. Má-li být adresa vyjádřena pomocí proměnné (známé), musí být vložena do závorky. Proměnná pro uložení přijatých dat musí být rovněž jediná, i když nemusí být nezbytně řetězová (viz možnost chybových hlášení v případě numerické proměnné). Příklady správného formátu jsou:

INPUT#7;(d\$);a\$

INPUT#7;"4";x

pokud d\$ obsahuje jedinou adresu.

3. Hodnota získaná čtením linky SRQ nemusí být samozřejmě přiřazena proměnné, ale často postačí IF USR... THEN...

Stejná poznámka platí i pro status bajt. Oba případy je též možno zpracovávat v rámci příkazu PRINT nebo do konce LPRINT, čímž se kombinuje práce s IMS-2 a D100 v jediném příkazu BASIC.

4. Při sériovém hlášení smí být adresován pouze jediný přístroj, neboť se opět jedná o funkci TALKER.

Sekundární adresování

Některé přístroje vyžadují kromě primární adresy ještě tzv. adresu sekundární. Protože kódy sekundárního

adresování začínají hodnotou 60H, je použito konvence

sa = kód - 60H.

Veličinu sa budeme nadále nazývat sekundární adresou, ačkoliv manuály k přístrojům uvádějí pod tímto pojmem zpravidla původní kód.

Příklady sekundárních adres:

sekundární adresování	kód (HEX)	sa (DEC)
a	61	1
b	62	2
f	66	6
m	6D	13

Má-li zařízení primární i sekundární adresu, stačí ve všech příkazech, které obsahují adresování, nahradit primární adresu pa sekvencí pa/sa. Obě hodnoty (oddělené lomítkem) musí být vyjádřeny v desítkové soustavě. Příkladem platného povelu může být

PRINT#7;"1/2,4";a\$

(jeden z přístrojů má sekundární adresu, druhý nikoliv).

Zakončovací znaky

Vzhledem k tomu, že nelze testovat ani ovládat linku EOI, je k identifikaci konce přenosu dat použito terminátorů. Vysílaný blok dat je zakončován terminátory T1 a T2, jejichž kódy jsou uloženy na adresách 64703 a 64704, a mohou být podle potřeby změněny pomocí POKE. Standardně je T1=CR, T2=LF. Je-li kód T2 roven 0, nevysílá se, je-li kód T1 roven 0, jsou oba terminátory zrušeny při libovolném T2.

Konec přijímaných dat je testován na posledním zakončovacím znaku T, který vysílá přístroj. Kód T je uložen na adresu 64705 a lze jej opět měnit pomocí POKE. Standardně se uvažují dva zakončovací znaky, přičemž T=LF. Pokud přístroj vysílá jen jeden zakončovací znak, je třeba změnit údaj na adresu 65139 příkazem POKE podle následující tabulky:

terminátor	hodnota
1 zakončovací znak	0
2 zakončovací znaky	43

Jestliže přístroj nevysílá žádný terminátor, nelze data číst.

Funkce TIME OUT a její vyhodnocení

Při jakémkoliv přenosu údajů po sběrnici (nebo pokusu o jeho uskutečnění) počítač neustále kontroluje, zda nebyl překročen časový limit vyhrazený pro danou činnost. Tento limit je volitelný, a to zvlášť pro blokové přenosy (PRINT#7 a INPUT#7) a zvlášť pro zjištění status bajtu. Standardní hodnoty

pro první a druhý případ jsou L1=10 s, L2=2 s. Změny se provádějí tímto způsobem:

POKE 64707, L1

POKE 64709, L2

Parametry L1 a L2 mohou nabývat hodnot 1 až 255 (v sekundách).

K vyhodnocení stavu TIME OUT slouží údaj na adrese 23681, přístupný funkcí PEEK, spolu s následující tabulkou:

	OK	TIME OUT
blokové přenosy	0	255
sériové hlášení	status bajt	255

Konečné časové limity pro realizaci příkazů zaručují, že se program nedostane do věčné smyčky v případě, že adresujeme nepřipojený či vypnuty přístroj, nebo jestliže došlo k poruše.

Chybová hlášení

Všechny příkazy pro ovládání sběrnice IMS-2 jsou do značné míry systémově kontrolovány a příslušně ošetřeny. Provádění příkazů může být přerušeno z různých důvodů, na něž lze usuzovat podle chybového hlášení jazyka BASIC. V úvahu přicházejí tato hlášení:

2 Variable not found

V příkazu INPUT#7 byla užita numerická proměnná a čtený údaj začínal nečíselným znakem, např. prefixem.

4 Out of memory

Délka čteného řetězce překročila 64 znaků.

A Invalid argument

Syntaktická chyba v příkazech PRINT#7, INPUT#7, nebo chybějící adresa při vysílání nebo příjmu dat, nebo délka vysílaného řetězce větší než 64 znaků, nebo do funkce TALKER určeno více přístrojů současně, nebo v příkazu INPUT#7 je uvedeno více proměnných pro přiřazení dat.

B Integer out of range

Výskyt čísla většího než 255 v adresové části příkazů.

C Nonsense in BASIC

V příkazu INPUT#7 byla užita numerická proměnná a došlo k překročení TIME OUT limitu, což vede k přiřazení prázdného řetězce, popřípadě vstupní data obsahovala nečíselný znak, ale přitom začínala číslicí.

J Invalid I/O device

Některá adresa je mimo přípustný obor primárních, popř. sekundárních adres.

O Invalid stream

Bylo užito číslo zavřeného kanálu, např. #8, nebo nebyla vůbec provedena počáteční inicializace po vložení programu (pak je i kanál #7 zavřený).

P FN without DEF

Chybí definice funkce (při sériovém hlášení).

Neošetřené situace

a) Středník nebo čárka za argumentem příkazu PRINT#7 způsobuje ignorování tohoto příkazu a chybnou funkcí následujícího příkazu pro IMS-2.

b) Čárka mezi datovými řetězci v příkazu PRINT#7 způsobuje chybnou interpretaci tohoto příkazu (chybové hlášení přístroje).

c) Chybějící proměnná v příkazu INPUT#7 - důsledky jsou stejné jako u bodu a).

Poznámky

1. Na sběrnici musí být připojen pouze jediný CONTROLLER, a to počítač ZX Spectrum, kterému není přiřazena žádná adresa.

2. Přímá vzájemná komunikace jiných dvou přístrojů není možná.

3. Různé přístroje se mohou chovat odlišně po přijetí téhož povelu, např. ke zrušení LLO někdy stačí vyslat GTL a jindy je nutné nastavit REN = „H“, což vnmají všechny přístroje na sběrnici.

4. Příkazy pro tiskárnu (LPRINT, LLIST) nastavují REN = „H“, aby se vyložilo ovlivňování přístrojů. Tím může dojít ke zrušení LLO.

5. Mnohé přístroje lze dálkově ovládat při REN = „L“ i tehdy, nesvítí-li indikátor REMOTE. V těchto případech není třeba před žádným příkazem mód REMOTE nastavovat (k tomu je obvykle nutno adresovat přístroj pro funkci LISTENER) a všechny příkazy lze použít i bezprostředně po LPRINT či LLIST bez ohledu na stav indikátoru dálkového ovládání.

6. Po provedení jakéhokoliv příkazu pro IMS-2 bude ATN = „H“. Proto nebyl zaveden příkaz ekvivalentní RESUME 7, který se užívá na HP-85. Rovněž není třeba samostatně vysílat povely UNT a UNL, neboť jsou obsaženy v adresovacích sekvencích.

7. Program využívá část paměti s adresami 23296 až 23551.

VÝPIS PROGRAMU PRO OVLÁDÁNÍ SBĚRNICE IMS-2 A TISKÁRNY D100

```

10 ;***IMS-2/D100***
20 *E
30 ;Systemove promenne BASICU
40 STRMS EQU 23568
50 CHANS EQU 23631
60 CHADD EQU 23645
70 DEFADD EQU 23563
80 UDG EQU 23675
90 ;Spec. systemove promenne
100 FLAG EQU 23728
110 OKMEM EQU 23681
120 ;Adresy bran obvodu MHB 8255A
130 PA EQU #1F
140 PB EQU #3F
150 PC EQU #5F
160 CVR EQU #7F
170 *E
180 ORG 64000
190 *E
200 ;Inicializace kanalovych informaci
210 INIC LD HL,(12+STRMS)
220 LD BC,(CHANS)
230 ADD HL,BC
240 LD BC,START
250 DEC HL
260 LD (HL),C ;ulozi nizsi byte adresy START
270 NOP ; misto po INC HL a LD (HL),B z jine
280 NOP ; verze, zde nevyuzito,
290 ; nebot vyssi byte adr. START=nizsi byte adr. OUTIMS
300 ; ziska se dulezite misto v tab. kanal. informaci
310 LD BC,OUTIMS
320 INC HL
330 LD (HL),C ;ulozi nizsi byte adresy OUTIMS
340 INC HL
350 LD (HL),B ;ulozi vyssi byte adresy OUTIMS
360 LD BC,INIMS
370 INC HL
380 LD (HL),C ;ulozi nizsi...
390 INC HL
400 LD (HL),B ; a vyssi byte adresy INIMS
410 LD HL,20+STRMS ; pro otevreni linky #7
420 LD DE,#0011 ; posun v tab. kanal. inf.
430 LD (HL),E ;ulozi nizsi...
440 INC HL
450 LD (HL),D ;vyssi byte do syst. prom.STRMS
460 LD HL,0
470 LD (FLAG),HL ; nuluje vlajky
480 RET
490 *E
500 ;Podprogram prechodu k D100
510 TISKIN PUSH AF
520 LD A,162 ; CW modu
530 OUT (CWR),A
540 LD A,13 ; CW bitu pro handshake
550 OUT (CWR),A
560 LD A,9
570 OUT (CWR),A ; prepinac D100/IMS-2
580 LD (IX+0),#01 ; vlajka
590 CALL RAD ;nastavi levy okraj a delku radku
600 POP AF
610 RET
620 *E
630 ; Vstupni bod tiskove rutiny
640 START LD IX,FLAG
650 BIT 0,(IX+0)
660 CALL Z,TISKIN
670 CP 13
680 JR Z,NLINE
690 CP 31
700 JP Z,COPY ; hardcopy obrazovky
710 CP 128
720 JR C,PISM ; jednoduchy znak
730 SUB 165
740 JP NC,#0C10 ; slovo jazyka BASIC
750 LD C,A
760 CALL GRAF ; do graf. modu
770 LD A,C
780 ADD A,21
790 BIT 7,A
800 JP NZ,IMPG ; implicitni grafika
810 LD BC,(UDG) ; uzivatelska grafika...
820 LD H,0
830 LD L,A
840 ADD HL,HL
850 ADD HL,HL
860 ADD HL,BC
870 ADD ROT1
880 CALL ROT5
890 CALL ROT1
900 CALL ROT1
910 CALL NEGRAF ; navrat z graf. modu
920 SPOL CALL A,(POCET) ; pocitani znaku v radku...
930 DECPLOC LD A,(POCET) ; pocitani znaku v radku...
940 DEC A
950 LD (POCET),A
960 RET NZ
970 NLINE LD A,10 ; a event. novy radek
980 CALL PRINT
990 RAD LD A,(SIRKA)
1000 LD (POCET),A
1010 LD A,9
1020 CALL PRINT
1030 LD A,(TAB)
1040 CALL PRINT
1050 RET
1060 *E
1070 PISM CALL PRINT
1080 JR DECPLOC
1090 *E
1100 ; Standardni podprogram pro vyslani znaku
1110 PRINT LD (ZNAK),A
1120 BUSY IN A,(PC) ; test pripravenosti
1130 PUSH AF

```

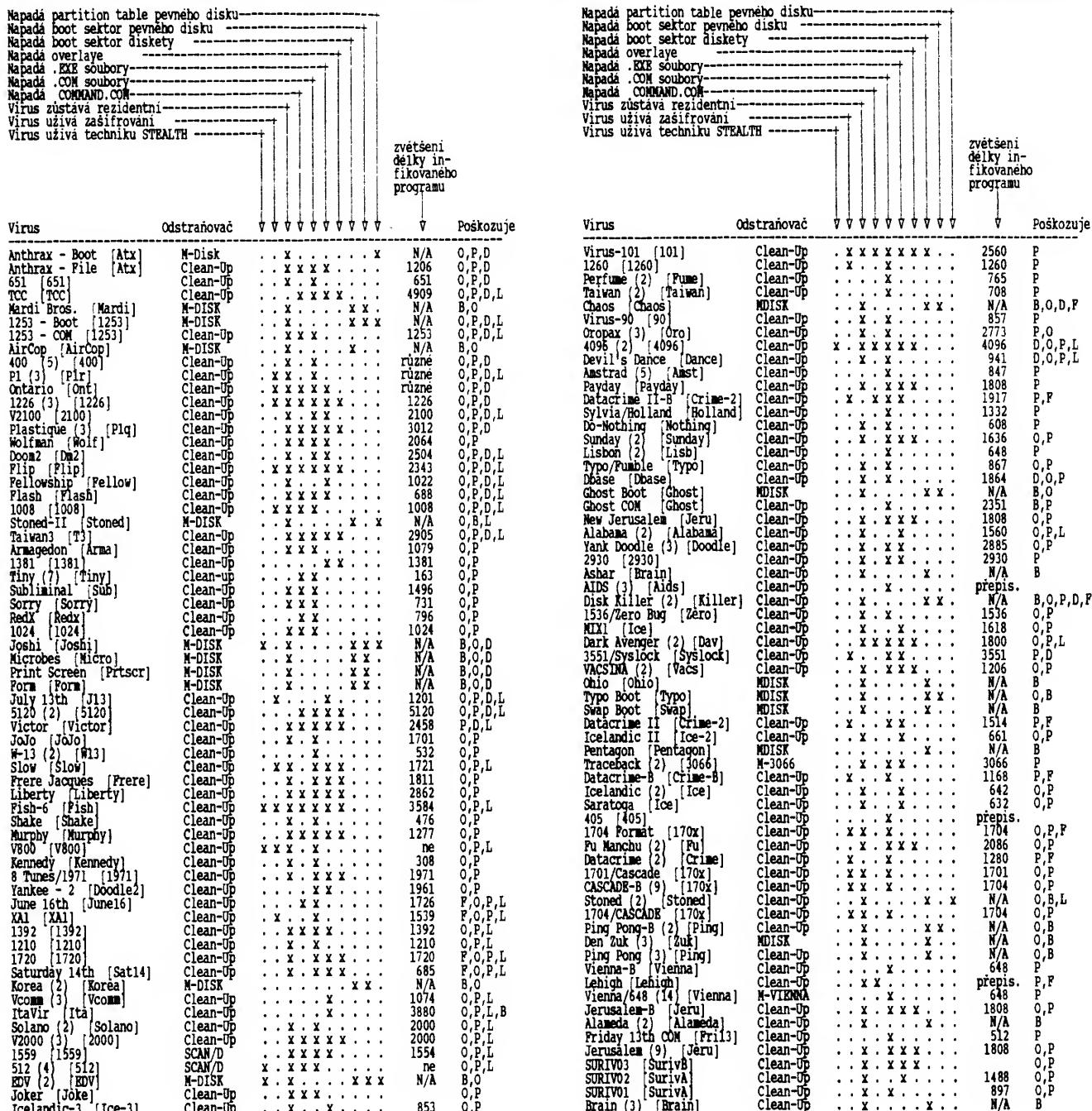
```

1140 LD A,#FB
1150 IN A,(#FE) ; testuje klavesnici
1160 RRA
1170 JP NC,ERR16 ; po stisknuti klavesy Q
1180 POP AF
1190 BIT 3,A
1200 JR Z,BUSY
1210 LD A,(ZNAK)
1220 OUT (PA),A
1230 RET
1240 *E
1250 ZNAK DEFB 0 ;pracovni
1260 SIRKA DEFB 64 ;delka radku
1270 TAB DEFB 10 ;levy okraj
1280 POCET DEFB 0 ;pocitadlo
1290 *E
1300 IMPG ADD A,16 ; implicitni grafika...
1310 LD BC,ADRG
1320 LD H,0
1330 LD L,A
1340 PUSH HL
1350 POP DE
1360 ADD HL,HL
1370 ADD HL,HL
1380 ADD HL,DE
1390 ADD HL,BC
1400 LD B,5
1410 TISKIG LD E,(HL)
1420 CALL TISKG
1430 INC HL
1440 DJNZ TISKIG
1450 JP SPOL
1460 ROT1 PUSH HL
1470 LD B,7
1480 SLOUP RLC (HL)
1490 INC HL
1500 DJNZ SLOUP
1510 POP HL
1520 RET
1530 ROT5 LD C,5
1540 LOOP PUSH HL
1550 LD B,7
1560 VNS RLC (HL)
1570 RLA
1580 INC HL
1590 DJNZ VNS
1600 CPL
1610 SET 7,A
1620 LD E,A
1630 CALL TISKG
1640 DEC C
1650 POP HL
1660 JR NZ,LOOP
1670 RET
1680 TISKG LD A,E
1690 CALL PRINT
1700 LD A,E
1710 CALL PRINT
1720 RET
1730 GRAF LD HL,TAM
1740 CALL MODE
1750 RET
1760 NEGRAF LD HL,ZPET
1770 CALL MODE
1780 RET
1790 MODE LD A,(HL)
1800 OR A
1810 RET Z
1820 CALL PRINT
1830 INC HL
1840 JR MODE
1850 TAM DEFB 27,49,0
1860 ZPET DEFB 27,53,0
1870 *E
1880 ;Tabulka pro impl. grafiku
1890 ADRG DEFB 255,255,255,255,255
1900 DEFB 255,255,199,199,255
1910 DEFB 199,199,255,255,255
1920 DEFB 199,199,199,199,255
1930 DEFB 255,255,248,248,255
1940 DEFB 255,255,192,192,255
1950 DEFB 199,199,248,248,255
1960 DEFB 199,199,192,192,255
1970 DEFB 248,248,255,255,255
1980 DEFB 248,248,199,199,255
1990 DEFB 192,192,255,255,255
2000 DEFB 192,192,199,199,255
2010 DEFB 248,248,248,248,255
2020 DEFB 248,248,192,192,255
2030 DEFB 192,192,248,248,255
2040 DEFB 192,192,192,192,255
2050 *E
2060 ; Hardcopy
2070 COPY CALL NLINE
2080 LD A,175
2090 LD (SOURY),A
2100 LD HL,UZKR
2110 CALL MODE
2120 CALL GRAF
2130 SCANS CALL RADEK
2140 LD A,(SOURY)
2150 SUB 5
2160 LD (SOURY),A
2170 CP 0
2180 JR NZ,SCANS
2190 LD BC,0
2200 ZNOVU CALL POSLR
2210 INC C
2220 JR NZ,ZNOVU
2230 CALL NEGRAF
2240 LD HL,NORMR
2250 CALL MODE
2260 JP NLINE
2270 RADEK LD C,0 ; radek=5 mikroradku
2280 X CALL JADR
2290 INC C
2300 JR NZ,X
2310 JP NLINE
2320 JADR LD E,0
2330 LD A,(SOURY)
2340 LD B,A
2350 CALL BOD1\4
2360 DEC B
2370 CALL BOD1\4
2380 CALL BOD1\4
2390 DEC B
2400 CALL BOD1\4
2410 DEC B
2420 CALL BOD1\4
2430 CALL BOD1\4
2440 DEC B
2450 CALL BOD5
2460 SET 7,E
2470 CALL TISKG
2480 RET
2490 BOD1\4 CALL POINT
2500 OR E
2510 RLA
2520 LD E,A
2530 RET
2540 BOD5 CALL POINT
2550 OR E
2560 LD E,A
2570 RET
2580 POSLR CALL POINT ; posledni mikroradek spec.
2590 RRCA
2600 RR E
2610 RR E
2620 LD A,#BF
2630 OR E
2640 LD E,A
2650 CALL TISKG
2660 RET
2670 *E
2680 ; Snimani bodu
2690 POINT PUSH BC
2700 PUSH DE
2710 CALL #22CE
2720 CALL #2DD5
2730 POP DE
2740 POP BC
2750 CPL
2760 AND 1
2770 RET
2780 *E
2790 UZKR DEFB 27,48,0 ; huste radkovani
2800 NORMR DEFB 27,50,0 ; normalni radkovani
2810 SOURY DEFB 175 ; pocitadlo
2820 *E
2830 ; Ridici slova pro nastaveni obvodu MHB 8255A (IMS2)
2840 INCWR EQU #92 ; port A vstup v modu 0
2850 OUTCWR EQU #82 ; port A vystup v modu 0
2860 ; Bitove masky:
2870 DAV EQU #02
2880 NRFD EQU #04
2890 NDAC EQU #08
2900 OHAND EQU DAV ; vysilani
2910 IHAND EQU NRFD+NDAC ; prijem
2920 ATN EQU #20
2930 REN EQU #40
2940 IFC EQU #80
2950 BUD EQU #01
2960 ;Bitove operace portu C
2970 BUDOUT EQU #00 ; vystup
2980 BUDIN EQU #01 ; vstup
2990 DAV0 EQU #02 ; H=False
3000 DAV1 EQU #03
3010 NRFD0 EQU #04

```

SEZNAM ZNÁMÝCH POČÍTAČOVÝCH VIRŮ

(indikovaných a odstraňovaných programy fy McAfee, popsanými v minulém čísle (SCAN, CLEAN atd.) a dostupnými jako shareware na disketách FCC Public)

KUPÓN FCC - AR

Přiložte-li tento vystřížený kupón k vaší objednávce volně šířených programů, dostanete slevu 10%.

PUBLIC DOMAIN

Pokud si během nastavitelné doby ne-zvolíte, použije se automaticky základní konfigurace (kterou rovněž můžete přednastavit). Jednodušší program podobného typu, kterým si můžete vy-brat jeden ze šesti přednastavených souborů AUTOEXEC.BAT, se jmenuje **SELECTOR** (distribuován pod názvem **SELECT**).

A nakonec ještě jeden tip - nainstalování popř. odinstalování většiny driverů (zapisovaných obvykle do souboru CONFIG.SYS) vám nabízí program *DRVINST/DRVPOP* (je distribuovaný pod názvem *DRVINS11*).

(V rubrice „Poškozuje“ znamená: B-boot sektor, O-práci systému, P-programy a overlaye, D-soubory dat, F-formátuje nebo maže celý/část disku, L-přímo nebo nepřímo nařušuje file (linkage.)

Diskety objednávejte na adrese:

FCC Folprecht
Velká Hradební 48
400 01 Ústí nad Labem

nikoliv v redakci AR !

VOLNĚ ŠÍŘENÉ PROGRAMY

PRAVIDELNÁ RUBRIKA PŘIPRAVOVANÁ VE SPOLUPRÁCI S FIRMOU FCC FOLPRECHT

Vzhledem k velkému zájmu o antivirové programy a problematiku virů vůbec uveřejňujeme jako dodatek k popisu antivirových programů fy McAfee z minulého čísla ještě seznam a charakteristiku většiny známých počítačových virů (str. 224).

Pro lepší orientaci ve vašem zájmu o programy otiskujeme minule ohlášený dotazníček. Okopírujte ho prosím a vyplněný pošlete na uvedenou adresu FCC Folprecht - vaše informace poslouží redakci pro výběr informací a firmy FCC Folprecht pro výběr programů, které vám bude na disketách nabízet.

Hry z edice FCC Public

Hry nejsou tou hlavní náplní práce s osobním počítačem a tak jich zdaleka není takový výběr a sortiment jako u v minulé době kulminujících domácích počítačů typu ZX Spectrum. V dosavadním výběru edice FCC Public je jich až moc a omlouvá to, jen skutečnost, že jsou to ze značné části hry pro velmi malé děti, které tak „zúžiteční“ třídkův počítač doma. *Googol math games* procvičují nenáslavným způsobem základní matematické úkony na jednoduchých mechanismech počítačových her - procházení bludiště, hýbání houšenkou, střelba „výsledků“ na „inva-

ders“ ap. Vše je vybaveno velkým množstvím obrazových i akustických efektů. Podobnou sadou pěti her jsou *Kid games* - pomáhají procvičování abecedy, slovní zásoby, hodin, počítání (zvířátek), sestavování obrazců z různých základních tvarů ap. Omalovánkami na obrazovce je program *Kid Paint* - zvolený obrázek může dítko vybarovat barvami volenými z palety, po čase obrázek dokonce obživne. Je to velmi atraktivní a dokonalý program. *Mosaix* je skládanka - libovolný obrázek nebo fotografie (který si můžete sami dodat) se podle zvoleného stupně obtížnosti rozloží na větší či menší čtvercečky, které se promíchají po celé obrazovce. Pomocí myši nebo kurzových tlačítek máte pak za úkol obrázek znova složit. Mezi hry pro dospělé patří karetní hra *Klonike* (obdoba solitaire), *Slot* (znáte jistě z Tutti-Frutti) a několik nepříliš pěkných a příliš rychlých *Pinballů*. Obdobou mnoha akčních her ze ZX Spectra je *Kapitán Comic*. Kapitán má za úkol na planetě Omsoc objevit tři uloupené poklady. Prochází různými krajinami, čelí náletům ptáků, jedovatému hmyzu, pavoukům, jiskrám, kosmickému prachu a kvůli čemu ještě. Nachází samozřejmě i předměty, které mu pomáhají. Chce to rychlé reflexy a dobrý postřeh

na detaily. Podrobnější popis byl v ročence AR Počítačová elektronika.

Celkově lze říci - nic moc, chtělo by to asi vybírat z velkého bohatství volně šířených programů užitečnější věci, než právě hry (kterých je zatím téměř 50% disket edice).

Doporučujeme

Mezi nesporně užitečné pomůcky při práci s PC patří programy typu PC Tools, 1-dir, X-tree, Norton Commander ap. pro nejrůznější práce se soubory a disky. Dva takové programy pro práci s komprimovanými soubory vám dnes doporučujeme. *ArcMaster* (distribuovaný pod označením AM554) je dokonalý shell pro všechny představitelné úkony se soubory komprimovanými v libovolném známém archivačním programu (ARC, PKARC, LHARC, PKZIP ap.). Ve dvou oknech umožňuje balit, rozbalovat, označovat, vybírat, doplňovat komentáře, číst, spouštět, převádět z jednoho způsobu komprese do jiného atd. atd. „Organizuje“ všechny tyto činnosti - sám tedy neumí komprimovat a potřebuje ke své funkci alespoň některý z uvedených programů (které jsou ostatně většinou také v nabídce public domain). Podobným programem od jiného autora je *SHEZ* (The Compression Companion). Oba programy mají i možnost dokonalé konfigurace včetně nastavení barev všech komponentů obrazovky a např. i využití EMS (expanded memory).

A ještě dva užitečné produkty. Jistě se vám již někdy stalo, že se vám nějaký program nevešel do paměti pro množství různých driverů a rezidentních programů, a museli jste je pracně odstraňovat z AUTOEXEC.BAT i CONFIG.SYS. Elegantně řeší tyto starosti program *ConEd* (distribuovaný pod označením CONED221). Umožní vám nastavit a při bootu počítače zvolit až z 200 různých kombinací těchto souborů (AUTOEXEC.BAT a CONFIG.SYS).

Jak vás zajímají jednotlivé oblasti programového vybavení?

zajímá mne:	moc málo ne	zajímá mne:	moc málo ne
textový editor	☐	☐	☐
tabulkový kalkulátor	☐	☐	☐
databáze	☐	☐	☐
věda, výukové programy	☐	☐	☐
matematika, fyzika, technika	☐	☐	☐
CAD systémy, desktop publishing	☐	☐	☐
komunikace, sítě	☐	☐	☐
MS DOS utility	☐	☐	☐
UNIX utility	☐	☐	☐
programování assembler	☐	☐	☐
programování jazyk C	☐	☐	☐
programování Pascal	☐	☐	☐
programování BASIC	☐	☐	☐
počítačové hry	☐	☐	☐
domácnost, hobby	☐	☐	☐

Zájem, na který jsme zapomněli:

Jméno a příjmení:

Adresa (ulice, PSČ, místo):

Dosažené vzdělání: pracoviště:

Vyplněný dotazník zašlete na adresu:
FCC Folprecht, spol. s r.o., Velká hradební 48, 400 00 Ústí nad Labem.

Obálku označte viditelně heslem **FCC Public**!

FCC
Folprecht
Computer + Communication

```

3020 NRF01 EQU #05
3030 NDAC0 EQU #06
3040 NDAC1 EQU #07
3050 ATNO EQU #0A
3060 ATN1 EQU #0B
3070 RENO EQU #0C
3080 REN1 EQU #0D
3090 IFC0 EQU #0E
3100 IFC1 EQU #0F
3110 ;Konstanty pro adresovy a datovy buffer a TIME OUT
3120 ADRBUF EQU 23297
3130 DATBUF EQU 23484
3140 ABLEN EQU 186
3150 DBLEN EQU 67
3160 UTIME EQU 255
3170 *E
3180 ; Inicializacni podprogram pro vystup
3190 OINIT LD A,OUTCWR
3200 OUT (CWR),A
3210 LD A,REN1
3220 OUT (CWR),A
3230 RET
3240 *E
3250 ; Inicializacni podprogram pro vstup
3260 IINIT LD A,INCWR
3270 OUT (CWR),A
3280 LD A,REN+NDAC+BUD
3290 OUT (PC),A
3300 RET
3310 *E
3320 ; Prechod na mistni ovladani
3330 LOCAL LD A,OUTCWR
3340 OUT (CWR),A
3350 RET
3360 *E
3370 ; Rutina pro TIME OUT
3380 WAIT IN A,(PB)
3390 AND H ; maska
3400 CP L ; ocekavany stav?
3410 JR NZ,SMYCKY
3420 OR #01 ; nulovani indikatoru Z
3430 RET
3440 SMYCKY PUSH BC
3450 POP DE ; pocet smycek
3460 OLOOP PUSH DE
3470 LD D,UTIME ; vnitri ny cyklus
3480 ILOOP IN A,(PB)
3490 AND H ; maska
3500 CP L ; ocekavany stav?
3510 JR NZ,EXLOOP
3520 POP DE
3530 OR #01
3540 RET
3550 EXLOOP DEC D ; vnitri ny dekrementace
3560 JR NZ,ILOOP
3570 POP DE
3580 DEC DE ; vnejsi dekrementace
3590 LD A,D
3600 OR E
3610 JR NZ,OLOOP
3620 RET ; s ind.Z
3630 *E
3640 ; Podprogram pro vystup znaku
3650 OUTCHR OUT (PA),A
3660 PUSH HL
3670 LD L,NDAC ; ceka se NDAC=L A NRF0D=H
3680 LD H,IHAND ; maska
3690 CALL WAIT
3700 JR NZ,RIGHT
3710 POP HL
3720 RET ; s ind.Z
3730 RIGHT LD A,DAV1
3740 OUT (CWR),A ; DAV=L
3750 LD L,0 ; NDAC=H?
3760 LD H,NDAC ; maska
3770 CALL WAIT
3780 POP HL
3790 RET Z ;FLAG Z
3800 LD A,DAV0
3810 OUT (CWR),A ; DAV=H
3820 OR #01
3830 RET
3840 *E
3850 ; Podprogram pro vstup znaku
3860 INCHR LD A,NRF0D0
3870 OUT (CWR),A ; NRF0D=H
3880 PUSH HL
3890 LD L,DAV ; DAV=L?
3900 LD H,DAV ; maska
3910 CALL WAIT
3920 POP HL
3930 RET Z
3940 LD A,NRF0D1
3950 OUT (CWR),A ; NRF0D=L
3960 IN A,(PA)
3970 LD (HL),A
3980 LD A,NDAC0
3990 OUT (CWR),A ; NDAC=H
4000 PUSH HL
4010 LD L,0 ; DAV=H?
4020 LD H,DAV ; maska
4030 CALL WAIT
4040 POP HL
4050 RET Z
4060 LD A,NDAC1
4070 OUT (CWR),A ; NDAC=L
4080 OR #01
4090 RET
4100 *E
4110 ; Vyslani obsahu adresoveho/datoveho bufferu
4120 OUTADR LD A,ATN1 ; ATN=L
4130 OUT (CWR),A
4140 OUTDAT LD A,(HL)
4150 CP 0 ; je to 0?
4160 JR Z,OHEND ; OK
4170 PUSH DE
4180 CALL OUTCHR
4190 POP DE
4200 RET Z
4210 INC HL
4220 JR OUTDAT
4230 OHEND OR #01
4240 RET
4250 *E
4260 ; Vstup retezce znaku do vstupniho bufferu
4270 INDAT PUSH DE
4280 CALL INCHR
4290 POP DE
4300 RET Z
4310 LD A,(RTERM2)
4320 CP (HL) ; je to koncovy znak?
4330 JR Z,IDEND
4340 INC HL
4350 DEC E
4360 JR NZ,INDAT
4370 JP ERRO3
4380 IDEND OR #01
4390 RET
4400 *E
4410 ; Terminatory a TIME OUT limity
4420 WTERM1 DEFB #0D
4430 WTERM2 DEFB #0A
4440 RTERM2 DEFB #0A
4450 TIMEOUT DEFW #0A00
4460 TOPOLL DEFW #0200 ; pro funkci SPOLL
4470 ; Pracovni oblast
4480 EXHD DEFW 0
4490 STBC DEFW 0
4500 STDE DEFW 0
4510 STHL DEFW 0
4520 *E
4530 ; Podprogram pro rekonstrukci adr. bufferu pri TALK
4540 TALK CALL ROMRUT
4550 ADD A,#40 ; TALK
4560 CP #5F
4570 JP NC,ERR12
4580 LD (DE),A
4590 INC DE
4600 LD A,(HL)
4610 INC HL
4620 CP #2F ; je to znak /?
4630 JR NZ,PRIM
4640 CALL ROMRUT
4650 ADD A,#60
4660 CP #7F
4670 JP NC,ERR12
4680 LD (DE),A
4690 INC DE
4700 LD A,(HL)
4710 PRIM CP #00
4720 JP NZ,ERR09
4730 LD (DE),A
4740 LD HL,(EXHD)
4750 LD (CHADD),HL ; navrat syst. prom. BASICU
4760 RET
4770 *E
4780 ; Vstupni bod pro PRINT#7
4790 OUTIMS LD IX,FLAG
4800 BIT 1,(IX+0)
4810 CALL Z,OBF
4820 LD BC,(STBC)
4830 LD DE,(STDE)
4840 LD HL,(STHL)
4850 BIT 0,(IX+1)
4860 JR Z,DCODE
4870 CP #0D
4880 JR Z,DSTR
4890 CP #3A

```

(Pokračování příště)

Technologie povrchové montáže

Ing. Antonín Martínek

(Dokončení)

Pájení

Součástky pro povrchovou montáž mohou být v některých případech pájeny tradičními postupy, tj. ručně, nebo pájecí vlnou. Pájení vlnou se užívá převážně pro pájení diskrétních součástek a pouzder SOIC s větší roztečí vývodů (asi 1 mm). Stroje pro pájení vlnou povrchově montovaných součástek bývají konstrukčně upraveny tak, aby bylo zaručeno, že pájka bude bezpečně smáčet všechny spoje – i ty, které jsou (ve směru průchodu desky vlnou) na zadní straně součástky a jsou tělem součástky zakrývány. Úprava spočívá např. ve zdvojení vlny, přičemž první vlna bývá úzká a turbulentní s větším vertikálním tlakem. Jiné, technicky elegantnější řešení problému smáčení spočívá v rozkmitání předního boku vlny (rotující mnohohraninnou tyčí nebo kmitající lištou). Bez úprav lze použít dutou pájecí vlnu, která má pro obtížnější pájení při povrchové montáži i další přednosti. Je to hlavně sací účinek vlny v místě tvorby pájeného spoje, tj. v místě, kde spoj vlnu opouští (podle Bernoulliho zákona je účinek vyvolán zúžením průřezu proudu pájky při styku s pájenou deskou). Sací účinek vlny omezuje tvorbu můstků. Významná je i velmi krátká doba průchodu spoje vlnou (jen asi 1 až 2 s). U strojů s dvojnásobnou vlnou bývá tato doba až 10 s, což už je na mezi odolnosti pokovených vývodů některých součástek proti rozpuštění v pájce.

Součástky pro povrchovou montáž lze pájet také ručně. Vyžaduje to jemně a citlivě zacházel s pájecím hrotom. Pracovník musí mít dobré prostorové a barevné vidění, vhodnou páječku a musí důsledně dodržovat zásady správného pájení. Ruční pájení je však pracné a pomalé a i zručný a svědomitý pracovník zapájí až 30 % spojů s určitými chybami, které mohou být později přičinou poruchy. Ruční pájení se proto používá téměř výhradně pro opravy vadných spojů po strojním pájení a při výměně součástek.

U dobrých ručních páječek se nesmí na pájecím hrotu tvorit ani udržovat elektrický statický náboj a pájecím hrotom nesmí být v žádné formě přenášena elektrická energie do pájeného spoje a jeho okolí. Napětí pájecího hrotu vůči zemi nesmí být větší než 2 mV a odpor vůči zemi větší než 20 Ω. Elektrická energie pro ohřev hrotu se musí zapínat a vypínat v okamžiku, kdy je napětí nulové, aby se v okolí hrotu netvořilo elektromagnetické pole. Teplota hrotu musí být nastavitelná a musí být automaticky udržována v rozmezí asi ± 5 °C. Pájecí hrot musí být vyroben z mědi, legované malým množstvím teluru nebo olova, a musí být pokryt ochrannou vrstvou železa, která zabraňuje rozpuštění mědi z hrotu do pájky ve spojích. Pro daný spoj musí mít pájecí hrot přiměřenou velikost a tvar. Při pájení spoje musí být pokryt tenkou, hladkou, stříbřitě lesklou vrstvičkou pájky, prostou struskou a zbytků tavidla z pájení předchozího. Struska a zbytky tavidla se před pájením musí otrít o navlhčenou podložku. Na pájený spoj se nanese nejprve nezbytně nutné, malé množství tavidla. Při dobré pájitelnosti součástek postačí roztok čisté kalafuny v izopropanolu. Dotykem oříšeného hrotu se pak spoj prohřívá na teplotu pájení. Po jejím dosažení se pájecím hrotom drátem vhodného průměru přidá do spoje takové množství pájky, aby plochy spoje byly konkávní a na krajích pájecích

plošek byl zřetelný ostrý úhel smáčení. U zamusí být ve spoji rozeznatelné obrysy vodiče. Doba pájení má být co nejkratší (obvykle od 1 do 2 s). Prodlužuje-li se pájení, nadměrně se zahřívá spoj, protože pájecí hrot musí teplotu 300 °C až 320 °C, aby byl zajištěn dostatečný teplotní spád pro rychlý přestup tepla z hrotu do spoje. Teplota spoje se postupně blíží teplotě hrotu a při delší době pájení může docházet k tepelné degradaci pájky i okolního izolantu; navíc i k nežádoucí polymeraci tavidla, které se pak při čisticím procesu nepodaří odstranit.

Naprosto nevhodné je pájet přenosem kapky pájky do spoje pájecím hrotom nebo přenášet tavidlo dotykem kapky pájky s kusou kalafunou bezprostředně před pájením.

Pro úspěšné strojní i ruční pájení je nutné, aby pájené plochy součástek i plošných spojů byly pájkou dobré a rychle smáčitelné. Před osazováním součástek se proto vyplácí ověřit na reprezentativním (statisticky určeném) výběru vzorku pájitelnost ponořením (zkouška je popisována např. v ČSN 345791-2-20). Zlaté povlaky vývodů by měly být před osazováním součástkami rozpuštěny ponořením do lázně roztavené pájky. Zlato, rozpuštěné v omezeném malém množství pájky v drobných a statických pájenech spojích součástek pro povrchovou montáž, zmenšuje mechanickou pevnost a zvětšuje křehkost spojů. Pod porézním zlatým povlakem se také mohou skrývat zoxidovaná místa na základním kovu vývodů. Ta jsou pro pájku nesmáčivá a mohou být přičinou vadných spojů.

Každé opakování pájení zmenšuje spojehlivost spoje. Žádáme-li velkou spolehlivost, neměl by být žádný spoj pájen více než dvakrát a úhrnná doba pájení by neměla přesáhnout 10 s.

Drobné pájené spoje u součástek typu PLCC, LCCC, VSO, SOIC, flat a quad-pack můžeme ručně pájet také tak, že na pájecí plošky součástek i desky naneseeme nejprve přiměřenou vrstvu pájky, a to buď páječkou nebo ponořením. U hřídek pájitelých součástek můžeme přitom použít i aktivnější tavidlo, které pak omylem a součástky osadíme na desku. Pájíme přetavením nanesené pájky – pložením čisté oříšené pájecí hrotu – a většinou bez přidávání další pájky do spoje. K pájení přetavením v tomto případě pak stačí jen nepatrné množství čisté kalafunového tavidla. Doba mezi nanášením pájky na plošky a vlastním pájením má být co nejkratší. Součástky s roztečí vývodů menší než asi 1 mm se ručními postupy pájeti už obtížně.

Moderní ruční páječky jsou spojeny s vývěvou a kromě pájecího hrotu jsou vybaveny také hrotom odsávacím. Při opravě spoje se pájka odsávacím hrotom rozstaví a vývěvou odsaje. Druhý výstup vývěvy může sloužit jako zdroj tlakového vzduchu. Přivedeme-li tento vzduch do odsávacího hrotu, můžeme použít k přetavení spojů s pastovitou pájkou i takto získaným proudem horkého vzduchu.

Průmyslové jsou pouzdra IO typu LCCC, PLC a t.d. osazována na desky s plošným spoji do nanesené pastovité pájky a pájí se přetavením ohřevem infračerveným zářením nebo ohřevem kondenzačním.

Při kondenzačním ohřevu se využívá skupenské teplo par fluorovaného inertního uhlíkovodíku s typickým bodem varu 215 °C. Pájené zařízení se ponoří do jímky, vyplňené

né vroucím parami. Horké páry na chladných součástkách a na desce kondenzují a předávají své skupenské teplo. Dobré řízeným postupem kondenzačního pájení se dá dosáhnout nejvýkonnějších spojů. Používané fluorované uhlíkovodíky i pájecí zařízení jsou však značně drahé.

Tavidla

Při každém pájecím procesu je nutné použít tavidlo, které musí zbavit pájený povrch oxidů a chránit jej před novou oxidací při zahřívání spojů na teplotu pájení. Musí dobré smáčet pájený povrchy a jeho viskozita musí být taková, aby tavidlo napomáhalo rozlivu pájky. Tavidlo nesmí být v normálním prostředí chemicky aktivní. K aktivnímu působení tavidla dochází až při zvýšené teplotě, blízké teplotě pájení a zaručené po potřebnou dobou. Tavidlo musí být natolik chemicky stálé, aby při pájení nedegradovalo na toxicke nebo špatně odstranitelné zbytky.

Pro povrchovou montáž se používají nejvíce tavidla kalafunová a jen zcela výjimečně vodou rozpustná tavidla kyselá, která jsou sice velmi aktivní, ale také silně korozní a pro povrchovou montáž proto nevhodná. Tavidla kalafunová jsou obvykle roztoky kalafuny (asi až do 40 % hmotnostních dílů) v izopropanolu a jejich čisticí schopnosti se může zvětšit přidáním aktivátoru (např. sloučenin typu dietanolaminhydrochlorid-DEAHC1). Nové typy tavidel s malým obsahem sušiny obsahují jako aktivátory karboxylové kyseliny, např. kyselinu jantarovou a sebakovou. Malý obsah sušiny zaručuje nanesení jen nepatrného množství tavidla, které není většinou ani vizuálně patrné. Použití tohoto tavidla usnadňuje proto testování (není nebezpečí, že by zbytky tavidla zlepily pole měřicích hrotů). Tavidla s malým obsahem sušiny bývají někdy označována poněkud zavádějícím způsobem jako tavidla bezopakovací. To však platí pouze ve vztahu k testování, protože v důsledku obsahu výše zmíněných kyselin jsou tavidla korozivní a nehodí se proto pro náročnou elektroniku; mohou však usnadnit a zlevnit výrobu elektroniky méně náročné.

Pastovité pájky

Pastovité pájky jsou směsi kolem 90 % hmotnostních dílů zhruba sférických částec pájky (obvykle pájky cín-olovo) s tavidlem a jinými organickými látkami, které upravují viskozitu a tixotropní vlastnosti pasty i její lepivost. Kovové částice musí být přibližně stejně velké a nesmí být oxidované. Organická složka pájky musí být za normální teploty inertní. Je-li povrch kovových částic zoxidovaný, pájka je při přetavení rozstříkovaná. Životnost pastovité pájky je omezená a nepřesahuje zpravidla 6 měsíců při skladování v chladničce. Pastovité pájky jsou drahé a na našem trhu téměř nedostupné. U nás prolovozovně vyráběná pájka je značně korozivní a nehodí se pro náročnou elektroniku. Výrobcem je TESLA Lanškroun.

Čištění

Kalafunové tavidlo po pájení ztvrdne a zabraňuje migraci nečistot, které jsou v něm obsaženy. U levnější elektroniky proto není často nutné zbytky tohoto typu tavidla odstraňovat nákladným čisticím procesem. To se týká i mimo aktivovaných kalafunových tavidel a tavidel s malým obsahem sušiny. Desky a tavidla s mimořádně elektronickými zařízeními však musíme vždy zbavit zbytků tavidel a otatních nečistot. Čištění je obvykle ztíženo velkou hustotou součástek a tvarem sou-

Profesionální kompandér

RNDr. Jiří Zima, Ing. Vilém Schön

(Pokračování)

Výhody a nevýhody

Popisovaný kompandér neodstraní šum, přítomný v původním signálu. Je citlivý na nonlinearity v kmitočtové charakteristice záznamového zařízení a může je i zdůraznit. Není kompatibilní s Dolby. Je-li záznam kódován v Dolby, musí být nejprve v Dolby dekódován. Kompandér je komplementární. Záznamy, kódované popisovaným kompandérem, nelze přehrávat bez dekódování a nelze expandovat nezakódované záznamy. Navíc při expandování nezakódovaného záznamu mohou vznikat velké napěťové impulsy, ohrožující zařízení HiFi. Chceme-li směšovat více kódovaných kanálů, musí být nejprve kaž-

dý kanál zvlášť dekódován a potom teprve smíchán. Popisovaný kompandér není kompatibilní s dbx II. Je však kompatibilní s profesionálním kompandérem dbx. Výstupní šum se zvětšuje o Δ krát 3 dB pro 2^n směšovaných kanálů (tzn. +3 dB pro 2 kanály, +6 dB pro 4 kanály atd.).

Při zhotovování kódovaných záznamů se šum prakticky nezvětší. Na rozdíl od většiny ostatních kompandérů není u popisovaného kompandéru žádná napěťová úroveň, od které by se měnil expanzní a kompresní poměr. Ke komprezi a expanzi dochází v celém dynamickém rozsahu lineárně vzhledem k dB, a proto není třeba žádána přesná kalibrace. Trimry pro nastavení nahráva-

cí a přehrávací úrovni nijak neovlivňují správnou činnost kompandéru a slouží jen pro nastavení stejné hlasitosti při 1 kHz ve všech modech kompandéru (přehrávání, nahrávání a „mimo provoz“).

Konstrukční část

Zapojení

Schéma zapojení jednoho kanálu kompandéru je na obr. 6 a zdroje na obr. 10. Všechny přepínací kontakty jsou v klidové poloze a mimo provoz.

Popis zapojení filtru:

Jeden kanál kompandéru je umístěn na dvou deskách (s plošnými spoji filtru – obr. 16 a procesoru – obr. 15). Aktivní vstupní pásmovou propust pro záznamní signálů tvoří aktivní filtry s IO1 a IO2 s dělicími kmitočty 22 Hz (18 dB/oktávu) a 32 kHz (18 dB/oktávu) – viz obr. 2. Záznamová preemfáze má dělicí kmitočty 400 Hz a 3 kHz určené součástkami C8, R9 a C9, R10 a C10. Při přehrávání je přepínačem Př1 zapojena pouze dolní propust pro nf signál s dělicím kmitočtem 32 kHz.

částelek pro povrchovou montáž, které jsou umístěny velkou základní plochou těsně nad deskou. Čisticí médium do úzké, téměř kapi lární spáry mezi dnem součástky a deskou proniká jen velmi obtížně. Osvědčují se proto čisticí stroje s tlakovým ostříkem čistěních desek. Po očištění je nutné vysušené desky chránit před opětovným znečištěním ochrannou vrstvou laku.

K čištění se používají chlorofluorované uhlíkovidky; z ekologických důvodů se v poslední době přechází k jiným prostředkům, k využívání terpenů, popřípadě směsi terpenů s vodou. Je možné i zmýdelnění kalafuny zmýdelujícími látkami typu monoetanolamin a mytí vodou.

Použití ultrazvuku pro zvýšení účinnosti čisticích operací se nedoporučuje, protože ultrazvuková energie může poškodit některé aktivní součástky.

Závěr

Během uplynulého desetiletí bylo o povrchové montáži, jejich zvláštnostech, těžkostech, nedostatcích, výhodách, perspektivách atd. napsáno bezpočtu článků, pojednání i řada obsáhlých monografií. Je zřejmé, že popis povrchové montáže v krátkém článku může zachytit jen hrubé rysy této perspektivní technologie, kterou některé odborníci označují dokonce za čtvrtou revoluci v elektronice. Cílem článku bylo přiblížit čtenářům některé hlavní problémy povrchové montáže, poukázat na její vysoko profesionální postupy a zařízení, ale na druhé straně i na možnosti použití nenáročných postupů, metod a zařízení i ručního osazování a pájení. Ruční pájení a s ním spojené operace mají svůj význam a stálé místo i v průmyslové výrobě a zejména při provádění oprav. Amatérská praxe může být obdobná, i když patrně většinu se značně chudším vybavením pomůckami a nástroji.

Údaje k obr. 4b (AR-A č. 3/91, s. 109):

SO-16L:	D=10,1 až 10,5 mm
SO-20:	D=12,6 až 13,0 mm
SO-24:	D=15,2 až 15,6 mm
SO-28:	D=17,7 až 18,1 mm
SO-8:	D=4,8 až 5,0 mm
SO-14:	D=8,55 až 8,75 mm
SO-16:	D=9,8 až 10,0 mm

Povrchová montáž v amatérské praxi

V Rakousku, SRN a v jiných zemích je možné v prodejnách pro amatéry zakoupit různé stavebnice a soupravy, v nichž je využita povrchová montáž. Vohně cestování otevírá tyto možnosti i pro nás, i když za dosti vysoké ceny. Speciální předtiskové obtisky s různými seskupením a velikostmi pájecích plošek, jemná rýsovací péra (např. Rotring Isograph s průměrem hrotu až 0,18 mm), soupravy inkoustů, laku, chemikálií atd., umožňují amatérům zhotovit předlohy i desky s plošnými spoji na přijatelné úrovni a s dostatečnou přesností pro diskrétní součástky a některé IO s menším stupněm integrace v různých typech pouzder. Je nutné přitom respektovat, že dvou a vícevrstvové desky nelze většinou v amatérských podmínkách vyrobit v dostatečné kvalitě a ani součástky s roztečí vývodu menší než asi 1 mm se obvykle nepodaří zapájet dost spolehlivě. Pájení drobných spojů je obtížné a zdlouhavé a s velkým počtem spojů na desce narůstá také množství vad. Je proto lepší nepouštět se do stavby složitých systémů a celků, ale zaměřit se spíše na zařízení, kde se povrchová montáž vyznámě uplatní ve zlepšení funkce obvodů a možnostech jejich miniaturizace. S využitím některých speciálních typů IO (pro radio-přijímače apod.) se amatérům otevírají zajímavé možnosti, např. pro stavbu dvoupásmového vysílače/přijímače velmi malých rozměrů (dostupné do dlaně) s integrovaným obvodem G4ZQK až.

Ruční pájení páječkou je pro amatéry patrně stále nejvhodnější způsob vytváření spojů. Vyžaduje však důkladně dodržovat dřívější zásady pro ruční pájení a páječky musí mít profesionální úroveň. Příkon páječky by měl být asi 18 až 45 W. Pro pájení je nutné používat pájecí drát vhodného průměru (1 mm a menší) a je lepší, užívat drát bez jádra. Při dobré pájitelnosti součástek je možné a výhodné používat jako tavidlo jen roztok kalafuny v isopropanolu, popřípadě s přídavkem malého množství aktivátoru (jedná se o tavidla, označovaná západními výrobci R nebo RMA). Tavidlo se pak většinou nemusí odstraňovat následným čištěním a mytím desek. Vhodnou pájkou pro pájení je eutektická pájka cin-olovo. Doporučovaný přídavek 2 % stříbra není nutný a při krátkých dobách pájení se příznivý vliv stříbra neprojeví. Dva až třikrát zvětšující osvětlovací lupa je neobvyčejně cennou pomůckou, která urychlí a usnadní pájení a přispěje k zlepšení kvality spojů. Stereomikroskop skýtá lepší možnosti, ale je patrně zbytečným přepychem. Manipulace se součástkami nikdy neprováděme holou rukou. Kontaktem s pokožkou se zhorší pájitelnost a zánaší se na desku nečistoty z potu. K manipulaci se součástkami používáme důsledně jemnou pinzetu nebo příspavné péro. Součástky přidržujeme ve správné poloze pro pájení vhodným přípravkem, např. odpruženým přitačným hrotem, abychom pro pájení měli volné obě ruce. Můžeme též součástky lepit, obdobně jako pro pájení vlnou. Musíme však používat lepidla určená k tomu účelu. Pastovité pásky jsou dostupné v malém balení v injekčních stříkačkách s různými nástavci – můžeme je tak poměrně snadno dávkovat na pájecí plošky. Pastovité pásky jsou však dražší. Přetavovat je pájecím hrotom, který má vždy dosti vysokou teplotu, není vhodné. Je lépe použít jemný proud horkého vzduchu, u kterého je lépe zaručeno, že teplota při přetavení nepřekročí příliš bod tání pásky. Zbytky tavidla v pastovité pájce za vysokých teplot rychle polymerují a stávají se obtížně rozpustnými a odstranitelnými.

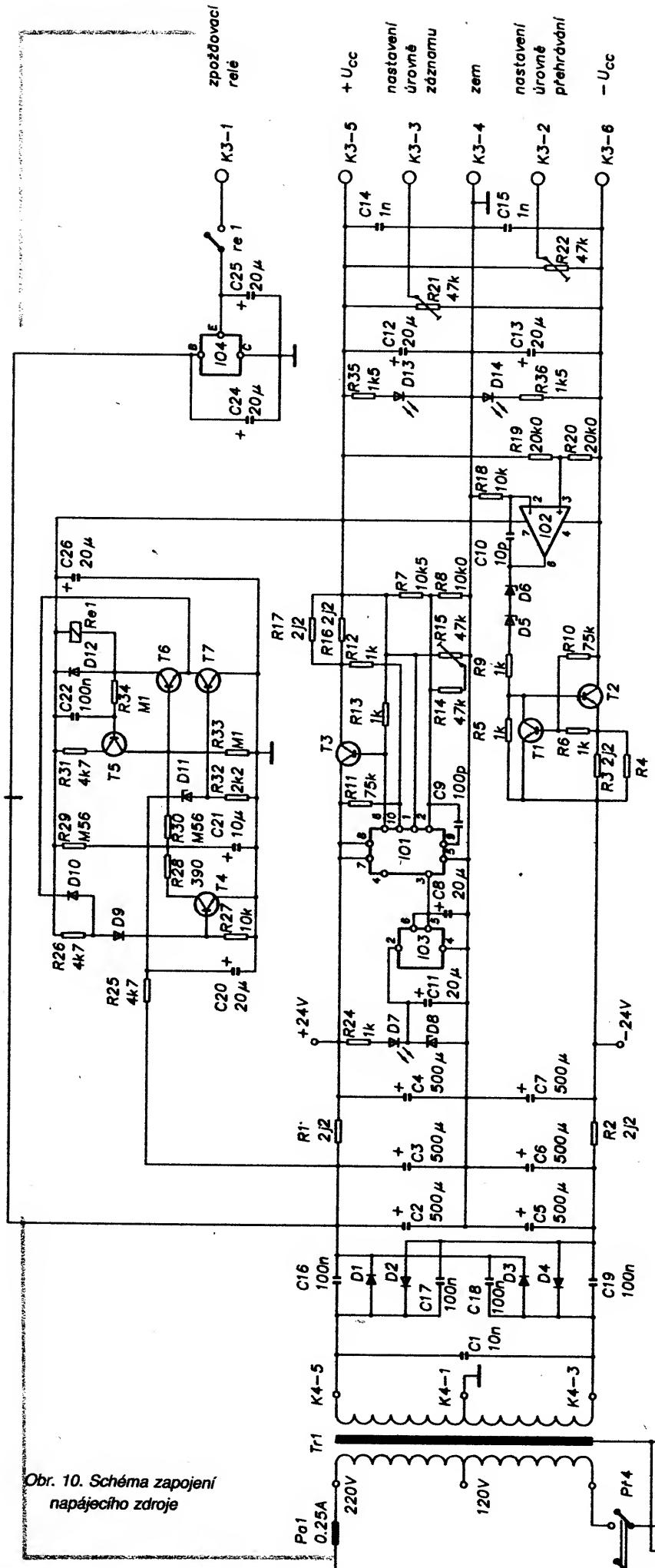
Při provádění oprav je neocenitelnou výhodou ruční páječky, je-li spojena s vývěrou,

která umožní odsáti pásky ze spoje. Při reverzní funkci pak má páječka i zdroj horkého

vzduchu pro pájení přetavením.

Literatura

- 1 Novotný, J.: Povrchová montáž součástek. Technická příručka – svazek č. 30. TESLA VÚST: Praha 1988.
- 2 The International Society for Hybrid Microelectronics: Surface Mount Technology. Silver Spring, Maryland: 1984.
- 3 Mooney, W.: Surface Mount Technology for Radio Enthusiast. Practical Wireless, January 1991, s. 36 až 42.
- 4 Martinek, A.: Pájení v elektronice. Technická příručka – svazek č. 34. TESLA VÚST: Praha 1990.

Obr. 10. Schéma zapojení napájecího zdroje

Na základní desce jsou umístěny dva prepínače Isostat pro prepínání mezi záznamem a přehráváním (Př1 a Př3) a jedno vybavovací tlačítko (Př2). Při stlačení vybavovacího tlačítka je vstup spojen přímo přes kontakty prepínače s výstupem a kompadér je vyřazen z činnosti (poloha „mimo provoz“). Na opačné straně desky filtru, než jsou funkční tlačítka, jsou zapojeny čtyři pětikolikové konektory DIN. Každý z nich je určen jen pro jeden signál, aby nemohly vznikat přeslechy ní signálů jak na vstupu, tak na výstupu. Při obvyklém zapojení pětikolikových konektorů DIN pro dva kanály stereofonního signálu nelze dosáhnout lepších hodnot přeslechů mezi kanály, než 50 dB pro 1 kHz. Pro 10 kHz a výše jsou přeslechy výrazně horší.

Na desce jsou dva řadové konektory K2 (připojení procesoru) a K1 (připojení napájecí sběrnice). Jejich kontakty jsou pro větší spolehlivost zdvojeny. Další součástkou na desce filtru je jazýčkové relé Re2, ovládané přes sběrnici zpoždovacím relé Re1 z desky zdroje. Kontakt re2 zabrání nežádoucímu šíření nábehových záklmitů zařízení při připojení síťového napětí. To je obzvláště nepříjemné, jsou-li na vstupech kompandéru při zapnutí přítomny signály z jiných zařízení, protože je kompandér až do ustálení napájecího napěti v nedefinovaném stavu.

Popis zapojení procesoru:

Přes řádový konektor K2 je k filtru připojena deska procesoru (obr. 15), na které je umístěn detektor RMS se svými vstupními aktivními filtry a napětím řízený zesilovač VCA s preemfází a deemfází. VCA lze nejsnáze realizovat použitím poloviny obvodu NE570, NE571 nebo NE572 [5]. Ekvivalenty těchto obvodů jsou však obtížně dostupné, proto jsme se rozhodli použít zapojení popsané v [2] jako aplikace LM194/LM394 – „Přesný pár tranzistorů v napětím řízeném zesilovači s proměnným zesílením“. Toto zapojení zabezpečuje malé zkreslení ($< 0,1\%$), velkou šířku pásmá ($> 1\text{ MHz}$) a velký dynamický rozsah (100 dB). Zisk obvodu G v dB je dán vztahem

$$G = -k V_{\text{BMS}},$$

kde V_{RMS} je řidící napětí,
k konstanta obvodu, závislá na vol-
bě součástek.

Zapojení je tvořeno operačním zesilovačem IO3 v zapojení invertujícího zesilovače. Vstupní rezistor invertujícího zesilovače je nahrazen dvěma párovanými dvojicemi tranzistorů T1, T2 (p-n-p) a T3, T4 (n-p-n). Párové dvojice tranzistorů p-n-p na jednom substrátu nejsou u nás dostupné, a proto je třeba vybrat dva tranzistory se stejnou charakteristikou a tepelně je propojit. Symetrické zapojení odstraňuje vliv vstupních nonlineárit tranzistorů pro nf signál včetně teplotních závislostí. Čtverice vazebních tranzistorů T1 až T4 je současně v obvodu

Anténní zesilovač pro OK3

Ing. Tomáš Perner

V nedávné době bylo zahájeno vysílání programu OK3 na TV kanálech původně určených pro program SSSR. O program OK3 je pochopitelně větší zájem, ale výkon vysílačů, určených pro uvedené kanály, je zatím nedostatečný. Signál programu OK3 lze zachytit jen v malé vzdálenosti od vysílače a v mnoha případech lze příjem tohoto programu považovat za dálkový.

Při dálkovém příjmu 1. a 2. programu PLR se velmi dobře osvědčil anténní zesilovač s tranzistorem MOSFET KF907 (530 až 600 MHz – 29. až 36. kanál), od Ing. Romana Peterky z AR-A 4/87. Přestože jsem s pásmovými zesilovači vlastní konstrukce s dvěma tranzistory KF907 (prováděné technikou souosých rezonátorů-komírkových) dosahoval větších zisků a strmějších náběžných a sestupních hran přenosových charakteristik, zesilovač Ing. Peterky se choval lépe, hlavně v případech kratšího anténního svalu. Bylo to způsobeno lepším impedančním a šumovým přizpůsobením tranzistoru KF907.

V době, kdy byl zahájen program OK3 (v Praze na 41. kanálu), jsem byl přátele požádán o pomoc při zlepšení příjmu tohoto programu, hlavně mimo Prahu. Využil jsem proto zkušeností se stavbou zesilovače Ing. Peterky a postavil jsem obdobný zesilovač (obr. 1), naladěný na jediný kmitočet 635 MHz, s šířkou zesilovaného pásmá asi 30 MHz a ziskem větším než 20 dB (obr. 2). Navíc jsem ještě upravil zesilovač proti přeplovávání zdroje, jelikož původní ochrana se mi zdála nedostatečná. Upravu jsem provedl netradičním způsobem. Na místo původních cívek L4 a L5 (realizovaných v zapojení Ing. Peterky z 10 mm drátu o \varnothing 0,8 mm, vedeného od skleněného průchody na výstupu zesilovače k blokovacímu terčikovému kondenzátoru na dvě krabičky) jsem zapojil Zenerovu diodu KZ260/18 v propustném směru. Zenerův efekt se zde neuplatňuje, ale uplatní se velká kapacita polovodičového přechodu, která zde působí jako vazební kapacita. (Při použití jiné diody je kapacita příliš malá a způsobuje útlum procházejícímu vf signálu.) Vývody ZD o \varnothing 0,8 mm a samotná dioda zde zároveň zastává roli původních cívek L4 a L5. Tím tedy ZD plní tři funkce: ochranu proti přeplovávání zdroje, vazebního kondenzátoru a indukčnosti v rezonančním obvodu.

Při subjektivním posouzení kvality obrazu nebyly zjištěny žádné rozdíly při použití zesi-lovače se Zenerovou diodou a bez ní.

Původní ZD, označenou v zapojení Ing. Peterky jako D1, jsem ponechal jako ochranu před náhlým zvýšením napětí a proti napěťovým špičkám.

Kapacity kondenzátorů C2 a C3 mohou být v rozmezí 330 pF až 4,7 nF. Před montá-

ží zesilovače zkontrolujeme pracovní bod tranzistoru. Při napájecím napětí 12 V by měl zesilovač odebírat proud asi 7 až 8 mA. Zesilovač může být napájen stejnosměrným napětím 9 až 14 V po souosém kabelu od TV příjimače přes napájecí výhýbku viz AR-A 4/87. Nastavovat zesilovač musíme při takovém napětí, při kterém potom budeme zesilovač používat. Při změně napájecího napětí se mírně mění i naladěný kmitočet. Volba napájecího napětí není podstatná, při větším napětí se mírně zvětší zisk.

Krabička zesilováče je vyrobená z pocínovaného plechu stejně jako zesilováč Ing. Peterky, ale místo výstupní skleněné průchody je připájena souosá zásuvka, použitá z rozebrané kabelové souosé zásuvky SZ-B2 z výroby VD Universal, Bratislava (běžně v prodeji za 9,50 Kčs). Do krabičky je potřeba pro tuto zásuvku opatrně vyvrtat díru o Ø 10 mm. Vrtat je nutné ještě před spájením krabičky, na dřevěné podložce, za použití tlustšího hadíku na vrtáku.

Střední díl zásuvky je dobré ještě před montáží podélne rozříznout lumenkovou pilkou v délce 10 mm a kleštěmi stisknout k sobě. Výrobce na tento úkon z neznámého důvodu zapomněl a jeho výrobek je bez této úpravy nepoužitelný, jelikož nemá na středním kontaktu rádný dotek. Druhou stranu středního dílu je dobré předem pocinovat. Jako protikus lze použít kabelovou souosou vidlici od téhož výrobce (9 Kčs). Jako anténní svod je potřeba použít souosý kabel o max. \varnothing 6 mm, protože tlustší kabel se do koncovky obtížně uchycuje. U televizního přijímače používám také uvedenou kabelovou vidlici, ale upravenou jako výhybku pro napájení podle obr. 18 Ing. Peterky v AR-A 4/87.

Celá sestava je vlastně stavebnicového typu a montáž u antény je otázkou několika minut bez nutnosti pájení. V anténní krabici se do vestavěné objímky uchytí souosá zásvukva zesilovače. Předem připájený symetrikační člen na vstupu zesilovače se přichytí pod šrouby k anténě. Po uzavření anténní krabice se zasune souosá vidlice s kabelem do zesilovače. Chránit spoj můžeme plastikovým sáčkem, resistinem ML nebo jinými izolačními nátery.

nebo jinými izolacemi haterý.

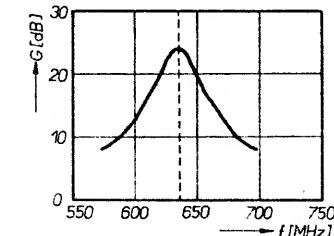
Stavba uvedeného zesilovače je určena zkušenějším amatérům, kteří mohou hotový zesilovač nastavit rozmitáčem, nebo alespoň v generátorem a osciloskopem. Přímo na TV přijímač lze sice zesilovač nastavit také, ale hrozí zde nebezpečí, že dosáhne-mě bud velmi malého zisku, nebo naopak zisku přišel velkého a následné nestability zesilovače.

Seznam součástek

Rezistory (TR 151, TR 212)

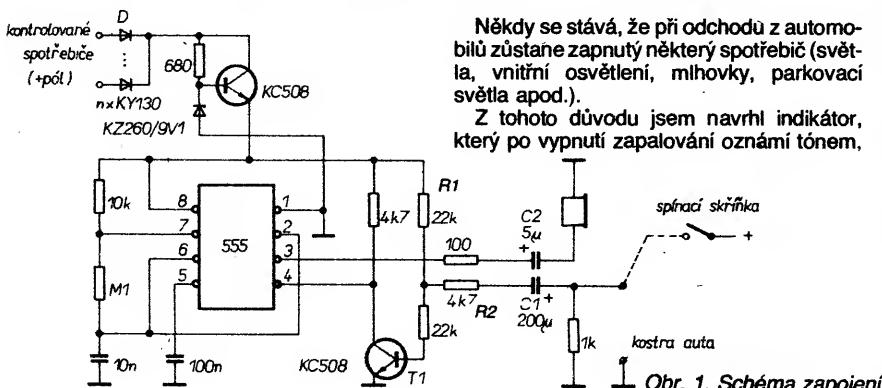
R1	100 k Ω
R2	180 k Ω
Kondenzátory	
C1	3,9 pF, TK 656 (keramický)
C2	330 pF, TK 661 (keramický bezvývodový)
C3	1 nF, TK 661 (keramický bezvývodový)
C4	3,9 pF, TK 656 (keramický)
Polovodíčkové součástky	
D1	KZ260/15
D2	KZ260/18
T1	KF907
Cívky	
L1	1,5 z drátem (CuAg, CuSn nebo Cu) o \varnothing 0,8 mm na \varnothing 3 mm
L2	2,5 z drátem CuL o \varnothing 0,2 mm na \varnothing 2,5 mm
L3	4 z drátem CuL o \varnothing 0,2 mm na \varnothing 2,5 mm
L4, L5	Zenerova dioda D2 i s vývody o celkové délce 12 mm, delší vývod asi 5 mm ve směru k blokovacímu kondenzátoru C3, kratší vývod asi 2 mm ke střednímu dílu výstupní zásuvky, odbočka k L3 těsně na D2 na delším vývodu.

Obr. 1. Schéma zapojení zesilovače 635 MHz

*Obr. 2. Kmitočtová charakteristika
zesilovače*

INDIKÁTOR VYPNUTÍ SPOTŘEBIČŮ V AUTOMOBILU

Někdy se stává, že při odchodu z automobilu zůstane zapnutý některý spotřebič (světla, vnitřní osvětlení, mlnhovky, parkovací světla apod.).

Z tohoto důvodu jsem navrhl indikátor, který po vypnutí zapalování oznámi tónem,

že některý z kontrolovaných spotřebičů zůstal zapnut.

Jako generátor tónu slouží obvod 555, akustický měnič může být telefonní sluchátko nebo i sluchátko pro nedosýchavé. Při vypnutí zapalování tranzistor T1 odblokuje obvod 555 na čas, dáný časovou konstantou $\tau = C1(R1 + R2)$. Tón se ozve jen v případě, že generátor je napájen z některého sledovaného spotřebiče přes diodu D a stabilizátor napětí.

Ing. Jaroslav Zapletal

Jedna anténa pro dve amatérská pásmá

Jindra Macoun, OK1VR

V článku je popsána jednoduchá konstrukční úprava dvoupásmové televizní přijímací antény na amatérská pásmá 145 a 435 MHz. Jde o logaritmicko-periodickou anténu, výrobek k.p. AERO – Vodochody, původně určenou pro příjem televize v rozsahu K6/7 a K22/24, která se vyznačuje dobrým dílenským zpracováním kvalitních materiálů, účinnou povrchovou ochranou, spolehlivým připojením napáječe a snadným upevněním antény ke stožáru.

Jediná 6prvková anténa pro dvě nejužívanější amatérská pásmá VKV jistě nenahrádí dvě samostatné antény pro provoz DX, může však zjednodušit jiné druhý provoz. Uplatní se např. i jako pomocná anténa při provozu soutěžním, vyřeší potíže s instalací dvou samostatných antén v omezeném prostoru apod. Přitážlivým podnětem pro její realizaci mohou být i menší starostí materiálové-konstrukční, které amatérskou výrobou každé antény zpravidla provázejí; zde v valné části odpadají, protože je vyřešil výrobce.

Logaritmicko-periodické antény se při provozu na amatérských pásmech KV i VKV prakticky neužívají. Jsou to však antény zajímavé a pro některé profesionální provozy nezbytné. A tak dříve než popíšeme úpravu 7LPDV pro pásmo 145 a 435 MHz, uvedeme některé základní údaje o tomto druhu antény.

Logaritmicko-periodické (LP) antény jsou širokopásmové, většinou směrové antény, které překrývají kmitočtová pásmá až v poměru 1 : 10, popř. i větším. Mají tyto charakteristické vlastnosti:

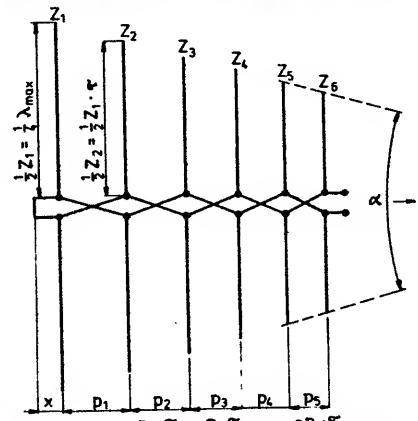
- konstantní zisk na všech kmitočtech pracovního pásmá;
- velmi dobrý činitel zpětného příjmu;
- výborné širokopásmové přizpůsobení;
- směrový diagram bez postranních laloků;
- šíře pásmá dané antény LP lze měnit
 - zvětšovat přidáváním dalších prvků,
 - zmenšovat ubíráním prvků, aniž je nutno měnit rozteč a délky prvků zbyvajících.

Zvláštní význam mají logaritmicko-periodické antény dipolové (LPD). Jsou konstrukčně jednoduché, navrhují se snadno výpočtem, popř. jednodušeji pomocí grafů [1]. Používají se od nejkratších pásem KV až po pásmo UKV. V AR o nich bylo již referováno [2] [3], proto zopakujeme jen podstatné, pro snazší pochopení principu činnosti jejich vícepásmové modifikace se záříci ve tvaru V (anténa LPDV).

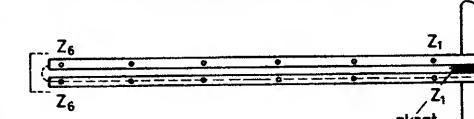
Schematické uspořádání LPD antény je na obr. 1. Záříci původně dipoly, které se od pomyslného vrcholu A lineárně prodlužují, jsou napájeny souměrným vedením o konstantním vlnovém odporu. Aby anténa zářila (přijímalá) ve směru zmíněného vrcholu, resp. ve směru nejkratších prvků, je nutné měnit fázi mezi sousedními dipoly o 180° . To se dělá buď tak, že se napájecí vedení kříží a jeho vodiče postupně spojují protilehlé poloviny záříčů, nebo je napájecí vedení rovnoběžné a jednotlivé poloviny sousedících záříčů se k oběma vodičům napájecího vedení připojují střídavě, což je konstrukčně výhodné, protože odpadají veškeré izolátory, a napájecího vedení lze zároveň využít nejen jako nosného ráhna, ale i jako symetrického obvodu při napájení antény souosým, tzn. nesouměrným napáječem. Ten je zpravidla provlečen jednou z trubek, tvoří

cich nosné ráhna (obr. 2). Na opačném konci, tzn. za nejdelším prvkem, je vedení zkratováno. V místě zkratu se anténa větší a upevňuje. Nesymetrie napájení je zanedbatelná, pokud je rozteč trubek (popř. jiných profilů), tvořících vedení, malá oproti délce prvků. Polohou zkratu (rozměr X na obr. 1 a 3) lze ovlivnit ČZP a přizpůsobení na f_{min} .

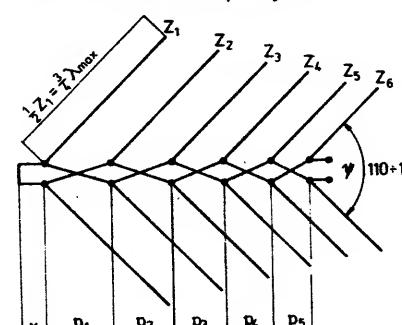
Cinnost antény lze vysvětlit poměrně jednoduše. Pro názornější představu předpokládejme, že jde o anténu vysílaci. Z napájecího bodu u nejkratšího prvku postupuje elektromagnetická vlna a budí postupně jednotlivé záříče. Hlavní část energie je vyzáro-

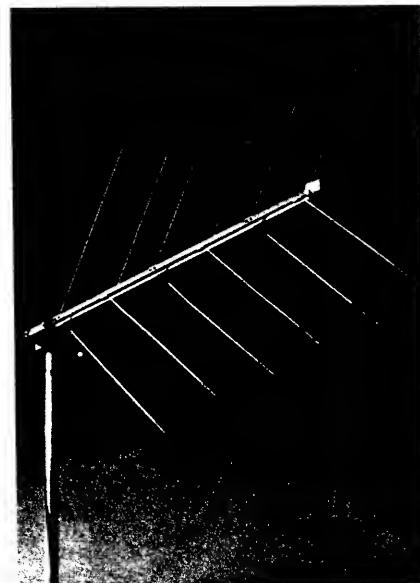
Obr. 1. Schematické uspořádání logaritmicko-periodické dipolové antény (LPD)

Obr. 2. Konstrukci i napájení antény LPD zjednoduší dvoudílné nosné ráhno, které působí zároveň jako symetrický obvod při napájení souosým kabelem. Prvky se připojují střídavě k horní a dolní části ráhna. Zkrat tvoří stožárová příchytku

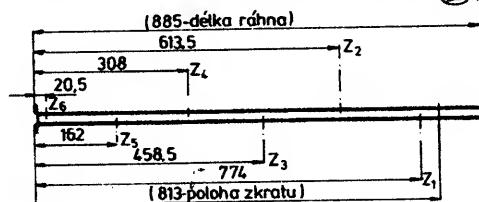

Obr. 3. Anténa LPD s prvky do tvaru V může být použita na lichých harmonických kmitočtech (3f, 5f, ...), kde má zvýšené směrové účinky. Pro 3f je optimální úhel $\psi = 115^\circ$

Obr. 4. 6prvková anténa LPDV s vertikální polarizací pro amatérská pásmá 145 a 435 MHz, upravená z televizní přijímací antény pro K6/7 – K22/24

vána těmito prvků, jejichž rezonanční délka se na daném kmitočtu maximálně přibližuje polovině vlnové délky. Tyto prvky tvoří tzv. aktivní zónu antény na daném kmitočtu. Prakticky je aktivní zóna omezena prvkem, protékáným proudem o 10 dB menším, než je proud maximální, protékající prvkem v rezonanci, který leží uprostřed aktivní zóny.

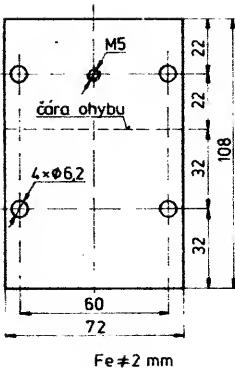

Obr. 5. Rozvrtání nosníku U pro 6prvkovou anténu LPDV. Kótovány jsou vzdálenosti od čela nosníku k osám prvních upevněnovacích otvorů každého prvku

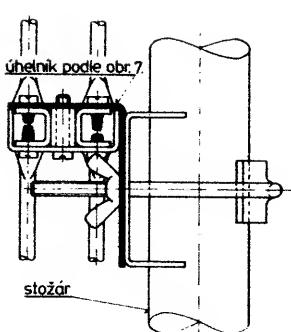

Obr. 6. Úprava patek prvků pro rozebiratelné upevnění šrouby B 3,9 x 9,5

Prvky kratší, nebo delší, které leží mimo tu zónu, se pak na vyzářování prakticky nepodílejí. Délka, či rozsah aktivní zóny je tedy vzhledem k vlnové délce konstantní, proto má též anténa konstantní zisk v celém pásmu, pro které je navržena. Čím je pak aktivní zóna delší, tzn. čím pomaleji se dipoly zkračují, tím je tento zisk větší. Elektrické vlastnosti antény jsou dány periodicitou τ , což je poměr dvou sousedních rozměrů téhož druhu (délka prvků či jejich rozteč), úhlem α a počtem prvků. Zisk antény se zvětšuje s větším τ (jehož hodnota se v praxi pohybuje od 0,85 do 0,98) a tedy i s počtem prvků. Šířka pásmá je závislá nejzřetelněji na úhlu α . Větší úhel má anténa s větším rozdílem délek nejkratších a nejdelších prvků – má tedy i širší kmitočtové pásmo. Vztahy mezi

Obr. 7. Úhelník (rozvinutý tvar), doplňující stožárovou příchytku pro upevnění antény při svislé polarizaci

Obr. 8. Sestava stožárové příchytky pro upevnění vertikálně polarizované antény při svislé polarizaci

charakteristickými rozměrovými parametry antény LPD lze vyjádřit jednoduchými matematickými výrazy, které uvádí četná literatura [1, 4, 5]. V našem výkladu, který pouze doplňuje konstrukční popis, se bez nich obejdeme.

Aktivní zóna se při změně kmitočtu posouvá podél řady zářičů. Při jeho zvyšování k vrcholu, při jeho snižování k nejděleším prvkům. Okraje pracovního pásmá antény pak odpovídají kmitočtům, kdy se aktivní zóna posune ke krajním prvkům. Taková anténa LPD pak pracuje v tzv. módu $\lambda/2$. Při dalším zvyšování kmitočtu se mohou nejděleší prvky dostat znovu do rezonance – to když se kmitočet zvýší $2\times$, $3\times$ atd. Jednotlivé zářice se pak stanou celovlnnými $2/2\lambda$, jeden a půlvlnnými $3/2\lambda$, dvouvlnnými $4/2\lambda$, atd. V těchto případech však již anténa nebude mít jednosměrné účinky. Její směrový diagram bude mít několik výrazných laloků. Bude členitý, protože členitý, vícelaločné, budou vlivem fázových poměrů i směrové diagramy jednotlivých zářičů. Pro opětovné dosažení jednosměrných diagramů je nutné upravit tvar prvků. Nejjednodušší sevřením obou polovin do tvaru V (obr. 3). Takto upravená anténa bude mít opět jednosměrný výzařovací diagram, závislý na velikosti úhlu, svíráného oběma rameny zářice a jejich délce. Pro praktické využití antény na harmonických kmitočtech jsou však ze směrových i impedančních hledisek výhovující pouze liché násobky základní půlvlnné délky prvků, tzn., že výhodné směrové a impedanční vlastnosti má anténa LPDV jen na lichých harmonických kmitočtech. V našem případě na pásmu 435 MHz – což je třetí harmonická, ale teoreticky i v pásmu 1296 MHz – což je devátá harmonická. Samozřejmě též na kmitočtu základním, kde však mimo klesá zisk

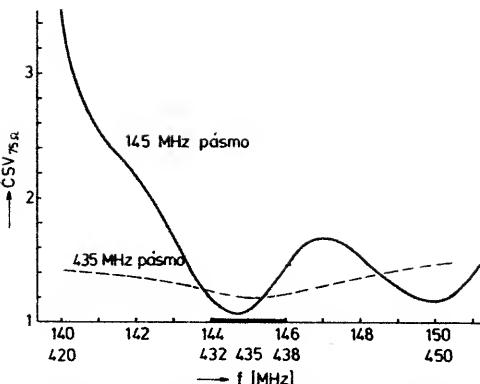
proti uspořádání s přímými prvky. Tohoto V-principu se využívá u televizní přijímací antény 7LPDV na III. IV. pásmu, která jsou zčásti v harmonickém vztahu. Tím spíše je pak tento typ antény použitelný pro harmonická amatérská pásmá 145 a 435 MHz. Protože kmitočtový rozdíl mezi původními televizními pásmi a pásmi amatérskými je relativně malý, můžeme anténu 7LPDV předlat pouhým prodloužením prvků. Širokopásmovost původní antény (18 %) by však v takovém případě zůstala zachována, což je na úzkých amatérských pásmech zbytečné. Proto byly upraveny nejen délky prvků, ale i rozteče (počet prvků) ve snaze optimalizovat elektrické parametry v užším pásmu. Výsledkem je 6prvková anténa na obr. 4.

Potřebné úpravy:

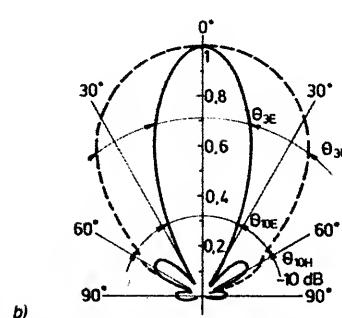
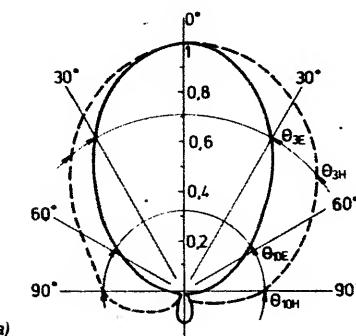
1. Šest nejděleších zaříčí – přesněji jejich 12 polovin – postupně prodloužíme podle údajů v tab. 1

Použijeme k tomuto účelu např. Al vodičů o průměru 2 až 4 mm, pro které souose vyvrtáme na koncích původních prvků 10 až 15 mm dlouhé otvory, do kterých prodlužovací nástavce zarazíme (zadřeme). Autor použil svařovacího drátu Al o $\varnothing 3$ mm. Je možno volit i jiné způsoby, např. zasunout do zárezů zhotovených lumenkovou pilkou úzké proužky plechu apod. Vzhledem k tomu, že anténa zůstane i nadále relativně širokopásmová, není vlastní provedení úprav až tak kritické.

2. Do každého nosníku (profilu U) dvojitého ráhna vyvrtáme podle obr. 5 nové otvory pro 5 polovin zářičů (každý zářící je vlastně dvoudílný), když šestý – nejkratší prvek upevníme do původní dvojice otvorů ihned za ochranným krytem anténních

Obr. 9. Průběh ČSV v pásmu 145 a 435 MHz při napájení souosým kabelem 75Ω

Obr. 10. Směrové diagramy na kmitočtech 145 MHz (a) a 435 MHz (b) při horizontální (rovina E) a vertikální (rovina H) polarizaci antény. Charakter diagramů se na ostatních kmitočtech relativně úzkých amatérských pásm v tohoto typu antény prakticky nemění

svorek. Poslední, značený jako Z_1 , pak bude v tomtéž místě, kde byl u původní, neupravené antény prvek nejděleší, o všem na protilehlé straně. Vrtání obou částí je shodné.

3. Původní spolehlivé, ale pracné upevnění prvků maticemi a šrouby M3 zachováme jen u antén trvale instalovaných. Sestavování a rozebrání antén přenosných usnadní úprava patek prvků podle obr. 6., které pak snadno nasuneme pod dvojice šroubů do plechu B 3,9 × 9,5 (norma PN 031232), zavrtaných do nosníku U. Po navlečení prvků se šrouby s citem dotáhnou – při rozebrání antény se jen nepatrně povolí. Stejná úprava patky výhoví i pro šrouby M4 × 8, pro které je však nutno pracně vyříznout závity do dvaceti otvorů obou nosníků.

4. Při komunikaci s vertikální polarizací (přes převáděče), doplníme původní stožárovou příchytku úhelníkem podle obr. 7. a 8.

Tab. 1. Délky a rozteče prvků (v mm)

	Původní délky	Nové délky	Prodloužení	Rozteče prvků
Z_1	477	515	38	160,5
Z_2	446	500	54	155,
Z_3	417	485	68	150,5
Z_4	390	475	85	
Z_5	365	456	91	146,
Z_6	342	443	101	141,5
Z_7	321			nepoužit

Délku prvku se rozumí délka přímé části do středu ohybu. Celková délka všech nástavců (+10 mm u každého) je 1 m. Elektrické vlastnosti antény jsou uvedeny v tab. 2 a obr. 9 a 10. Průběh ČSV na obou pásmech (obr. 9) dobře ilustruje širokopásmový charakter antény tohoto typu, a to i při optimalizaci na poměrně úzká amatérská pásmá.

Tab. 2. Elektrické parametry – naměřené hodnoty

Směrový diagram	145 MHz	435 MHz
Šířka hl. laloku v rovině prvků	θ_{3E} 60°	30°
Šířka hl. laloku v rovině kolmě	θ_{10E} 112°	52°
θ_{3H} 90°	72°	
θ_{10H} 180°	108°	
Čísel postranních laloků	CPL_E –	13 dB
CPL_H	–	–
Předozadní poměr	CZP >18 dB	>25 dB
Zisk	G_d 5,5 dB	9 dB
Prizpůsobení		
Činitel stoj. vln. ČSV ₇₅	<1,4	<1,3
Výchozí rozměrové parametry		
Periodicitu	τ	0,97
Úhel sevření	ψ	110°–120°
Délka prvku	$1/2Z_1$ 0,249 λ_{145}	0,746 λ_{145}
Největší rozteč	p_1 0,0776 λ_{145}	0,233 λ_{145}

Registrace a provoz občanských radiostanic v ČSFR

Pro získání povolení k vysílání v CB pásmu nejsou třeba žádné zkoušky a zvláštní povolení. Je pouze nutné nechat zaregistrovat každou občanskou radiostanicu u povolovacího orgánu spojů, což si každý majitel vyřídí sám písemně poštou.

Provoz v občanském pásmu je v ČSFR upraven výnosem federálního ministerstva spojů ze dne 19. 3. 1982 č. j. 3188/1982, jímž byl vydán Předpis o občanských radiostanicích. Přesné znění tohoto předpisu je v AR-B č. 6/88 nebo ho každý registrovaný majitel OR dostane od povolovacího orgánu, takže jej nebudu podrobně citovat, ale věnuji se bližšímu výkladu hlavních bodů, se kterými by měl být seznámen každý začátečník.

OR může vlastnit každý občan starší 18 let nebo organizace (např. škola, turistický oděl, sportovní klub, soukromý autodopravce apod.). Registraci každé OR si vyřídí u povolovacího orgánu. V ČR je to Inspektorát radiokomunikací, Rumunská 12, 120 00 Praha 2, v SR Inšpektorát rádiokomunikácií, Jarošova 1, 800 00 Bratislava. Pro registraci zakoupené OR pošlete povolovacímu orgánu výpis z vašeho trestního rejstříku (je nutný jen u OR s výkonem větším než 1 W), který nesmí být starší více jak 3 měsíce. Dále vyplňný formulář žádosti ke zřízení a provozování OR s ústřížkem složenky. Složenka slouží jako doklad o zaplacení poplatku za registraci OR. Formuláře a složenky dostanete u povolovacího orgánu. Poplatek za registraci OR je u jednotlivců 60 Kčs za každou OR na dobu platnosti povolení 5 let. Pro organizaci je roční poplatek 100 Kčs za každou OR. Povolení pro organizaci platí zpravidla do odvolání, u jednotlivců se po pěti letech musí prodlužovat. Majitel nebo uživatel není přidělován žádný volací znak a používá buď své jméno nebo jiný zvolený název. K vydanému povolení povolovací or-

gan připojí předpis o občanských radiostanicích. OR je nutné zabezpečit proti odcizení a zneužití. Vedle majitele povolení nebo odpovědného pracovníka organizace mohou občanské radiostanice používat i jiné osoby, kterým OR svěří majitel do užívání. Majitel musí tyto osoby seznámit s povolovacími podmínkami. Za těchto podmínek mohou OR používat i osoby mladší 18 let.

Z předpisu vyplývá, že u nás jsou povoleny jen přenosné a pohyblivé OR, které vyhovují stanoveným technickým požadavkům s výkonem maximálně 4 W a délka antény nejvýše 1,5 m. Takže můžeme používat OR kapesní a vozidlové, umístěné v automobilu nebo na lodi. Stanice stacionární a domácí s pevnou anténou, upevněnou na střeše domu, nejsou podle tohoto předpisu povoleny. Délka antény do 1,5 m je u pohyblivých OR dostatečná a ani zahraniční výrobci neopoužívají antén delších. Zákaz používání stacionárních OR a antén neplatí ve většině evropských zemí, kde si často můžeme všimnout na střechách upevněných vertikálních antén (prutových) délky kolem 6 m, což svědčí o velkém rozšíření CB stanic. V SRN je např. povoleno kolem jednoho milionu CB stanic. Většina k nám dovozených OR je ze SRN. Na dodržování technické úrovně prodávaných přístrojů a příslušenství dbá německá spolková pošta (Deutsche Bundespost), která vydává na každý typ přístroje ještě před zavedením do výroby osvědčení o kvalitě tzv. DBP-Zulassungsnummer, kterým je každý přístroj viditelně označen (převážně na přední stěně). Německé předpisy jsou velmi přísné a přístroje označené tímto číslem by měly vyhovět i předpisům našim. V zahraničí je mnoho firem, vyrábějících OR, známé a dobré výrobky jsou od firem STABO, DNT, ALBRECHT, TEAM, ALAN apod. Existuje též mnoho přístrojů tzv. exportních,

které nejsou v SRN homologované a které jsou většinou za nižší ceny. Bohužel právě tyto jsou našimi turisty v zahraničí nakupovány.

Na jaře roku 1990 byl v našem předpisu upraven maximální výstupní výkon OR při nemodulované nosné vlně z 1 W na 4 W. Dovezené OR tedy vyhoví i této podmínce. Je zakázáno používání přídavných výkonových zesilovačů. Tyto zesilovače o výkonu 100 až 200 W převážně italské výroby ZETAGI u nás používá mnohde soukromá taxislužba a zaměřuje tak i vzdálená kmitočtová spektra nežádoucími signály. Připomínám, že podmínkou pro registraci je to, aby OR vyhověla stanoveným technickým požadavkům našich norem. Takže, pokud má povolovací orgán vás typ OR proměřen, můžete být bez starostí. Pokud ne, měli byste dovezenou OR předat k proměření, za což se platí poplatek 100 Kčs a OR je asi do jednoho měsíce proměřena a – jestliže vyhovuje – i schválena. V ČSFR jsou povoleny (homologovaný) všechny typy OR firmy STABO a převážná většina OR firmy DNT. Pokusíte-li se o amatérskou výrobu, je nutno nechat proměřit každý vyrobený kus a za to zaplatit. Je to z toho důvodu, že při amatérské výrobě není záruka úplné opakovatelnosti dodržení technických parametrů. Pokud vás výrobek nebude vyhovovat, dostanete ho zpět a můžete se pokusit o úpravu. Potom znova nechat proměřit a zase zaplatit. Podle mého názoru nemá smysl za současných podmínek vyrábět OR amatérsky. Jednak jsou nedostupné vhodné součásti jako krystaly, cívková tělíska a vhodné měřicí přístroje. Spočítáte-li náklady na materiál a čas strávený výrobou, vydou vyšší, než kdybyste si zakoupili tovární OR. Konstrukce, které vyšly v AR-B č. 6/88, AR-A č. 10, 11/89 a AR-A č. 8/90 nejsou sice správné, ale dosahují kvalit srovnatelných s továrními OR v cenové relaci 60 až 80 DM. O více kanálové OR se nemá cenu vůbec pokoušet pro technickou náročnost stavby a takové již dostanete od 150 DM.

Naše kontaktní adresa: FAN radio, p.s. 77, 323 00 Plzeň 23

František Andrlík, OK1DLP

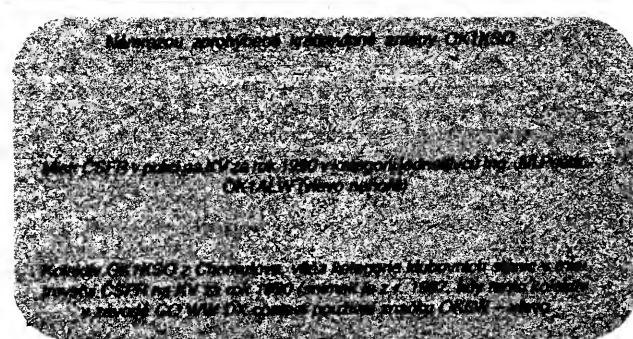
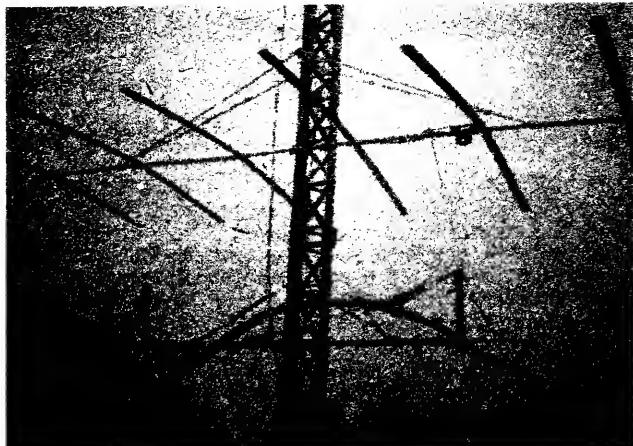
Tab. 1.
Rozdělení
kanálů
v občanském
pásmu
27 MHz

kanál	MHz	modulace	poznamka	zvěšší	účely
1.	26,965	FM	OR	volací	kanál FM
2.	26,975	FMOM		
3.	26,985	FM	OR		
	26,995	OM		
4.	27,005	FM/AM	OR	volací	kanál AM
5.	27,015	FM/AM	OR		
6.	27,025	FM/AMOM		
7.	27,035	FM/AM	OR		
	27,045	OM		
8.	27,055	FM/AM	OR		
9.	27,065	FM/AM	OR	rozvozové	volání
10.	27,075	FM/AMOM		
11.	27,085	FM/AM	OR		
	27,095	OM		
12.	27,105	FM/AM	OR		
13.	27,115	FM/AM	OR		
14.	27,125	FM/AMOM		
15.	27,135	FM/AM	OR		
	27,145	OM		
16.	27,155	FM	OR		
17.	27,165	FM	OR		
18.	27,175	FMOM		

Vysvětlivky: Číslování kanálů platí podle evropských zvyklostí pro dovážené OR. Číslování kanálů podle našeho předpisu je jiné. Druh modulace platí podle evropských zvyklostí pro dovážené OR. Podle našeho předpisu lze na povolených kanálech používat modulaci AM, FM, SSB. Zkratka OR znamená, že je kanál v ČSFR povolen pro OR, zkratka OM znamená, že jde o kanál pro ovládání modelů. Ve sloupci „zvěšší účely“ je evropské doporučení pro použití příslušného kanálu.

19.	27,185	FM	OR	
	27,195	OM	
20.	27,205	FM	OR	
21.	27,215	FM	OR	
22.	27,225	FMOM	
23.	27,235	FM	OR	
24.	27,245	FM	OR	
25.	27,255	FMOM	
26.	27,265	FM	OR	
27.	27,275	FM	OR	
28.	27,285	FM		
29.	27,295	FM		
30.	27,305	FM		
31.	27,315	FM		
32.	27,325	FM		
33.	27,335	FM		
34.	27,345	FM		
35.	27,355	FM		
36.	27,365	FM		
37.	27,375	FM		
38.	27,385	FM		
39.	27,395	FM		
40.	27,405	FM		

Majstrovstvá ČSFR 1990 v práci na krátkych vlnách

Kategória: jednotlivci

1. OK1ALW	25	-	25	-	-	25	-	-	22	75	b.
2. OK1RI	-	25	-	25	25	-	-	-	-	19	75
3. OK2RU	6	22	17	17	15	16	17	25	-	64	
4. OK2BHV	-	-	22	-	22	-	19	-	-	63	
5. OK1VD	22	-	19	-	-	-	11	-	17	58	
6. OK2ABU	17	-	3	12	-	-	13	-	25	55	
7. OK2PDT	4	16	-	-	19	-	16	13	-	51	
8. OK1FUA	-	7	16	19	-	-	-	-	-	16	51
9. OK3IAG	13	-	-	-	-	-	15	17	17	49	
10. OK3CND	-	-	13	-	17	-	14	-	-	44	

Celkem hodnoceno 94 stanic.

Kategória: klubové stanice

1. OK1KSO	22	25	25	25	-	-	-	-	-	17	75	b.
2. OK1KQJ	16	19	19	-	22	-	25	25	25	75		
3. OK3KAG	19	22	22	17	-	-	-	-	6	22	66	
4. OK3RB	14	-	-	-	25	-	22	-	15	62		
5. OK2KOD	1	-	-	22	19	-	16	14	-	57		
6. OK3RKA	17	17	-	-	-	-	19	-	19	55		
7. OK2OII	15	-	-	-	-	-	17	-	22	54		
8. OK2KMR	3	13	16	19	-	-	6	15	-	50		
9. OK1OFM	13	15	-	16	13	16	11	7	19	48		
10. OK2KYC	5	-	17	-	-	17	14	11	5	48		

Celkem hodnoceno 66 stanic.

Kategória: mládež (OL):

1. OLBCVU	25	-	19	-	25	-	66	b.
2. OL7BTG	17	-	22	-	22	-	61	
3. OL1BSP	22	-	17	-	19	-	58	
4. OL8WAT	15	-	13	-	17	-	45	
5. OL6BZR	19	-	25	-	-	-	44	
6. OL8CWL	10	-	10	-	13	-	33	

Celkem hodnoceno 19 stanic.

Kategória: poslucháči

1. OK1-31484	25	-	19	-	15	-	22	66	b.
2. OK1-33237	7	-	17	-	16	-	25	58	
3. OK3-29367	13	-	15	-	17	-	-	45	
4. OK3-13095	16	-	-	-	22	-	-	38	
5. OK1-19093	-	-	12	-	9	-	17	38	
6. OK2-18248	17	-	-	-	-	-	19	36	
7. OK3-17588	-	-	16	-	19	-	-	35	
8. OK1-30592	-	-	-	-	25	-	-	25	
OK1-30633	-	-	-	-	25	-	-	25	

Celkem hodnoceno 40 stanic.

Poradie pretekov u kategórie jednotlivci a klubové stanice:

OK DX contest, IARU, WAEDC CW, WAEDC SSB, CQ WW WPX CW, CQ WW WPX SSB, CQ WW DX CW, CQ WW DX FONE, Prebor ČR alebo SR.

Poradie pretekov u kategórie mládež:

OK DX contest, OK CW, Memorál OK1RO.

Poradie pretekov u kategórie poslucháčov:

OK DX contest, OK CW, OK SSB, Memorál OK1RO.

Vyhodnotil: OK3IQ

VKV

Prázdninový závod mládeže na VKV

Závod je vyhľašován za účelom rozvoje súťažnej zručnosti mladých operátorov – jednotlivcov a operátorov klubovních staníc do 19 let.

Závod sa koná ve dvoj časťach:

1. časť vždy v sobotu pred tretí nedelí v červenci v dobe od 14.00 do 20.00 UTC;

2. časť vždy v sobotu pred tretí nedelí v srpnu v dobe od 14.00 do 20.00 UTC.

Počítajte sa s spojením se stanicemi, ktoré nesoutěží a nepredávajú pořadové číslo spojení, anebo se zúčastňují iného závodu. Spojení priespôsobte se nezapočítávají.

Kategórie: I. 145 MHz – stanice OL, max. výkon 10 W;

II. 145 MHz – stanice jednotlivcov a nebo kolektívov, max. výkon podľa povoleniacich podmínek;

III. 433 MHz – stanice OL, max. výkon 10 W;

IV. 433 MHz – stanice jednotlivcov a nebo kolektívov, max. výkon podľa povoleniacich podmínek.

Druhy provozu: CW, SSB, FM.

Súťažní kód se skladá z RS (RST), pořadového čísla spojení od 001 v každej časti závodu a lokátoru.

Bodování: Každá časť závodu se budejte zvlášť. Za spojení se stanicí ve stejném lokátoru se počítají 2 body a v každém ďalším pásmu lokátoru vždy o bod viac, ako napr. v Provozním aktuálu na VKV. Konečný výsledek je daný súčetom bodù z obou častí závodu bez použití násobič.

Deníky: Společný súťažní deník z obou častí závodu s jedním titulním listom, obsahující všechny náležitosti tiskopisu „VKV súťažní deník“, vyplňený pravdivé v všech rubrikách a doplnený daty narození operátoru, se posílá do 10 dnù na adresu: František Loos, Bezručova 661, 790 01 Jeseník.

Prvni tri stanice v každej kategórii obdrží diplom. Vítězové stanice v kategórii I. a III. obdrží pohár.

VKV sekce ČRK

V loňskom ročníku zvítězily v tomto závode stanice:

kat. I. OL1VOB/p - 210 b. - 85 QSO - JO70GO; kat. II. OK1KPA/p - 471 - 164 - JN79US; kat. III. OL8CW/p - 34 - 11 - JO70WB; kat. IV. OK1KPA/p - 48 - 17 - JN79US.

Kalendář KV závodů na červen a červenec 1991

1.-2. 6. CW Field Day	CW 15.00-15.00
2. 6. Provozní aktiv KV	CW 04.00-06.00
8.-9. 6. ANARTS WW contest	RTTY 00.00-24.00
8.-9. 6. WW South America	CW 15.00-15.00
9. 6. CT National Day	SSB 07.00-24.00
15.-16. 6. All Asia DX contest	CW 00.00-24.00
15.-16. 6. AGCW DL QRP Summer	CW 15.00-15.00
16. 6. Čs. KV polní den	MIX 04.00-07.00
22.-23. 6. Summer 1.8 MHz	CW 21.00-01.00
28. 6. TEST 160 m	CW 20.00-21.00
1. 7. Canada Day	MIX 00.00-24.00
6.-7. 7. Venezuelan DX contest	SSB 00.00-24.00
6. 7. DARC Corona 10 m	DIGI 11.00-17.00
6. 7. Čs. PD mládeže 160 m	CW 19.00-21.00
7. 7. Provozní aktiv KV	CW 04.00-06.00
13.-14. 7. SEANET contest	CW 00.00-24.00
13.-14. 7. IARU HF Championship	MIX 12.00-12.00
20.-21. 7. HK Independence Day	MIX 00.00-24.00

Podmínky jednotlivých závodů najdete v předchozích ročních červené řády AR takto: Čs. KV PD AR 6/90, TEST 160 m AR 1/90, Venezuelan DX AR 7/90 – mimořádne dostaň někdo výsledky z tohoto závodu? DARC Corona AR 7/90, Čs. PD mládeže AR 6/90, IARU HF Champ. a HK Indep. Day AR 6/89.

Rada připomínek přišla k termínu a hlavně době konání Čs. KV PD závodu – přes mě upozornování všech zástupců jednotlivých radioamatérských organizací, že je třeba zabývat se i záležitostmi, které zajímají jednotlivé radioamatéry, nedošla má poznámka zatím stchu. U „kulatého stolu“ se řeší povětšinou s velkou vehemencí a inviktivami jedných proti druhým problémy, které byly na úrovních radioklubů dávno vyřešeny, nebo jiné „důležité“ problémy způsobem, připomínači nás parlament. Musíme tedy doufat, že do příštího roku bude ustavena skupina lidí, kteří budou ochotni se KV problematikou zabývat a budou k tomu mít mandát od ČSRK, ČAV a jejich dílčích členských organizací – zatím tomu tak není, ovšem dohodli jsme se po půl roce, že o rozdělení majetku se dohodneme později. Tomu se dá říci úspěch?

Stručné podmínky některých KV závodů

All Asian DX contest má, jak je již z kalendáře zřejmě, oproti předchozím letům poněkud změněné podmínky. Pořádá se ve dvou samostatně hodnocených částech: CW třetí víkend v červnu a SSB první celý víkend v září. Začátek závodu je vždy v sobotu v 00.00 UTC a konec v neděli ve 24.00 UTC. Kategorie A) jeden operátor jedno pásmo, B) jeden operátor všechna pásmá, C) více operátorů všechna pásmá. V telegrafní části se závodí v pásmech 1.8 až 28 MHz, v části SSB 3.5 až 28 MHz. Vyměňuje se kód složený z RS(T) a dvoumístného čísla udávajícího věk operátora, YL operátorky předávají skupinu 00. Spojení s asijskou stanicí se hodnotí na všech pásmech jedním bodem, na pásmu 80 m dvěma a na pásmu 160 m třemi body. Násobiči jsou různé asijské přefixy na každém pásmu zvěřši, součet bodů za spojení vynásobený součtem násobičů dává konečný výsledek. Spojení se navazují s asijskými stanicemi výjma stanic KA (americké stanice v Japonsku) a JD1 – Minami Torishima (patří do Oceánie). Deníky je třeba odeslat na adresu: J. A. R. L., P. O. Box 377, Tokyo Central, Japan. Diplom obdrží vítězná stanice v každé kategorii v každé zemi. Vice jak 2 % započtených opakovacích spojení znamená diskvalifikaci. Proti rozhodnutí soutěžní komise není odvolání.

SEANET contest pořádají jednotlivé země jihovýchodní Asie ve dvou částech, telegrafní vždy třetí víkend v červenci, SSB vždy třetí víkend v srpnu; závod začíná vždy v 00.00 UTC v sobotu a končí ve 24.00 UTC v neděli. Závodí se v pásmech 1.8 – 28 MHz mimo WARC, v kategorii jeden operátor jedno pásmo, jeden operátor všechna pásmá a více operátorů jeden vysílač. Vyměňuje se kód složený z RS(T) a pořadového čísla spojení od 001, násobiči jsou jednotlivé země patřící k SEANET: A4, A5, A6, A7, A9, AP, BV, BY, DU, EP, HL, HS, JA, JD1, JY, KH2, P29, S79, VK1-K, VQ9, VS6, VU, V85, XU, XV, XX, YB, ZL, ZM, 3B6/3B7, 3B8, 3B9, 4S7, 4X, 8Q, 9K, 9M2, 9M6/8, 9N, 9V. Počet zemí SEANET, se kterými jsme navázali spojení během závodu, se vynásobí třemi a tento výsledek dává koneč-

ný počet násobičů. Každé spojení se zemí patřící do seznamu SEANET se hodnotí dvěma body v pásmech 20, 15 a 10 metrů, pěti body v pásmech 40 a 80 metrů, deseti body v pásmu 10 metrů. Uvedený počet se zdvojnásobí při spojení s DU, HS, YB, 9M2, 9M6/8, 9V a V85. Pořadatel musí deník dojít nejdříve do 31. října každoročně jiná země, je třeba se v době kolen závodu zajímat, kam odeslat deníky. S deníkem je třeba odeslat 2 IRC, pokud chceme zjistit výsledky, ev. obdržet diplom ze závodu.

OK2QX

21 MHz: UA1A 05.30-14.30 (10.30), UAOC 17.00, BY1 14.30-21.45 (18.00), YB 17.00-20.00 (18.30), VK9 16.00-20.00 (18.30), 3B 15.10-22.40 (17.30), ZS 16.10-19.00 (17.30), PY 19.30-01.00 (20.00), LU 21.00-24.00, KP4 21.45-01.00 (23.00), W3 20.30-01.00 (22.30), W2 18.30-01.10 (22.30), VE3 18.30-00.40 (22.00), TF 09.00-22.50 (19.00), OX 15.20-22.40.

24 MHz: ZS 16.20-18.10 (17.00), W2 21.00.

28 MHz: UI 03.40-21.00 (17.30), VU 04.00-21.00 (16.00), J2 04.00-23.00 (18.00), 3B-ZS 17.00, ZD7 16.00-23.00 (19.00).

50 MHz: okrajové státy Evropy při výskytu Es. OK1HH

● Stanice 4X90BS pracovala z filatelistické výstavy ve městě Beersheva. Za dvě spojení na různých pásmech je možné za 5 IRC získat i diplom. O něj i o QSL si můžete dopsat na adresu: 4Z4UT/3003 Beersheva, Shalom Beitcher, Israel.

● V Egyptě vychází 6x do roka zpravodaj pro radioamatéry s názvem *Egyptian Echoes* – je vydáván zdarma a kopii lze získat u SU1HN za SASE. Podle informací v něm uveřejněných byl prvním aktivním radioamatérem v Egyptě ve 30. letech penzionován anglický důstojník William Marsh, se značkou SU1WM. V jeho rezidenci ve městě Heliopolis bylo sídlo první organizace egyptských amatérů. Povolená pásmá byla násobky 3,5 MHz, tzn. také 54, 114 a 228 MHz a např. na 114 MHz bylo udržováno pravidelné spojení mezi Káhirou a Alexandrií. V předválečné době byly aktivní tři stanice: SU1MR, CR a MW, dnes je koncepcionář 25 a nejlépe je vybaven SU1ER, pracující převážně provozem AMTOR.

● Prvým Evropanem, který získal diplom WAC za spojení v pásmu 1296 MHz, je Stuart Jones, GW3XYW. Spojení dosáhl odrazem od Měsíce – používal amatérský zhotovenou parabolickou anténu o průměru 7 m.

● Začátkem tohoto roku se objevila řada pirátských stanic: VK6HD na 160 m (Mike nyní pracuje jen na 40 – 10 m), 5P8QL (SSB), XQ0X (CW), XZ2MR pozadující QSL přes F6FNU, A71BJ (držitel této značky je již 2 roky v Anglii), TN6PG a TN6PG/D2.

● Ve Spoj. státech je Polní den vždy bohatě obsazen – účast je zde chápána i jako výcvík pro případné přírodní katastrofy. Loni se tohoto závodu zúčastnilo přes 30 000 amerických a kanadských amatérů. Přitom bylo během 24 hodin navázáno přes 1,35 milionu spojení z 1825 stanic. Vice jak 80 % stanic pracovalo s napájením nezávislým na veřejné sítí.

● Po zkušenostech se soutěží mezinárodních týmu na KV, která proběhla v USA v loňském roce, uvažují američtí amatéři zcela vážně o prosazení některé disciplíny radioamatérského sportu na olympijské hry. Ve spolupráci s amatéry USA připravují podklady k jednání s mezinárodním výborem. Výsledek není bezdůvodný, neboť podle platných regulí musí být sportovní disciplína a) provozována alespoň v 50 zemích světa (35 u žen), b) mezi olympiádami musí probíhat národní mistrovství, c) musí být prakticky možné uspořádat světové mistrovství. Podle dosavadních předpokladů by měly naději na úspěch disciplíny: 1. Mini KV PD s dvoučlennými týmy se simulováním nouzového provozu, 2. ARDF (ROB) spojující technickou i fyzickou dovednost a 3. závod v přesnosti příjmu – na CW i SSB simulovaný pileup.

● Jistě bude velkou atrakcí pro všechny radioamatéry – filatelisty série poštovních známek ostrova Norfolk, vydaná k 9. 4. 1991 v hodnotách 43 c, 1 \$ a 1,20 \$. na kterých jsou mj. značky všech současných radioamatérů na ostrově: VK9JA, VK9ND, VK9NI, VK9NL a VK9NS.

● RSGB nabízí radioamatérské video – dva dvacetiminutové filmy s tématem „Amatérské rádio pro začátečníky“. Mimořádne existuje řada příruček propagujících tuto zájmovou činnost mezi mládeží. Probíhá též řada projektů, z nich některé dokonce pod záštitou prince Filipa, které by měly maximálně soudružit zájem mládeže na elektroniku nejen jako na spotřební zboží, ale též jako na prostředek zvyšování odbornosti a dovednosti v tomto oboru a jejich uplatnění v praktickém životě.

QX

Diplomy

Na světě je pro radioamatéry vydáváno veliké množství různých diplomů. V poslední době se dokonce hovorí o inflaci diplomů. Ne všechny diplomy však mají stejnou hodnotu. Začínající radioamatér bude mít jistě radost z prvního diplomu, které za svou činnost získá, a proto se zaměří na diplom nejednodušší, k jejichž získání není třeba mnoho QSL listků. Postupně se však jeho zájem soustředí na získávání diplomů vzácnějších, na které je třeba větší množství QSL listků z různých oblastí nebo světadílu, jako jsou například diplomy za 100 nebo více QSL listků od různých československých stanic, dále diplomy DUF, WPX, DXCC a další. Získání těchto diplomů svědčí o usilovně a úspěšné činnosti každého radioamatéra a teprve po získání takového obtížného diplomu většina z vás získá pocit uspokojení ze zaslouženého úspěchu.

Mezi radioamatéry jsou velice populární diplomy USA-CHA a USA-CA, které jsou vydávány za QSL listky od radioamatérů z různých okresů USA. Ve vašich dopisech mne zvláště žádáte o podmínky diplomu USA-CA, který je velice obtížný. Proto jsem jej zařadil do naší dnešní rubriky.

Diplom USA - CA

Tento diplom vydává redakce radioamatérského časopisu CQ v USA za předložení QSL listky od radioamatérů z různých okresů (counties) USA podle následující tabulky:

trída	okresů	států USA
USA - 500	500	25
USA - 1000	1000	45
USA - 1500	1500	50
USA - 2000	2000	50
USA - 2500	2500	50
USA - 3000	3000	50

K diplomu USA 3077 CA za QSL listky ze všech okresů USA obdržíte ještě speciální čestnou plaketu.

Diplom USA-CA, který vidíte na obrázku, je všeobecný a opravdu stojí za větší náhahu. Za stejných podmínek je diplom vydáván také posluchačům. O obtížnosti tohoto diplomu svědčí také ta skutečnost, že dosud základní diplom USA-CA získalo pouze několik československých radioamatérů, mezi nimi také českoslovenští posluchači. Je to jistě výbomá reprezentace znáčky OK ve světě.

O diplom USA-CA je třeba žádat na speciálním formuláři žádosti se seznamem okresů USA (Record Book), kterou můžete získat za 1,25 US dolaru + 1 US dolar na poštovní.

Bohužel však ještě mnoho stanic z USA na QSL listkách neuvedl svůj okres a mnohdy je velice nesnadné příslušný okres zjistit. Práci při identifikaci okresů vám může velice usnadnit brožurka *Directory of Post Offices*, mezi radioamatéry populární pod označením *POD 26*, kterou si můžete obstarat na adresě: Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office, Washington, D. C. 20402, USA. Cena brožurky je 5,55 US dolarů. V této brožurce jsou v abecedním pořadí a podle jednotlivých států USA uveřejněna jména všech měst a obcí, ve kterých je poštovní úřad, s uvedením, do

kterého okresu tato města či obce přísluší. Dále jsou v této brožurce seřazeny poštovní úřady podle poštovních směrovacích čísel (ZIP Code). Snadno tedy můžete zjistit, do kterého okresu máte příslušné město zařadit.

Snadno také můžete zjistit příslušný okres podle barevné knihy „Mc Nally United States Road Atlas“, kde jsou vyznačeny názvy a hranice všech okresů v jednotlivých státech USA. Podle abecedního rejstříku měst si příslušný okres snadno zjistíte. Cena tohoto atlasu je 3,50 US dolaru a můžete si jej obstarat od vydavatele Road Mc Nally Company, Dept. 220, P.O. Box 7600, Chicago, Illinois 60680, USA.

V USA je však také řada nezávislých měst (independent Cities), zvláště ve státě Virginia, která nenajdete v žádném seznamu okresů USA. Tato skutečnost ční radioamatérům značné potíže, poněvadž neví, do kterého okresu mají nezávislá města zařadit. Také Carson City ve státě Nevada je nyní považováno za nezávislé město.

Prostřednictvím vydavatele diplomu jsem obdržel seznam nezávislých měst s uvedením příslušného okresu, který vám může velice pomocí při získání diplomu USA-CA. Proto seznam uvádím v plném znění. U některých měst si můžete vybrat, do kterého okresu je zařadit. Zařadte je tedy do toho okresu, který vám chybí, poněvadž každé takové nezávislé město můžete zařadit pouze do jednoho z uvedených okresů.

Virginia

název města:	příslušný okres:
Alexandria	– Arlington nebo Fairfax
Bedford	– Bedford
Bristol	– Washington
Buena Vista	– Rockbridge
Charlottesville	– Albemarle
Chesapeake	– Isle of Wight
Clifton Forge	– Alleghany
Colonial Heights	– Chesterfield nebo Prince George
Covington	– Alleghany
Danville	– Pittsylvania
Emporia	– Greensville
Fairfax	– Fairfax
Falls Church	– Fairfax
Fort Monroe	– York
Franklin	– Southampton
Frederickburg	– Spotsylvania
Galax	– Carroll nebo Grayson
Hampton	– York
Harrisonburg	– Rockingham
Hopewell	– Prince George
Lexington	– Rockbridge
Lynchburg	– Amherst nebo Bedford nebo Campbell
Martinsville	– Henry
Newport News	– York
Norfolk	– Isle of Wight
Norton	– Wise
Petersburg	– Chesterfield nebo Dinwiddie nebo Prince George
Portsmouth	– Isle of Wight
Radford	– Montgomery
Richmond	– Chesterfield nebo Henrico
Roanoke	– Roanoke

Vedoucí rubriky „Mládež a radiokluby“ v AR Josef Čech, OK2-4857, získal diplom USA-CA jako první posluchač na světě (mimo území USA)

Salem	– Roanoke
South Boston	– Halifax
Staunton	– Augusta
Suffolk	– Isle of Wight nebo Southampton
Virginia Beach	– Isle of Wight
Waynesboro	– Augusta
Williamsburg	– James City
Winchester	– Frederick

Nevada:

Carson City	– Douglas nebo Lyon nebo Storey nebo Washoe
-------------	---

D.C.

Washington	– Montgomery nebo Prince George, Maryland
------------	---

Richmond County je nyní nazýván Island County.

* * *

Speciální žádost o diplom USA-CA se seznamem okresů se zasílá na adresu: Mrs. Dorothy Johnson, USA-CA Custodian, 333 South Lincoln Ave., Mundelein, IL 60060, USA. Základní diplom je vydáván za 10 US dolarů nebo odpovídající počet IRC kupónů.

Přejí vám, aby se vám brzy podařilo získat tento pekný diplom, který se stane ozdobou vaší sbírky diplomů. Podotýkám však, že k získání tohoto diplomu je třeba systematická práce několika roků. Tim více vás však bude těšit dosažený úspěch po obdržení diplomu USA-CA.

Těším se na další vaše dopisy a případně.

73! Josef, OK2-4857

INZERCE

PRODEJ

IO TTL, EXL, různé aktívne i pasívne elektronické prvky a materiál až so 60 % zľavou. Zoznam za známkou (0,50 + 590). ELKO, Vojenská 2, 040 01 Košice.

Radio materiál, přístroje, literaturu. Jára Pavel, 345 01 Mrákov 86.

BFG65, BFG69, BFT96, BFT97 (120, 120, 50, 80), BFR90, 91, (30), BFR96 (40). Kúpím kryštál 138,500 MHz. P. Poremba, Čs. ženitov 47, 040 11 Košice.

Nízkoušum. širokopásm. zosilňovače: 2x BFR91, 22 dB, 75/75 Ω (300), BFG65 + BFR91, 24 dB, 75/75 Ω (370) pre slabé TV signály 40–800 MHz. F. Ridarčík, Kapatská 1, 040 01 Košice.

Veľké množstvá plošných spojov dle ARA od roku 1975 do roku 1991, cena 0,24 hal. za cm² zašlu obratom. P. Pinc, Buková 36, 262 25 Pičín.

SAT. konvertor 11 GHz, F=1,5 dB; mag. polar. s FEED; parab. Al 120 s polarm. a stoj. (3300, 1550, 2450). Vše nové. J. Procházka, 3, pětiletky 1244, 156 00 Praha 5.

EXR 210 Sněžka r. v. 1990 do 16 000, jen písemně. J. Gamanský, Opavská 6031, 708 00 Ostrava.

Pro SEP 510 a BT 100 na ZX Spectrum a Didaktik ovlaďáče pro Dtext, Writer, Datalog, M-File, Basic, Art studio, Omnicalc, Gens, Monz. Komplet (149, 119) + kazeta a poštovné. HLÁVKOSOFT, A. Jiřáška 384, 517 71 České Meziříčí, tel. 0443/92 134.

DRAM 41256-12 (70), 511000-70 (250) a 4164 (30). Vše Siemens a dále 28 ks KM41256-7 (90). V. Holman ml., Horní Nová Ves 213, 507 81 Lázně Bělohrad.

7805, 7815 stab. v plastu (18, 18), B082D (TL082) (35), F. Voríšek, U kněžské louky 1, 130 00 Praha 3, tel. vč. 823 72 93.

Osciloskop se zabudovaným číslicovým měřidlem 10 MHz (1500), VKV generátor AM, FM GDO-RFT 1,7–250 MHz (2500), frekvenční normál 1–5 MHz (800), elektronkový voltměr ST 0,5–20 V, SS 1–100 V (400), VF generátor 200 kHz až 108 MHz (1000), RLC můstek s odporovou dekádou (500) a další přístroje. Současně kompletní ročníky RA, RK, HaZ, AR (1948–86) veľké množství dokumentace a literatury. Kompletní seznam proti známcé. F. Slavík, Nové Dvory 46, 541 01 Trutnov.

Inzerci přijímá poštou a osobně Vydatelství Magnet-Press inzertní oddělení (inzerce ARA), Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51–9 linka 295. Uzávěrka tohoto čísla byla 10. 4. 1991, do kdy jsme museli obdržet úhradu za inzerát. Neopomítejte uvést prodejní cenu, jinak inzerát neuveřejníme. Text pište čitelně, aby se předešlo chybám vznikajícím z nečitelnosti předlohy. Cena za první řádek činí 50 Kčs a za každý další (i započatý) 25 Kčs. Platby přijímáme výhradně na složenkách našeho vydavatelství.

IO MHB8155 (250), MHB8035 (200), MHB8282 (50), MH5490A (10), A110D (15) a iné, zoznam proti známke. M. Jedinák, 023 03 Zborov nad Bystricou 613. **Cuprex dm²** (3,5). Zeman, Bělehradská 393, 530 00 Pardubice. **Cartridge na Atari XL/XE**, 2 kB, 8 kB, 16 kB (300, 450, 550) a iné služby v Atari-Hardware. Info proti známke. P. Radványi, 925 05 Vozokany 284.

Kuprextrix – 1 dm² (10), udejte rozměr. P. Tomášek, Jasanová 20, 678 01 Blansko.

BFT66 (240), BFG65 (95), sadu zahr. T a IO pro druž. tuner z přílohy ARB 90 (600). P. Nedoma, Havlíčkova 20, 678 01 Blansko.

Dodám různé polovodič. součástky. Seznam zašlu oproti ofrankované obálce. M. Lhotský, Komenského 465, 431 51 Klášterec n. Ohří.

Ant. zes. pro IV.-V. TVp s BFG65 + BFR91 (330) a BFR90 + BFR91 (220). Vstup – výstup a napájení 75 Ω – skleněná průchodka do ant. krabice. Záruka 6 měsíců. J. Jelínek, Lipová alej 1603, 397 01 Písek.

Sborník přednášek ze setkání VKV radioamatérů ve Frýdku-Místku. 9 ověřených konstrukčních návodů a jiné (50). B. Konečný, Lídická 1699, 738 02 Frýdek-Místek, tel. 0658/33542.

Commodore 64+ Dataset (6800), tiskárnou Epson LX90 pro C-64 (česká sada) (8000), Magic Voice – miluvíci modul pro C-64 (500), nový oper. systém EXOS SPEED DOS (600), CPM modul Z80/6510 pro C-64 (850). Z. Borovička, Račerovická 774 674 01 Třebíč.

Hry na ZX Spectrum, Delta, Didaktik Gama a M. 1 hra à 4 Kčs. Seznam zašlu za 2 Kčs známku. D. Horák, Pinkavova 3, 719 00 Ostrava 2.

BF907. Cena dohodou podle množství. J. Kubková, ul. Komenského, 431 51 Klášterec n. Ohří.

Winchester Seagate ST225-20 MB, 65 ms + kontrolér – úplně nové (8000), DRAM 41256-15 (90), 4164 (60), 4116 (30), 8085 (100). J. Babiak, ul. MDŽ 2021/14, 960 01 Zvolen, tel. 0855/229 41.

Měřicí CD desku-generátor (200). V. Žák, Tyršova 50, 266 01 Beroun 2. **Program KALKULI** pro vedení jednoduchého účetnictví v ceně 490 Kčs (bez diskety). Vhodný pro soukromé podnikatele. Zašleme i na dobitku. Hledáme dealery s registrací. PeliCo, Dědická 28, 627 00 Brno, tel. 63 54 31, fax 23 671.

Publikace: Obvody řady 8051 (33), Podpůrné programy CONV 51, LIB 51, RL 51 (35), Programovací jazyk PLM 51 (29), Makroassembler AMS 51 (36), DPTE, B. Němcové 6, 290 01 Poděbrady.

LO480, LQ425, VQE14 (à 35, 35, 78), krystaly 6 MHz (à 100), 8255, 8035, 2732 (à 100, 100, 200), objímky DIL24, 18, 16, 14 (à 7). R. Drdla, Rokycanova 595/IV, 566 01 Vysoké Mýto.

8místný čítač do 2,5 GHz (4800), 4místný čítač do 250 MHz (2900), BTV Elektronika C 401 (1500), lam. parabolu Ø 180 cm s otocným stativem (3800), Ø 100 cm s pevným stativem (2200), 2 ks reproboxy KE25 20 W/4 Ω po (400). P. Holík, Prostřední 3373, 760 01 Zlín, **Kval. věž. Toshiba: zes.**, dig. tun., deck, gramo, repro. 100 % stav, stříbrná (18 900). B. Zitka, Hoblíkova 10, 613 00 Brno.

Ant. zes. pro IV.-V. TV, G = 23 dB vst/výst 75 a 250 Ω, oživ. desky příj. VKV s automatick. laděním podle ARA 8/87 (à 520). J. Durec, 916 01 Stará Turá 1224.

Elektromagnetický polarizér 11 GHz – 12,5 GHz ku všetkým typom satelitov (800) a ferit. tyčky na stavbu polarizára + návod (300). A. Macho, Beethovenova 2, 949 11 Nitra, tel. 41 24 86.

BFR90, 91, 96 (24, 26, 30), BFG65 (100), BB405 (29), TLO82, 084, 074, 072 (35, 45, 45, 30), BFT66 (130), SO42 (85), BF961 (20), BF199 (20), celá řada CMOS. D. Cienciala, 739 38 Soběšovice 181.

Pre počítač Sharp MZ-821 přídavný VideoRAM 16 kB (MZ-1R25) na rozšírenie farieb (pár 560), konektor MZ Centronics pre tlačaren (50), západné μA733, MC10116, TL082, TL084, BB405, 7805 (62, 125, 38,

45, 26, 23), BF245C, BFG65, BFQ69, BFR90A, 91A (26, 100, 120, 48, 50), 4013, 4020, 4046, 4066, 4518 (19, 29, 45, 26, 38). M. Rezníček, Alexandrova 6, 010 01 Žilina. **Univ. čítač BM 465** (1100), mV-metr BM 384 (1100), měr. tranzistorů BM 429 (1000), dig. monitor spotř. nafty DR-101 (1000), bar. TV Elektron C-380D, slab. obr. (1500), tyr. regul. vrtáčky (350), potřebuji ARB 3/88, 1 a 3/89. J. Gazda, 341 94 Smí 130.

DRAM 41256-15 (13), EPROM 2732 (80), 2764 (130). Všetko otestované, 100% spopříhlost. J. Žák, Rostovská 1201/34, 957 01 Bánovce n. Bebravou.

Různý elektromateriál (součástky, rádia, TV, osaz. desky pláš. spojů de AR, literaturu atd.). Končím, cena dohodou. Š. Bohumel, Příkopy 2, 795 01 Rýmařov.

NE592, 568 (100, 590), BF245, 961 (à 30), LM1889, MC10116 (180, 80), AY-3-8550, 8600, 8610 (450, 550, 720), 4116, MC1458 (50, 15), tov. TV hry (650), ZX Spectrum 48K, č. man. hry (3800), jap. krok. motor 7,5" (200). J. Pacholík, Pisecká 12, 130 00 Praha 3.

Antennní zesilovače I. TV pásmo + VKV, zisk 25 dB, šum 2 dB, III. TV pásmo, zisk 22 dB, šum 2 dB, IV.-V. pásmo, zisk 26 dB, šum 3 dB, I.-V. pásmo zisk 22 dB, šum 4 dB, kanálové zesilovače I.-V. pásmo, zisk 18-32 dB dle typu šum 2-3 dB (190, 190, 280, 310, 250-320), slučovače, rozbočovače, kanálové slučovače, ve IV.-V. pásmu, zádržce, propusti a další prvky rozvodu (70-210 dle typu). Vše připojení konektory nebo průchody (dle dohody). V. Dráb, Navigátor 622, 161 00 Praha 6, tel. 02/30 19 694.

Komunikační přijímač KENWOOD 2-2000 (6000). P. Pavlík, Učitelská 9, 182 00 Praha 8, tel. 02/84 62 40. **Výbojka IFK120** (à 75), MHB2716 (95), KT925A (190). Krášenský, Riegrova 498, 280 02 Kolín.

Obvod ke stavbě digit. ladění MHB193 (125), X-tal 4,433 (60). P. Škrob, Soběšlavova 276, 403 39 Chlumec.

MOSFET BF907 (13/kus), KY130/1000 (4/kus), KT711 (9/kus). P. Škrob, Soběšlavova 276, 403 39 Chlumec. **Tranzistory BFR90, 91, 96** (30, 34, 36), SO42 (80), mA 733 (80), EPROM 27C64 (280), kryštal 4 MHz (95). Z. Bařai, Gotwaldova 65/33, 991 06 Želovce, tel. 0854/931 01.

PR Modem Expert C-64 s dokumentací a přísluš. (3500), RX EKN2 1,45-24 MHz (3500), RX EKU 13 AM, FM, CW (2000), DM 02 RTTY DEM KEKN 2 (1500), dálopis Siemens S-100 50-75-100 Bd + dér. a snímač (850). Z. Borovička, Račerovická 774, 674 01 Třebíč.

KOUPE

Programy na C128D. P. Modrovský, MPČL 9, 917 08 Třebová.

LCD dig. multimeter od fy Beckmann Industrial. J. Čížmář, Červenica 37, 082 56 Peč, N. Ves.

Cokoliv o propojení MIDI-ZX Spectrum. Nabídnete. T. Čadek, Nedbalova 889/10, 405 01 Děčín II.

CB TCVR Presi Lincoln. J. Weiss, Děčínská 40, 290 01 Poděbrady.

4 páry siphon BUZ20 nebo ekvivalenty. Uveďte katalog, údaje a cenu. M. Raus, V. Nejedlého 12, 682 03 Výškov.

Diody 200 A (4 ks). R. Moravčík, Štefanikova 163, 956 18 Bošany.

IO SN7413. L. Vítěk, 798 43 Ptení 144.

Ferit. toroidní jádra Ø 4, 6, 10 mm. Vzduchové ladicí kondenzátory 3 až 6násobné a jiný rádiomateriál. O. Losa, Novoveská 1113, 768 61 Bystřice pod. Host.

IO LA4445, Tr KTC-1959Y, DUZ10B. L. Lipnický, Šmidkovo 4, 960 01 Zvolen.

50 ks USR konektorov. J. Škorčík, Ziková 6, 800 00 Bratislava.

Detektor kovových předmětů, popř. nechám zhotovit. J. Václavek, Fučíkova 619, 463 61 Raspěnava.

Zajišťuji prodej elektronických měřicích přístrojů multimeterů z dovozu za čs. korunu. Organizacím na fakturu. J. Vejvoda, Lesní 538, 431 51 Klášterec n. Ohří

EL EKTRONICKÁ SUPERBURZA

elektronických súčiastok, audio a video techniky, výpočtovej techniky, hardware, software, odbornej literatúry a časopisov, nadnormatívnych zásob podnikov a organizácií.

PREDÁVAT

môže každý, kto si objedná „predajný stôl“ na našej superburze tak, že:

- poukáže sumu 20,- Kčs na číslo nášho účtu,
- potvrdenie o zaplatení spolu so svojou ponukou zašle na našu adresu.

Ponuka musí obsahovať:

- predmet ponuky a počet kusov,
- požadovanú sumu za kus,
- spôsob predaja (osobne, dobierku, ...),
- formu kontaktu (telefón, písomne, ...).

KUPOVAT

môže každý, kto si zaplatí „vstupné“ na našu superburzu tak, že:

- svoju požiadavku zašle na našu adresu a do obálky priloží 6,- Kčs v známkach.

Požiadavka musí obsahovať:

- predmet (ekvivalent) a počet kusov,
- predpokladanú sumu za kus,
- spôsob odberu (osobne, dobierku, ...),
- formu kontaktu.

Vaše ponuky a požiadavky sa budú po dobu 6 týždňov denne porovnávať v našej databanke a firma „ELZA“ Vás obchod – v prípade stretnutia záujmov – sprostredkuje. Za sprostredkovanie účtuje prírážku 4% z ceny na fáchu kupujúceho.

Organizácie zaplatia za „predaný stôl“ 200,- Kčs a za „vstupenku“ 60,- Kčs poukázaním na uvedený účet. Organizáciám neúčtuje prírážku – sprostredkujeme iba kontakt medzi dodávateľom a odberateľom.

ÚPLNÁ DISKRÉTNOSŤ ZARUČENÁ !

**ČO NEPREDÁTE S NAMI, NEPREDÁTE
ČO NEKÚPITE S NAMI, NEKÚPITE** **NKDE**

Firma ELZA, P.O. BOX : 120, 017 01 Považská Bystrica

číslo účtu: 70246-372

Všeobecná úverová banka
pobočka Považská Bystrica

FIRMA ELEKTROSONIC nabízí radioamatérům

Stavební návod za 49,- Kčs

Ke stavebnímu návodu lze přibojednat pološný spoj, skříňku, příp. celou stavebnici.

BAREVNÁ HUDBA S DIGITÁLNÍM PROVOZEM

Jde o zapojení s vysokou vstupní citlivostí řízené libovolným zdrojem NF signálu nebo vnitřním sekundovým impulsem. Zapojení nezatěžuje zdroj signálu ani jej ne-ruší. Stavební návod zahrnuje i výkresy mechanického provedení, tisk je dvoubarevný.

ELEKTROSONIC
Železníčářská 59, 312 00 Plzeň-Doubravka
tel. 019/669 69

Přijímací technika

Nabízíme své osvědčené a kvalitní anténní zesilovače, slučovače a rozbočovače. Pro SAT program dvojnásobné a čtyřnásobné rozbočovače, pasivní i aktivní. Rádi Vám zašleme výrobní program naší firmy.

Oldřich Doležal, 110 00 Praha 1, Vladislavova 14,
tel. 02/269 96 25 nebo 02/55 58 79

MANUÁL PC TOOLS 5.5

300 str. textu
na 2 ks 5,25" disků
CENA 300 Kčs

ČEŠTINA PRO PC

monitor, klávesnice, tiskárna
kompletní sada ovladačů
dle Vaši konfigurace
CENA 800 Kčs

Informace, objednávky: Počítačová služba
PS 157
772 11 Olomouc

Výhradní zastoupení f. DRAKE a ALBA

28912 Sadská 56
Tel./Fax (od 10 do 18 h.)
0325 96356

- * přijímače, konvertory, polarizery, antény atd.
- * kompletní zařízení pro SATELITNÍ TV
už od 13 800,- Kčs
- * rozvody pro panelové domy – odhad zdarma,
3 programy už od 65 000,- Kčs

!VELKÉ SLEVY PRO VELKOODBĚRATELE!

S A T SERVIS ZLÍN,
tel. 067/918 225

nabízí v nové prodejně na Tř. T. Bati č. 560
naproti Mototechny:
paraboly kovové, konvertory, polarizátory,
rozbočovače, zařízení pro skupinový příjem.

Soupravy:

TRIAD 7700 – 14 406,-
TRIAD 8800 – 16 698,- stereo
TRIAD 8900 – 18 899,- stereo
0-1 Combi – 13 780,-

Záruka, servis, poradenská a zásilková služba

Nový 32stránekový vojensko-historický časopis pro sběratele militarií, zájemce o dějiny vojenství a zbraní, o současné vojenské konflikty, modeláře, fanoušky historického šermu, rekonstruktéry historických bitev a vůbec pro všechny kluky od osmi do osmdesáti let.

VOJENSKÁ HISTORIE

HERALDIKA

MODELÁŘSTVÍ

VÝSTROJ A VÝZBROJ ARMÁD

JEDINÝ ČASOPIS TOHOTO DRUHU U NÁS!

MILITARIA začne vycházet od dubna 1991 jako měsíčník, předběžná cena 29 Kčs.

----- objednací lístek -----

Objednávám výtisku časopisu MILITARIA
Objednávám předplatné měsíčníku MILITARIA
(261 Kčs + porto).

Objednávky zasílejte na adresu
Knihkupectví Slovanský dům,
Na příkopě 31, 117 07 Praha 1.

Jméno

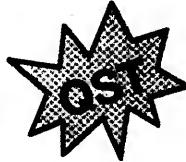
Ulice

PSČ, místo

RACOM a.s.
radio communication

Bělská 1349
592 31 Nové Město na Moravě
tel. (0616) 916 578

nejodolnější 144 MHz transceiver

R2-CW

Technické parametry

Kmitočťový rozsah:	144,0-144,2 MHz
	144,2-144,4 MHz
	144,8-145,0 MHz
Šumové číslo:	< 3 dB
Výkon vysílače:	8W
Šum z reciprokového směšování:	-143dBc/Hz/20 kHz
Vypnutelný CW filtr:	300 Hz/-3 dB
	900 Hz/-60 dB
Napájení:	vnitřní 12,6V (11-14V)
Odběr:	RF 0,3A
	TX 2A
Rozměry:	280 x 220 x 90 mm
Hmotnost:	3 kg

S R2-CW můžete závodit ještě tuto sezónu !

Vyrábíme i jiná zařízení pro radioamatéry

Bližší informace na naší adrese nebo telefonním čísle

MICRONIX

kancelářská, měřicí a výpočetní
technika
Hrušická 2513, 141 00 Praha 4
tel. (02) 76 46 32, fax (02) 76 46 32

DIGITÁLNÍ MULTIMETRY LOGICKÉ TESTERY

M3800 - U 1000 V, I 20 A, R 20 M Ω , hFE 1690,- Kčs
M3630 - U 1000 V, I 20 A, R 20 M Ω , hFE , C 20 μ F 1990,- Kčs
M60 - automat, U 750 V, I 20 A, R 4 M Ω , f 20 kHz 2100,- Kčs
M3650B - U 1000 V, I 20 A, R 20 M Ω , C 20 μ F, f 200 kHz, hFE 2700,- Kčs
HY1-07 - logický tester, 25 ns, 20 MHz 510,- Kčs

Zajišťujeme: okamžité dodání,
záruka 1 rok, záruční i pozáruční
servis, poradenskou službu

RŮZNÉ

Za tuner Midi (bezvadný) nebo RP Tesla 820A dám 66 ks krystalů; 40 ks relé 15-24 V; 900 ks kD, BD, DC, BC, BF, KF; 400 ks diod - různé (i LED), 70 ks TY-1-15 A; ker. filtry 10,7-7ks a mnoho jiných věcí jako chladiče R, C, IO, konektory (obdobá BNC) (asi 50 ks) i rádové přepínače mikrospínače, viceot. trimry, pot. Jen všechno, většinou pájené. Končím. E. Souček, 364 54 Vrbice 40.

Vyrábám rozmitač VHF + UHF 0-250 MHz a 470-800 MHz (9 500 Kčs) a digitální VF milivoltmeter do 1 GHz (5500 Kčs). Prospekt a bližší informace oproti známému J. Jenčovi, ČSA 27, 080 01 Prešov. Satelitní komplety i jednotlivé komponenty a montáž zajistí: Studynková Naďa, Kašava 216, 763 19 Zlín, tel. 973 07.

Vývoj, výroba a servis jsou možné pouze se stabilizovanými zdroji USZ 65 ELEKTRONIKA.

Zdroj dodává stabilizovaná, galvanicky navzájem oddělená napětí s elektronickým jistištěním:

pevné napětí: 5 V/4 A

přepínatelná napětí: 2 x 9, 12, 15/1,6 A

regulovatelné napětí: 0-30 V/0-3 A

Zdroj je opatřen digitálním voltmetrem přepínatelným jako měřič výstupního proudu a světelnými indikátory přetížení.

**Cena: 4000,- Kčs bez daně
5900,- Kčs s daní**

**Informace a objednávky ELEKTRONIKA, Ve Smečkách 22, Praha 1,
u pana Karla Sellingera tlf: 2361804.**

**NEJEN TOTO ZBOŽÍ OBDRŽÍTE
VE ZNAČKOVÝCH PRODEJNÁCH ELEKTRONIKA**

Praha 1, Ve Smečkách 22
tlf: 2361808

Brno, Krkoškova 40
tlf: 05/625983

Teplice, Vrchlického 4
tlf: 0417/29992

Praha 2, Budečská 7
tlf: 250733

Hradec Králové, E. Beneše 1531
tlf: 049/613649

Bratislava, Mehringova 18
tlf: 07/817147

ELEKTRONIKA

TESLA VALAŠSKÉ MEZIRÍČÍ

**Všem členům Hi-Fi klubů, radioamatérům
kutilům a výrobcům Hi-Fi reprosoustav
n a b í z í m e**

**širokou paletu reproduktorů vyráběných
na technologickém zařízení firmy GRUNDIG.**

REPRODUKTORY

**všech typorozměrů od těch nejmenších o Ø 50 mm
po ty největší o Ø 390 mm za výhodných podmínek
můžete koupit přímo u výrobce i na dobríku nebo
v podnikové prodejně.**

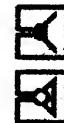
Pište.

telefonujte.

navštivte.

**TESLA VALAŠSKÉ MEZIRÍČÍ
odbytové oddělení
Heny 2**

**757 63 Valašské Meziríčí
tel.: 0651/731
fax: 0651/21303**

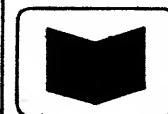
**Prodejna TESLA
nám. Míru 86
Valašské Meziríčí tel.: 0651/21386**

Kto požiada alebo predá č. ARA 12/76, 1/77, 2/77. L. Sluka, Čereňany 18, 972 46 Prievidza.

Nové obrazovky do BTV SSSR, videohracích automátů dodá: ARDÁN-TELESERVIS, 17. listopadu 174, 276 01 Mělník.

Zhotovím fotokopie z vlastných dokumentačních závodů s elektrickými schématy, schématika umiestňovania súčastí, pripadne s technickými údajmi zvlášť (plných servisných dokumentacii na televízne prijímače či emobiele a farebné i prenosné, rozhlasové prijímače i autorádio i s kaz., mag., gramofóny i so zosilňovačmi, magnetofóny, nízkofrekvenčné zosilňovače i komerčne, televízne anténné zosilňovače - predmetné v tuzemsku vyrobene a dovezene do zahraničia. Cena: formát A4 5 Kčs, A3 10 Kčs, vyhľadavanie každého jedného typu 15 Kčs, balenie, zanesenie na poštú a poslovne 35 Kčs v každom jednom celkovom pripade. Sámson Imrich, 941 36 Růbař č. d. 111.

**ČETLI
JSME**

Jarošek, J.: PREHĽAD ANGLICKÝCH SKRATIEK V ELEKTROTECHNIKE. ALFA: Bratislava 1990. 176 stran. Cena brož. 15 Kčs.

Na sklonku loňského roku výšlo druhé vydání této praktické průručky, umožňující pracovníkům elektrotechnického průmyslu, pracovníkům ve vývoji a výzkumu elektrických strojů a přístrojů, konstruktérům,

Z nových součástek Telefunken - Krokový motor a jejich napájení - Vlastnosti videokazet - Rozhlasový signál přes družice - Úvod do programování 8086 v Assembleru (10) - Měření kmitočtu přídavným modullem počítače - Programy - Jak zhotovit amatérský přístroj (2) - Elektronické kůželky - FA-XT (10) - Katalog: CA3028A, B - MS-DOS (5) - Elektronické doprňky do auta (2) - Využití počítače k měřicím účelům (2) - Přepínače video a audio signálů pro bytové soupravy - Kodér s IO pro dálkové ovládání - Měření s osciloskopem (3) - Konvertor VKV pro rozšíření AFE12 - CW se spinacím obvodem CURTIS8044 - Základní výpočetní vzorce pro aktivní elektronické součástky.

Neomezené možnosti (z průmyslu a vědy v USA) - Aktuální z elektroniky - Analogové a digitální paměťové osciloskopy - Nejrychlejší signálový analyzátor Tektronix DSA602 - Vlastnosti digitálních paměťových osciloskopů různých typů několika výrobců - Měřicí technika pro komunikaci optickými spoji - Situace na trhu pasivních součástek pro elektroniku - Filtry s povrchovou vlnou z rakuškového vývoje - Nové součástky - „Fuzzy logika“ a neuronové sítě - O výhledech exportu do východoevropských států - Nové výrobky.

Speciální IO, TV/video (52) - Logická sonda pro diagnostiku - Melodický zvonek - Dvojhlášky generátor - Rozšíření paměti C64 použitím EPROM - Transceiver FT-747GX (3) - Křemenné krystaly v elektronice - Elektronické přesípací hodiny - Jednoduchý generátor DSB - Katalog IO: CD40106B - Videotechnika (85) - Svět počítačů komunikačního vývoje - 32kanálový rychlý převodník A/D k počítači PC/XT (2) - Vývoj olověných akumulátorů - Poplašné zařízení do automobilu - Jednoduchý napájecí zdroj - Indikátor kmitočtu - Laboratorní zdroj konstantního proudu - Nastavitelný číslový kód.

Nová generace družic Eutelsat - O přenosových družicích - Kaleidoskop CB - Zkoušky radioamatérů - Zpracování grafiky počítačem - Rozšíření paměti počítače Amiga 500 - Elektronický psací stroj S 3004 jako tiskárna k počítači - ROM 32 KByte - Světelná tužka - Modul EPROM k KC 85/2-4 - Rychlé kopirování z kazety na disketu - Inverzní zobrazení - Úvod do programování 8086 v assembleru (11) - Programové tipy - Katalog: CA3045, CA3046, porovnávací tabulky IO - Komponování na desce s plošnými spoji - Světelný ovládání spínač - Stavba amatérských zařízení (3) - Elektronika v automobilu (3) - Využití modulátoru VKV UM1287 - PAL pro všechny (dekodér) - Amatérský dvoupaprskový osciloskop - Využití konzolky SCART - Jednoduché antény pro KV - WARC konvertor.

Novinky z elektroniky - Měří výkonu s digitální indikací - Předzesílač pro přenosu s pohyblivou cívkou - Osmibitové rozhraní pro Atari-ST - Aplikace integrovaných převodníků pro video A/D a D/A TDA8708 a TDA8702 - Programovatelný měřicí program pro audio - Katalog: OP-260, 74HCT688, 4511B, OP90 - Jednočipový přijímač AM/FM - Stavba zesílače Belcanto (2) - Infráčervený zesílač SL486 - Doplňek AM k nf rozmitači - Měření nf zesílače a filtru - Měření vstupních a výstupních impedancí - Db stupnice - Měření kmitočtových závislostí - Měří pro malá ss vstupní napětí - Připojování motorků pro malé napětí ke světelné sítě - Dekadicky měří napětí.

Novinky a zajímavosti - Evropská mikroelektronika a JESSI - BiCMOS pro budoucnost - Epitaxní technologie pro rychlé tranzistory - Nové součástky (1,2 µm BiCMOS) pro telekomunikační systémy - Procesory RISC - RISC profesor E1 firmy Hyperstone - Osmibitové aplikace s šestnáctibitovým výkonom - Nový typ paměti EPROM (Flash-Speicher) - Vývoj rychlých násobků pro zpracování obrazu - Od mikroelektroniky k mikrosystémové technice - Informace o polovodičových součástkách DAC4071 - Závady TVP Color 40 - Nové typy tlacičkových síťových spináčů v TVP - Požadavky na soupravu pro příjem z družic - Obvody pro doplnění TVP o příjem teletextu - Zvláštnosti testování stanic pro rychlé digitální IO - Chybá měření při užití - Převodník A/D - Měří adaptér pro počítače - Budoucnost lokálních počítačových sítí - Nf předzesílače s malým šumem - Využití DAC4071 - Experimentální deska s plošnými spoji pro počítač CMOS MC14541 - Platnost TGL v SRN - Nové součástky - Patenty.

elektrotechnologům, pracovníkům v projekci, výrobě, stavbě i provozu zařízení a rozvodních sítí i energetikům v průmyslu rychle se orientovat při studiu zahraniční literatury, čtení technické dokumentace apod. Vhodná je i pro experty, pedagogy a studenty středních a vysokých škol.

Myšlenka sestavit tuto příručku vznikla za autorova studijního pobytu v USA. Rada nově vznikajících odborných termínů je tvořena spojením několika slov a tak se stalo běžným, zkracovat je zpravidla využitím začátečních písmen jednotlivých slov. I pro odborníka je však někdy problém znát a zapamatovat si všechny zkratky. Ještě obtížnější je to pro studenty nebo začátečníky v oboru, pro něž představuje příručka cenného pomocníka.

V knize jsou shrnutý zkratky z těchto technicko-vědeckých oblastí: automatizace, elektroenergetika, elektrických strojů a přístrojů, elektrotechnika, elektrotechnologie, atomové energie, mikroelektronika, počítačové technika, radiotechnika, robotika, sluneční energie, telemunikace. Celkem je to asi 900 abecedně seřazených zkrat. U každé je uveden slovy celý původní výraz v angličtině, odpovídající slovenský termín - pokud existuje - a stručné slovní vysvětlení, popř. odkaz najinou, příbuznou zkratku.

Zkratky vznikají z aktuálních potřeb v souvislosti s technickým vývojem, který ovšem probíhá nepřetržitě. Tak jako některé terminy, týkající se již překonané etapy vývoje, se přestavají používat a objevují se nové, i zkratky mohou zaniknout nebo mohou mít po určité době jiný význam. Některé z nich také mohou mít několik významů, a to i ve velmi blízkých oborech. Na tato úskalí

upozorňuje autor v krátkém úvodu, v němž seznamuje čtenáře s koncepcí příručky.

Druhé vydání, které bylo oproti prvnímu z roku 1982 doplněno o nové zkratky a byly v něm odstraněny některé nepřesnosti, jistě najde své místo v příruční knihovnici každého zájemce o elektrotechniku, elektroniku i výpočetní techniku.

Ba

Bednářík, J. a kol. TECHNIKA SPOLEHLIVOSTI V ELEKTRONICKÉ PRAXI. SNTL: Praha 1990. 336 stran, 72 obr., 50 tabulek. Cena váz. 46 Kčs.

S rostoucí složitostí elektronických zařízení a v souvislosti s jejich nasazením ve všech oblastech lidské činnosti, při němž mají většinou klíčovou řídící funkci, je nejvíce důležitá spolehlivost jejich činnosti. Problém spolehlivosti v etapách návrhu, výroby i provozu výrobků i systémů se již řadu let zabývá samostatná systémová disciplína - technika spolehlivosti. O znalosti z této oblasti si musí trvale rozšiřovat svou specializaci všichni pracovníci v technickém rozvoji, výrobě i provozu, aby jejich důsledným uplatňováním v praxi zabezpečili maximální spolehlivou činnost zařízení a tím i jejich nejefektivnější využití a tedy nejlepší ekonomické výsledky.

Kniha osmi autorů pod vedením známého odborníka Dr. Ing. Josefa Bednáříka, který se již jeho vydání nedožil, má napomoci specialistům - technikům osvojit si zákony a pravidla oboru technické spolehlivosti.

Krátký úvod vysvětluje význam studia spolehlivosti a seznamuje s koncepcí knihy. Druhá kapitola podává výklad o matematickém aparátu, užívaném v technice spolehlivosti. Pod názvem Základy teorie pravděpodobnosti a matematické statistiky jsou popisovány náhodné jevy a veličiny, uváděny definice pravděpodobnosti

a základní pojmy matematické statistiky; je popsáno rozdělení pravděpodobnosti náhodných veličin.

Třetí kapitola je věnována základům teorie spolehlivosti. Obsahuje definice základních pojmu spolehlivosti, doplňující informace k nim, výklad o nejpoužívanějších ukazatelích spolehlivosti a úvod do teorie obnovy.

Ve čtvrté kapitole se probírá spolehlivost součástkové základny pro elektroniku, nejprve obecně, pak pro jednotlivé druhy součástek podrobně. Zvláště pro praxi je významná pátá kapitola, pojednávající o zkouškách spolehlivosti v elektronice, o jejich druzích, podmínkách a postupech při zkoušení atd., a to jak pro součástky, tak pro zařízení. Sestá kapitola je zaměřena na hodnocení spolehlivosti - vysvětluje spolehlivost vlastnosti nosních skupin výrobků, provozní spolehlivost, programy spolehlivosti, jejich časový průběh a zajištování.

Výpočetní metody ukazatelů spolehlivosti systémů jsou námiemem sedmé kapitoly. V osmé se probírá základy technické diagnostiky a se spolehlivostí mikroprocesorových systémů seznámuje kapitola devátá. Pro praktickou aplikaci poznatků poslouží poslední kapitola, určená především vývojářům, uvádějící zásady návrhu spolehlivosti zařízení.

Praktický příklad spolehlivostního návrhu složitého systému najde čtenář v prvním ze dvou dodatků v závěru knihy. Druhý dodatek obsahuje tabulky, usnadňující praktické výpočty. Výklad doplňuje seznam nejpoužívanějších symbolů a věcný rejstřík. Doporučená literatura je uváděna u jednotlivých kapitol.

Text obsahuje mnoho příkladů i v číslových údajích spolehlivosti přístrojů a zařízení; teoretický výklad je na vysokoškolské úrovni a předpokládá odpovídající znalosti především z matematiky. Anotace poněkud lakónicky označuje knihu za praktickou příručku pro pracovníky, kteří navrhují, realizují a provozují elektronické přístroje a zařízení.

Ba